

Sastamalan kaupungin liikuntapaikkaselvitys sekä kehittämis ehdotukset liikuntapaikkasuunnitelmaa varten

Maria Liuksiala-Tuomisto

Mirva Saarinen

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Amk-opinnäytetyö

2021

Liikunnanohjaaja AMK

Tiivistelmä

Tekijät

Maria Liuksiala-Tuomisto ja Mirva Saarinen

Tutkinto

Liikunnanohjaaja AMK

Opinnäytetyön nimi

Sastamalan kaupungin liikuntapaikkaselvitys ja kehittämisehdotukset liikuntapaikkasuunnitelmaa varten

Sivu- ja liitesivumäärä

67 + 17

Opinnäytetyö oli työelämän kehittämistyö, jonka tavoitteena oli tehdä liikuntapaikkaselvitys Sastamalan kaupungille ja selvityksestä saaman tiedon pohjalta luoda kehittämisehdotukset varsinaista liikuntapaikkasuunnitelmaa varten. Selvityksen lähtökohtana oli selvittää Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen nykytilanne. Tämän lisäksi liikuntapaikkaselvityksen tarkoituksena oli selvittää, mitä mieltä kuntalaiset, seurat sekä asiantuntijat ovat liikunta- ja ulkoilupaikkojen nykytilasta sekä heidän näkemyksensä kehittämiskoh-teista tulevaisuudessa.

Opinnäytetyö toteutettiin kuntalaiskyselyn, seurakyselyn sekä asiantuntijahaastatteluiden avulla. Lisäksi opinnäytetyössä hyödynnettiin vahvasti teoriaa selvityksen ja kehittämiseh-dotusten pohjana. Kyselyistä ja haastatteluista saatuja tietoja käsiteltiin yhdessä moniam-matillisen liikuntapaikkatyöryhmän kanssa, jonka kanssa varsinaiset kehittämisehdotukset luotiin. Selvityksessä käytettiin sekä laadullisia että määrällisiä tutkimusmenetelmiä. Tieto-pohjasta saatiin vahvaa tietoa siitä, että jokaisella kunnalla tulisi olla voimassa oleva liikun-tapaikkasuunnitelma, joka ohjaa kuntapäittäjiä toteuttamaan päätöksentekoa, jossa tulisi huomioida turvallisuus osana liikuntapaikkasuunnittelua. Liikuntalain mukaan kunnan tulee kuulla asukkaitaan liikuntapaikkojen kehittämisen osalta ja luoda helposti saatavilla olevia liikuntamahdollisuuksia kaikille kuntalaisilleen.

Kuntalaiset, seurat sekä asiantuntijat kokivat tärkeäksi nykyisten liikuntapaikkojen kunnos-sapidon laatuun panostamisen turvallisuus huomioiden. Selvityksen osalta tärkeimmäksi kehittämiskohteeksi tulevaisuudessa nousi uimahallin rakentaminen Sastamalaan. Tulevai-suudessa kuntalaiset toivoivat laadukkaita lähiliikuntamahdollisuuksia, jotka ovat nimen-omaan matalankynnyksen liikuntapaikkoja ja palvelevat kaikenikäisiä kuntalaisia. Seuraky-selystä selvisi, että seurat toivovat toimivia liikuntatilakokonaisuuksia harrastusten turvaa-miseksi. Kunnan tulee turvata kuntalaistensa liikkuminen matalankynnyksen sekä harras-tustoiminnan osalta kaikilla kunnan alueilla. Huippu-urheilun keskitetään pääsääntöisesti keskusta-alueelle.

Opinnäytetyön lopussa esitettyä liikuntapaikkaselvityksen pohjalta tehty kehittämisehdo-tukset, jotka tulevat siirtymään liikuntapaikkatyöryhmän käyttöön osaksi Sastamalan kau-pungin liikuntapaikkasuunnitelmaa vuosille 2021–2026. Liikuntapaikkaselvityksen perus-teella kehittämisehdotukset ovat jaoteltu suuriin, keskisuuriin ja pieniin hankkeisiin sekä lii-kunta- ja ulkoilupaikkojen kunnossapito-, huolto- ja turvallisuustoimenpiteisiin. Näitä ovat esimerkiksi uimahallin rakentaminen, erilaisten matalankynnyksen liikuntapaikkojen kun-non kartoitus sekä toimenpiteiden laatiminen kartoituksen jälkeen ja matalankynnyksen lii-kuntapaikkojen rakentaminen. Kunnossapidon, huollon ja turvallisuustoimenpiteiden tur-vaamiseksi kaupungin tulee laatia vuosittainen kunnossapito- ja huoltosuunnitelma liikunta-paikkojen ylläpidon osalta. Opinnäytetyön tuotos liikuntapaikkaselvitys sekä kehittämiseh-dotukset ovat olennainen työkalu kunnan liikunnan edistämiseen.

Asiasanat

Liikuntapaikat, liikuntatilat, liikuntasuunnittelu, ulkoilualueet

Sisällys

1	Johdanto	2
2	Kuntien liikuntapaikkaselvityksen lähtökohdat	4
2.1	Kunnan liikuntatoiminnan valtionohjaus	4
2.2	Kunnan liikuntatoiminnan valtionosuudet	6
2.3	Kunnan liikuntapaikkarakentaminen ja painopistealueet rakentamiseen	7
2.4	Kunnan liikuntatoimen turvallisuus	9
2.5	Kunnan liikuntatoiminnan arvot ja arvopäämäärät ohjaavat toimintaa	11
2.6	Liikunnan merkitys ihmisen hyvinvoinnin edistämiseen	11
3	Sastamalan kaupunki kuntalaisten liikuttajana	14
3.1	Sastamalan kaupungin hyvinvointikertomus.....	14
3.2	Sastamalan kaupungin väestörakenne	14
3.3	Sastamala liikuntakaupunkina.....	16
3.4	Sastamalan kaupungin liikuntapaikkojen kävijämäärät.....	20
3.5	Sastamalan kaupungin liikuntapaikkojen talous	21
4	Kehittämistyön toteuttaminen	24
4.1	Kehittämistyön tavoite	24
4.2	Kehittämistyön eteneminen	25
4.2.1	Kuntalais- sekä seurakysely	26
4.2.2	Asiantuntijahaastattelu	29
4.3	Luotettavuus, analyysi ja etiikka	30
5	Tulokset	34
5.1	Liikuntapaikkojen nykytila.....	34
5.2	Liikunta- ja ulkoilupaikkojen kehittäminen tulevaisuudessa	41
5.3	Asiantuntijoiden mielipiteet Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen nykytilasta sekä kehittämisestä	43
6	Johtopäätökset.....	46
6.1	Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen nykytila	46
6.2	Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen kehittäminen	48
7	Kehittämisehdotukset	51
8	Pohdinta.....	59
	Lähteet	62
	Liitteet.....	68

1 Johdanto

Opinnäytetyö on työelämän kehittämistyö, jonka tarkoituksena on laatia Sastamalan kaupungille liikuntapaikkaselvitys. Liikuntapaikkaselvityksen tarkoituksena on selvittää mitä mieltä kuntalaiset sekä urheiluseurat ovat Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen nykytilasta sekä heidän näkemyksensä kehittämiskohteista tulevaisuudessa. Opinnäytetyössä tullaan selvittämään liikunta- ja ulkoilupaikkojen nykytilannetta ja tulevaisuuden kehittämiskohteita teoriaosuuden, käyttöasteiden, kuntalaiskyselyn, seurojen kyselyn sekä asiantuntijahaastatteluiden avulla. Liikuntapaikkaselvityksen pohjalta laaditaan kehittämis ehdotukset varsinaista liikuntapaikkasuunnitelmaa varten. Liikuntapaikkaselvitys ja kehittämis ehdotukset tulee näin ollen olemaan osa varsinaista Sastamalan kaupungin liikuntapaikkasuunnitelmaa vuosille 2021–2026.

Opinnäytetyön aihe on saatu työnantajalta Sastamalan kaupungilta. Työskentelemme Sastamalan kaupungin liikuntapalveluilla, Mirva Saarinen työskentelee liikuntakoordinaattorina ja Maria Liuksiala-Tuomisto liikuntaneuvojana.

Sastamalan kaupunki nimesi liikuntapaikkasuunnitelmaa varten 9 hengen työryhmän, jonka kanssa tehdään yhteistyötä Sastamalan kaupungin liikuntapaikkaselvityksen ja -suunnitelman työstämisen eteen. Työryhmän puheenjohtajana toimii Sastamalan kaupungin kasvatusjohtaja Pekka Kares. Työryhmä kokoontuu noin kerran kuussa ja työryhmällä hyväksytetään kaikki liikuntapaikkaselvitykseen kuuluvat tutkimukset niin kuntalaiskyselyn kuin seurojen kyselyn osalta. Toimeksiantona on selvittää Sastamalan kaupungin liikuntapaikkojen nykytila sekä kuntalaisten ja seurojen näkemykset liikuntapaikkojen nykytilasta ja niiden kehittämistarpeista tulevaisuudessa. Valtioneuvoston 2018 tekemässä julkaisussa todetaan, että jokaisen kunnan tulisi tehdä liikuntaolosuhteiden kartoitus nykytilasta (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 32).

Sastamalan kaupungin liikuntapaikkojen runsas määrä yhdistettynä niukkeneviin kaupungin resursseihin on haastava yhdistelmä, tämän vuoksi on tarpeen laatia kokonaisvaltainen liikuntapaikkaselvitys, joka toimii pohjana varsinaiselle liikuntapaikkasuunnitelmalle. Liikuntapaikkaselvityksen pohjalta teemme kehittämis ehdotukset varsinaisen liikuntapaikkasuunnitelman osalta. Liikuntapaikkaselvityksen pohjalta valmistuva liikuntapaikkasuunnitelma vuosille 2021–2026 ohjaa jatkossa Sastamalan kaupungin liikuntapaikkojen hoitoa, kunnossapitoa ja rakentamista.

Liikuntapaikkaselvityksen tekeminen aloitettiin lokakuussa 2020 ja liikuntapaikkaselvitys sekä kehittämis ehdotukset valmistuvat syksyllä 2021. Liikuntapaikkaselvityksen lähtökoh- tana on kuntalaisten osallistaminen ja kuuleminen osana liikuntapaikkojen kehittämistyötä. Liikuntapaikkaselvityksen pohjaksi on tehty kuntalaiskysely, jonka tarkoituksena on saada kuntalaisten näkemykset ja toiveet liikuntapaikkojen nykytilasta ja tulevaisuudesta. Sasta- malan kaupungin liikunta- ja urheiluseuroille sekä Sastamalan opistolle toteutettiin kysely tammikuussa 2021, jossa seurat ja opisto pääsivät tuomaan ajatuksiaan liikuntapaikkojen nykytilasta sekä ideoimaan liikuntapaikkojen tulevaisuutta Sastamalassa.

Asiantuntijahaastattelut toteutettiin maaliskuussa 2021. Haastattelu on tehty kahdelle asi- antuntijalle Sastamalan kaupungin liikuntapaikkamestarille sekä Sastamalan kaupungin yhdyskuntatekniikanpäällikölle.

2 Kuntien liikuntapaikkaselvityksen lähtökohdat

Liikuntapaikkaselvityksen lähtökohtana on tuoda esiin erilaisten olosuhteiden moninaisuus: jotta voimme palvella yksilön arkiliikkumista, tavoitteellista liikuntaa sekä urheilun harrastamista sekä myös ammattimaista liikuntaa (Smartsport 2020, 6). Kuntien tehtävänä on liikuntapaikkaverkoston erilaisten olosuhteiden rakentaminen ja ylläpitäminen (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 11).

Erilaiset liikuntaolosuhdetyypit eroavat toisistaan ja ne voidaan jakaa kolmeen eri kategoriaan, sen suhteen minkälaiset ovat niiden arvopäämäärät. Arvopäämääriä pohtiessa, on huomioitava minkälaiset määritykset liikuntaolosuhteiden osalta ovat ja miten niitä pyritään kunnissa edistämään. (Smartsport 2020, 6.)

Ensimmäisen olosuhdekokonaisuuden muodostavat kunnan erilaiset matalan kynnyksen liikuntapaikat, jotka muodostavat liikuntapaikkojen kivijalan. Matalan kynnyksen liikuntapaikkojen tarkoituksena on olla helposti saatavilla sekä lisätä houkuttelevaisuudella terveyden kannalta riittävän fyysisen aktiivisuuden saamiseksi. Näiden olosuhteiden edellytyksenä pidetään kaikkien saatavuutta sekä vapaata käyttöä. (Smartsport 2020, 6.) Kunnat luovat edellytykset liikunnan harrastamiseen luomalla olosuhteita ja pitämällä ne hyvässä kunnossa. Yhdenvertainen palvelukokonaisuus edistää kuntalaisten liikuntaa. (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 12.)

Vuoroperusteiset lajiliikuntapaikat muodostavat toisen olosuhdekokonaisuuden, joiden tehtävänä on tukea paikallista kansalaistoimintaa sekä lisätä kuntalaisten tavoitteellista liikuntaa. Huomioiden erilaiset lajikohtaiset perustarpeet sekä normit, tämän olosuhdekokonaisuuden osalta. (Smartsport 2020, 6.)

Kolmantena olosuhdekategorioissa on kilpa- ja huippu-urheilun tapahtumaolosuhteet, jonka tarkoituksen on luoda paikkakunnan identiteettiä ja vetovoimaa. Näiden olosuhteiden osalta pitää löytyä korkeat laatutason vaatimukset sekä lajinormit toteutuakseen. (Smartsport 2020, 6.)

2.1 Kunnan liikuntatoiminnan valtionohjaus

Liikuntalain tarkoituksena on edistää liikuntaa ja huippu-urheilua sekä säätää eri liikunnan-toimialojen välistä vastuuta ja yhteistyötä niin valtionrahoituksen kuin myös valtion hallintoelinten osalta. (Liikuntalaki 390/2015 1:2§)

”Liikuntalain tavoite

Tämän lain tavoitteena on edistää:

- 1) eri väestöryhmien mahdollisuuksia liikkua ja harrastaa liikuntaa;
- 2) väestön hyvinvointia ja terveyttä;
- 3) fyysisen toimintakyvyn ylläpitämistä ja parantamista;
- 4) lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä;
- 5) liikunnan kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoimintaa;
- 6) huippu-urheilua;
- 7) liikunnan ja huippu-urheilun rehellisyyttä ja eettisiä periaatteita; sekä
- 8) eriarvoisuuden vähentämistä liikunnassa”.

(Liikuntalaki 390/2015 1:2§.)

”Lähtökohtana tavoitteiden toteutumiselle ovat tasa-arvo, yhdenvertaisuus, yhteisöllisyys, monikulttuurisuus, terveet elämäntavat sekä ympäristön kunnioittaminen ja kestävä kehitys” (Liikuntalaki 390/2015 1:2§).

Tämä laki tarkoittaa liikunnalla kaikkea omatoimista liikuntaa ja järjestettyä liikuntaa- ja urheilutoimintaa sekä huippu-urheilun osalta merkittävää kansallista ja kansainväliseen menestykseen tähtäävää tavoitteellista kilpailutoimintaa. Lisäksi terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa elämäntavan eri vaiheissa mm. fyysistä aktiivisuutta, jonka tavoitteena on terveyden ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen. (Liikuntalaki 390/2015 1:2§.)

Kunnan tehtävänä on edistää ja mahdollistaa kunnan omia liikuntamahdollisuuksia. Kunnan tulee järjestää ja luoda kuntalaisilleen sellaisia liikuntapalveluita, jotka palvelevat eri kohderyhmiä ja edistävät kaikkien kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia. Kunnan tehtävänä on myös tukea kansalaistoimintaa ja rakentaa sekä ylläpitää liikuntapaikkoja. (Kuntaliitto 2020a.) Liikunnalla onkin yhteiskunnassa yhä suurempi kansanterveydellinen ja kasvatuksellinen merkitys (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 17).

Kunnan tulee kehittää eri toimialojen välistä yhteistyötä, niin paikallista kun kuntien välistä sekä alueellista. Lisäksi kunnan tulee kuulla asukkaitaan keskeisissä päätöksissä liikunnan osalta. (Kuntalaki 365/1995 27 §.) Kunnan yksi tehtävistä on arvioida asukkaittensa liikunta-aktiivisuutta osana terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä (Terveydenhuoltolaki 1326/2010 12 §).

Ihmisten fyysinen passiivisuus ja liikkumattomuus tulee olemaan kansanterveydellinen ongelma, joka voi johtaa mm. ennen aikaiseen kuolemaan (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 17). Tommi Vasankarin ja Päivi Kolun tutkimuksen mukaan vähäisen fyysisen aktiivisuuden, runsaan istumisen sekä liikkumattomuuden aiheuttamat kustannukset ovat Suomessa laskennallisesti vuositasolla arviolta 3,2.-7,5, miljardia euroa. Liikkumattomuus aiheuttaa lisäkustannuksia terveydenhuollon suorissa kustannuksissa, menetettyinä työpäinä, ikääntyneiden hoivakuluina, syrjäytymisen sekä sosiaalietuuksien kasvuna. Tärkeää on nähdä kansanterveydellinen hyöty ihmisten fyysisen liikkumisen ylläpitämisen osalta, joka tulee pitkällä tähtäimellä vaikuttamaan kansanterveyteen positiivisesti. (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018, 17.)

WHO:n 2018 julkaisusta käy ilmi, että fyysinen passiivisuus maksoi maailmanlaajuisesti terveydenhuollolle ja yhteiskunnalle ainakin noin 54 miljardia vuonna 2013. On tärkeää tunnistaa liikunta osana sairauksien ennaltaehkäisyä ja hoitoa, jotta fyysinen passiivisuus ei lisää terveydenhuollon kustannuksia. (World Health Organization 2018.)

Liikunnan osuus kuntien elinvoimatekijänä on nousussa ja täten liikuntalain osalta nähdään merkitykselliseksi paikallistason liikunnan edellytysten luomiseen. Lajikirjo lisääntyä ja omatoimisen liikunnan merkitys on kasvamassa. Naisten osuus liikunnan harrastamisessa on 2000-luvulla lisääntynyt ja digitalisaatio merkitys on lisääntynyt myös liikunnassa. (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 3.)

2.2 Kunnan liikuntatoiminnan valtionosuudet

Kuntien liikuntapalvelut saavat valtionosuutta kunnan liikuntapalveluiden tuottamiseen ja ylläpitämiseen. Tämä valtionosuus on määritelty opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksesta. Valtionosuus määräytyy sen mukaan, kuinka paljon kunnalla on asukkaita ja asukasta kohden määrättyyn yksikköhintaan. Valtionosuus kunnille maksetaan vuosittain talousarvion mukaisesti. Tämän lisäksi kunnilla on mahdollisuus saada erilaisia valtionavustuksia, joiden tehtävänä on tukea ja edistää lasten ja nuorten harrastustoimintaa ja tukea kuntalaisten liikuntaa- ja hyvinvointia kunnissa. Erityisavustusten myöntäminen kuuluu aluehallintoviraston tehtäviin. (Kuntaliitto 2020a.)

”Kuntien liikuntaan ja ulkoiluun käyttämästä rahoituksesta 3,3 % muodostuu valtionosuuksista ja avustuksista. Vuonna 2021 kunnan asukasta kohden määrätyn liikunnan yksikköhinta oli 12 euroa, joka tarkoittaa, että kunnille maksettava valtionosuus on tällöin ollut 3,56 euroa jokaista asukasta kohti”. (Kuntaliitto 2020a.)

Suomen liikuntajärjestelmän kaksi vahvaa tekijää ovat kuntien liikuntatoimi ja järjestöt. Kuntien ja valtion lisäksi on liikunnan osalta merkittäväksi rahoittajaksi nousut myös kotitaloudet. Kuitenkin kuntien osuus liikunnan rahoittajana on todella merkittävä ja sote uudistuksen osalta liikunta jää edelleen kuntien vastuulle. Täten on edelleen lähitulevaisuudessa kuntien tehtävänä ylläpitää ja rakentaa liikuntapaikkoja. (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 3.)

2.3 Kunnan liikuntapaikkarakentaminen ja painopistealueet rakentamiseen

Valtion liikuntapolitiikan keskeinen osa on tukea ja avustaa liikuntapaikkarakentamista ja sen kehittämistä. Valtion tuen osuus koko liikuntapaikkarakentamisessa kattaa arvioiden mukaan noin 10–20 % ja valtion tuen määrä on noin 25 miljardia euroa vuosittain. Valtion rahoitusta ohjaavat niin liikuntapoliittiset lähtökohdat kuin myös liikuntarakentamisen laadun parantaminen. Valtion rahoituksen lisäksi aluehallintovirasto myöntää avustusta vuosittain pieniin rakentamishankkeisiin ja työ- ja elinkeinoministeriö tukee joitakin liikuntapaikkoja, jotka ovat liittyneet työllistämiseen, yrittäjyyteen tai matkailun edistämiseen. (Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:4, 8-9.)

Liikuntapaikkarakentamisen lähtökohtana tulee huomioida, että liikunta on lähellä ihmisten arkea eli nykyihmisen tarpeet helppoudesta ja vaivattomuudesta pitää myös liikuntapaikkojen osalta olla saatavilla. Liikunnan tulee olla mahdollisimman lähellä ihmisiä. (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 20.)

Liikuntapaikkarakentamisen kustannukset ovat kunnan vastuulla, vaikkakin valtion tuki edesauttaa kunnan rakentamishankkeiden käynnistämistä (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 30). Liikuntapaikkarakentamisen suunta alkaa yhdyskuntasuunnittelusta ja kaavoituksesta, jossa suurin vastuu on kunnalla. Kunnan tulee huomioida liikuntapaikkarakentamisessa kaavoitus, jotta liikunnan edistäminen onnistuu parhaimmalla mahdollisella tavalla. Tämän lisäksi kunnan tulee huomioida ja tukea asukkaidensa viihtyvyyttä sekä käsitellä liikuntaa osana yleistä kehittämistä. Kunnan eri toimialojen välinen yhteistyö mahdollistaa liikuntaolosuhteiden luomisen. (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 29.) Kunnan liikuntatoimen

kanssa yhteistyössä toimivia tahoja ovat sosiaali- ja terveystoimi, opetustoimi, nuoriso- ja kulttuuritoimi sekä liikenne- ympäristö- ja kaavoitustoimi (Kuntaliitto 2020a).

Eri toimijoiden yhteistyön tavoitteena on vahvistaa kunnan liikuntaa osana terveyttä- ja hyvinvointia, sekä strategista kehittämistä. Kunnan omien eri toimijoiden lisäksi kunnan on tärkeää kehittää paikallista yhteistyötä, jossa parhaiten onnistutaan osallistamalla suunnitteluun ja toteuttamiseen mukaan eri sidosryhmät. Kunnan yhteistyö järjestöjen sekä seurojen välillä on tärkeässä roolissa. Yhteistyön avulla pystytään turvaamaan laadukkaat ja monipuoliset palvelut kunnan sisällä ja näin ollen sidosryhmien osallistaminen suunnitteluun sekä toteutukseen on tärkeää. Kunnan liikuntapalveluiden tehtävänä on taata järjestöille sekä seuroille edulliset liikuntamahdollisuudet sekä tukea toimintaa avustusten jakamisella. (Kuntaliitto 2020a.)

Yhteistyö kunnan ja eri toimijoiden välillä on välttämätöntä sekä tarpeellista, jotta kunnan palvelut toimivat ja kehittyvät. Hyvä yhteistyö takaa kunnan omien palveluiden säilymisen. Kunnan tehtävänä on jakaa avustuksia liikuntaseuroille sekä muille järjestötoimijoille ja taata edulliset käyttökustannukset liikuntatilojen- ja välineiden osalta. (Kuntaliitto 2020a.)

Liikunta olosuhteiden mahdollistamisessa ja luomisessa on tärkeitä huomioida ja käsitellä myös kansalliset liikuntaa edistävät ohjelmat sekä suositukset (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 29). Kunnan tulee kuulla asukkaitaan liikuntapaikkarakentamisen suhteen (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 31). Kaavoitusprosessin alkuvaiheesta asti kunnan tulisi tehdä yhteistyötä eri kunnan toimijoiden kanssa, jotta liikuntapaikat palvelisivat mahdollisimman hyvin kuntalaisia. Liikuntapaikkojen tulee olla helposti kuntalaisten saavutettavissa ja sijaita lähellä kouluja ja asuinalueita. Liikuntapaikoista on suurimmaksi osaksi kuntien omistamia. Kunnan tulee mahdollistaa omatoimisen ja ohjatun liikunnan edistäminen ja sen kehittäminen, tämä onnistuu niin että kunnat jatkossakin luovat edellytyksiä liikunnan harrastamiseen, rakentamalla, korjaamalla ja ylläpitämällä monipuolisia liikuntapaikkoja. (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 29.)

Kunnat saavat tukea liikuntapaikkarakentamiseen liikuntalain nojalla. Liikuntapaikkojen iäkääntyessä liikuntapaikkojen korjausten tarve kasvaa, joten tulee huomioida kannattavuus uudisrakentamisen ja peruskorjauksen välillä. Valtiontuki kohdennetaan ensisijaisesti suurille käyttäjäryhmille sekä omatoimista liikuntaa edistäviin hankkeisiin, unohtamatta huippu-urheilua, valmennuksen, tutkimuksen sekä harjoitteluolosuhteiden rakentamista. Lisäksi huomioiden suurtahtumien järjestäminen. Esteettömyys, yhdenvertaisuus ja

tasa-arvo ovat keskeinen kriteeri tuen saamiseksi. Valtio myöntää tukea energiatehokkaaseen ja ekologiseen liikuntapaikkarakentamiseen. Nämä seikat ovat liikuntapaikkarakentamisen keskeisiä teemoja 2020-luvulla. (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 31.)

2.4 Kunnan liikuntatoimen turvallisuus

Kunnan liikuntapalveluiden tehtävänä on taata asiakkaiden turvallisuus, ennaltaehkäisevien toimenpiteiden osalta. Erilaisia riskejä tulee arvioida ennalta suunnitelmallisesti ja pyrkiä välttämään kaikki tapaturmat. Ennaltaehkäisevää toimintaa turvallisuuden takaamiseksi ei ole tapaturmiin reagointi tai asiakaspalautteen myötä tehtävät toimenpiteet. (Hyytinen 2012, 4.)

Ulkoilureitit, jalkapallo- ja jääkiekkokentät, ulkokuntoilupaikat, skeittirampit, kuntosalit ja ym. ovat ulkoiluun ja kuntoiluun liittyviä kuluttajapalveluita. Näitä palveluita tuottavat suurimmaksi osaksi kunnat ja yksityisensektori, satunnaisesti myös yhdistykset. Ulko- ja liikuntapaikasta tulee monesti laatia turvallisuusasiakirja, pois lukien pallokentät sekä hiihtoladut. Tämän lisäksi lainsäädäntö edellyttää liikuntapaikkojen toiminnan osalta myös pelastus- ja turvallisuussuunnitelmia sekä työsuojelun toimintaohjelmia erilaisiin kohteisiin. (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2020a.) Vesiliikunnan osalta on erityiset turvallisuusohjeet, koska vesi on vaarallinen elementti (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2020b).

Kunnan liikuntapalveluiden toiminnasta ja tarjonnasta vastaavat kunnan eri yksiköt. Lisäksi ulkopuolisten tahojen käyttö apuna liikuntapalveluiden tuottamien palveluiden järjestämisessä on lisääntynyt. Näiden ostopalveluiden käyttö liikuntapaikkojen toiminnan tuottamisessa lisää haasteita mm. kokonaisuuksien hallinnan osalta sekä turvallisuuden varmistamisessa asiakkaille. Jotta kokonaisuus pysyy hallinnassa ja etenkin toiminta turvallisenä on erityisen tärkeää, että liikuntajohtaminen on liikuntapalveluiden käsissä ja johtaminen on yksiselitteistä. Tämä tarkoittaa käytännössä riittäviä resursseja sekä päätäntävaltaa liikuntatoimen osalta. Yhteistyön toimivuuden kannalta on tärkeää, että yhteistyö sujuu eri toimijoiden välillä viipyilemättä ja toimenpiteisiin tartutaan välittömästi turvallisuuden takaamiseksi. Liikuntapalveluiden johtaminen tulee olla päämäärätietoista, sillä päätöksenteko sekä toimenpiteet korjausten osalta tulee tehdä ripeästi. Turvallisuuden takaamiseksi tulee olla selkeästi kirjattuna eri toimijoiden tehtävät ja vastuut, jotta epäselvyyksiltä vastuualueiden osalta vältetään. (Hyytinen 2012, 5.)

Nykyään liikuntapalveluiden tehtävistä on osa ulkoistettu monessa kunnassa, joka on hyvä asia niin asiakkaiden kuin itse palvelun sopijapuolien näkökulmasta. Esimerkiksi urheiluseura kunnossapitää käyttämäänsä urheilukenttää. Kokonaisuuden hallinnan osalta on hyvin tarkkaan mietittävä palvelutarjonnan ulkoistamista ja huomioita laadun sekä turvallisuuden säilyminen kohteessa. Ulkoistamisen käyttöä ei voi perustella vain taloudellisen säästön näkökulmasta, vaan tulee arvioida myös laadulliset kriteerit sekä osaamisen taso. Osaamisen tasosta tulee olla näyttöä turvallisuuden takaamiseksi. Eli ostopalveluiden tuottajalta tulee vaatia samoja turvallisuuden varmistamisen päämäärien noudattamisesta, mitä liikuntatoiminta noudattaa. (Hyytinen 2012, 5–6.)

Ostopalveluiden toimintaa tulee tarkastella ja arvioida vuosittain. Tämän lisäksi tulee luoda arvioinnille kriteerit, joita voivat olla esimerkiksi asiakaspalautteet ja omavalvonnan raportti. Esimerkiksi budjetin laatimisen yhteydessä arvioidaan palvelun tuottajien toiminnan laatu ja tarvittaessa sitä tulee muuttaa, jotta päästään haluttuun tasoon. (Hyytinen 2012, 5–6.)

Liikuntapaikkojen riskit tulee olla tiedostettuja ja niitä tulee systemaattisesti vähentää korjaavilla toimenpiteillä. Riskejä tulee arvioida säännöllisesti ja liikuntapaikkojen suuren määrän vuoksi kannattaa riskien arviointi suunnitella tehtäväksi 1–2 kertaa vuodessa jaotellusti, niin että tulee aina tehtyä joku jaoteltu alue esim. jääkentät ja kuntoradat. Täten kaikkien liikuntapaikkojen tyypit tulee säännöllisesti arvioitua. Arviointi kannattaa toteuttaa ryhmätyönä ja siihen kannattaa valita pysyviä jäseniä sekä vaihtuvia henkilöitä. Riskien arviointi ei poista päivittäin tehtäviä tarkastuksia, vaan liikuntapaikkojen riskejä tulee arvioida päivittäin tehtävien tarkastusten yhteydessä. Tarkastuskierrosten havainnointien perusteella pitää toteuttaa kohteissa korjaavia toimenpiteitä. Mittarit ovat tärkeä työkalua liikuntapaikkojen turvallisuuden ennaltaehkäisyssä. Tarkoin mietittyjen mittareiden tuoma tieto on tarkkaa ja sitä voidaan hyödyntää päätöksenteossa. (Hyytinen 2012, 11–13.)

Asiakkaiden osalta laadukkaan turvallisen johtamisen avainasemassa on ennen kaikkea tiedottaminen turvallisuuteen liittyvissä asioissa. Tiedottaminen tulee miettiä etukäteen ja niin että se saavuttaa mahdollisimman suuren asiakaskunnan. Tiedottaminen tulee tapahtua paikan päällä sekä eri medioita käyttäen. Kuntien liikuntatoimien tulee olla selvillä uusituvista lainsäädännöstä sekä muiden tahojen säädösten vaihtumisesta, kun suunnitellaan toimintaa. (Hyytinen 2012, 14–15.) Kuluttajalaissa määritellään palvelun tarjoajan vastuu laatia turvallisuusasiakirja, joka sisältää toimenpiteet vaarojen tunnistamiseksi ja

riskien ennaltaehkäisemiseksi. Vaarojen ja riskien osalta palvelun tarjoajan vastuulla on myös tiedottaa vaaroista käyttäjilleen. (Kuluttajaturvallisuuslaki 920/2011 2.7§.)

2.5 Kunnan liikuntatoiminnan arvot ja arvopäämäärät ohjaavat toimintaa

Jukka Saksi toteaa kirjassaan, että on tärkeää tunnustaa omat arvonsa ja löytää keinoja toimia niiden mukaisesti. Lähtökohtaisesti ei ole olemassa huonoja tai hyviä arvoja. Keskeistä on tunnistaa arvot omiksi ja mitä ne tarkoittavat arjen toiminnassa konkreettisina päätöksinä ja valintoina. Tärkeää on nähdä arvojen aitous niistä ja pitää niistä kiinni. (Saksi 2020.)

Yrityksen liiketoiminnan kannalta yksi keskeisimpiä asioita on määrittää asiakkaalleen arvolupaus. Arvolupauksella tarkoitetaan sitä, miten yritys erottautuu kilpailijoista ja miten yritys kuvaa tarjontansa asiakkaalleen. Arvolupauksen avulla asiakas saa käsityksen siitä, mitä hänelle tarjotaan ja miten hän hyötyy tuotteesta. Yrityksen on olennaista tiedostaa asiakkaan tarpeet, jotta yrityksen on mahdollista tuottaa palvelullaan lisä arvoa asiakkaalleen. (Tuulaniemi 2011.)

Kunnallisen sektorin arvot ovat moninaisia ja siitä tekee haastavan se, että esimerkiksi kunnassa palveluntarve, lakisääteiset toiminnot ja rahoitus ovat jatkuvassa muutoksessa. Kuitenkin myös julkisen sektorin osalta selkeämpiä arvoja tarvitaan. (Saksi 2020.)

2.6 Liikunnan merkitys ihmisen hyvinvoinnin edistämiseen

Liikunnan merkitys ihmisten elämässä lisääntyy ja hyvän fyysisen kunnon merkitys kasvaa ja auttaa muuttuvan työelämän mullistuksessa. Työtehtävien muokkautuminen ja vaihtuminen, digitalisaation lisääntyminen näkyvät ihmisten arjessa yhä useammin. (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 4.) Nykypäivänä yhteiskunnassamme fyysisen työn kuorittavuus on huomattavasti vähentynyt sekä elämäntapamme passivoitunut. Istumisen osuus päivässä on lisääntynyt eri ikäryhmissä. Runsas paikallaan olo lisää riskiä sairastua moniin eri pitkäaikaissairauksiin kuten sydän- ja verenkiertoelimistön sairauksiin. Kaiken ikäisten tulisi tauottaa pitkä kestoisia istumajaksoja ja pyrkiä aktiivisempaan elämäntyyliin. (UKK-instituutti 2015.)

WHO on julkaissut 2018 fyysisen toiminnan maailmanlaajuisen toimintasuunnitelman liikunnan edistämiseksi vuosille 2018–2030, jossa tuodaan esille päivitetty kehys poliittisille toimille liikunnan lisäämiseksi kaikissa maissa (World Health Organization 2018.) WHO:n

julkaisusta käy ilmi, että fyysinen passiivisuus on lisääntynyt maailmanlaajuisesti. Vuoden 2010 tutkimusten tulokset kertovat, että 23 % aikuisista ja 81 % 11–17-vuotiaista nuorista ei täytä WHO:n antamaa yleistä terveysliikunta suositusta. Eri maiden välillä aikuisten fyysinen passiivisuus vaihtelee, korkeinta fyysinen passiivisuus on itäisellä Välimerellä, Amerikoissa, Euroopassa sekä Länsi-Tyynenmeren alueella ja pienintä Kaakkois-Aasian alueella. Fyysiseen passiivisuuteen vaikuttavia tekijöitä on mm. teknologian käyttö, liikenteen kehittyminen, kaupungistuminen sekä kulttuuriarvot. (World Health Organization 2018.)

Fyysiseksi aktiivisuudeksi luetaan kaikki liike ja liikkuminen, mitä tapahtuu niin työssä, koulussa kuin vapaa-ajallakin. Terveyttä edistävää liikuntaa on kaikki liikkuminen, etenkin kohtalainen sekä voimakas liikunta. Suosittuja liikkumisen muotoja ovat kävely, pyöräily, leikin kautta liikkuminen, aktiivinen liikkuminen sekä urheileminen, jokaisen taitotason mukaan liikkumisen ilon saamiseksi. Säännöllisen liikunnan avulla pystymme ennaltaehkäisemään lukuisia eri sairauksia, kuten diabetes ja sydän- ja verisuonitaudit. WHO:n liikuntasuosituksen mukaan 5–17-vuotiaiden lasten tulisi liikkua 60 min päivässä monipuolisesti. 18–64-vuotiaiden tulisi WHO:n suosituksen mukaan liikkua kohtalaisesti rasittavaa liikuntaa 2,5 h–5 h viikossa. (World Health Organization 2020.) Suomen liikuntasuosituksen mukaan 7–17-vuotiaiden lasten ja nuorten tulisi liikkua monipuolisesti ja ikään sopivalla tavalla vähintään 60 min päivässä. Liikkumisen tulisi olla reipasta sekä rasittavaa ja pitkiä paikallaanolo jaksoja tulisi välttää. (UKK-instituutti 2021a.) Aikuisten 18–64-vuotiaiden liikuntasuositus korostaa kevyen liikuskelun merkitystä terveyden- ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Kevyttä liikuskelua tulisi suosituksen mukaan tehdä mahdollisimman usein. Liikuntasuosituksessa suositellaan reipasta liikkumista 2 tuntia ja 30 min viikossa tai vaihtoehtoisesti tunti 15 min viikossa. Lihaskuntoa ja liikehallintaa suosituksen mukaan tulisi harjoittaa ainakin kaksi kertaa viikon aikana. (UKK-instituutti 2019.)

Kaikilla ihmisillä tulee olla oikeus liikkumiseen ja liikunnan kautta tuntea mielihyvää ja saada positiivisia kokemuksia. Liikunnan merkitys nousee merkittäväksi monien kansanterveydellisesti merkittävien sairauksien hoidossa sekä niiden ennaltaehkäisemiseksi kuten diabeteksen, ylipainon, tuki- ja liikuntaelinsairauksien sekä mielenterveysongelmien ehkäisyssä sekä hoidossa. (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 15.)

Jotta saisimme tavoitettua vähän liikkuvat kansalaiset, on painopiste liikunnan osalta ulotettava jokaiseen elämänkulun osa alueeseen niin varhaiskasvatukseen, kouluihin kuin oppilaitoksiin, työpaikoille ja vanhusten palveluihin (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 19). Liikunta vaikuttaa positiivisesti meidän ihmisten elämässä monella tapaa niin fyysisen,

psykyllisen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Lasten ja nuorten kohdalla liikunta takaa terveellisen ja turvallisen kasvun ja kehityksen. Ikääntyessä liikunnan positiivinen merkitys korostuu kotona asumisen pystyvyyteen. Jotta meidän koko elämänsäajan tavoitteellinen fyysinen aktiivisuus säilyy tarkoittaa se moniammatillista yhteistyötä ja pitkän tähtäimen suunnitelmia. Ja liikunnan merkitys tässä kokonaisuudessa pitää nostaa esille ja sen merkityksen huomioiminen terveyden ja hyvinvoinnin osalta. Merkityksellistä on myös huomioida vähän liikkuvat ihmiset ja heidän liikuntaneuvontansa, jotta he liikkuisivat terveytensä kannalta tarpeeksi. (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 16.)

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lähtökohtana voidaan pitää eri väestöryhmien samanarvoistamista, jotta erot hyvinvoinnin ja terveyden ylläpitämiseksi paranisivat. Toimenpiteiden tehtävänä on parantaa hyvinvointia, työ- ja toimintakykyä sekä osallisuutta. Tämän onnistumiseksi poikkihallinnollinen yhteistyö on avainasemassa. Kunnan liikuntatoimen tehtävänä on vastata poikkihallinnollisen yhteistyön toteuttamisesta. (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 17.) WHO:n julkaisusta 2018 käy ilmi, että maailmanlaajuisesti etenkin työttöillä, vanhuksilla, vammaisilla, heikon sosioekonomisen aseman omaavilla henkilöillä, syrjäytyneillä, alkuperäiskansoilla ja maaseutuyhteisöjen asukkailla on heikommat mahdollisuudet päästä turvallisiin, helposti saatavilla oleviin sekä edullisiin palveluihin missä voi fyysistä aktiivisuutta harjoittaa. Maailmanlaajuisen toimintasuunnitelman painopiste on eriarvoisuuden poistaminen ja liikunnan samanarvoistaminen kaikille kohderyhmille. (World Health Organization 2018.)

Liikunnan osalta on tärkeää huomioida esteettömyys sekä saavutettavuus liikuntapaikkarakentamisen sekä liikuntaolosuhteiden luomisen osalta. Panostaen erilaisten liikkujien mahdollisuuksia toteuttaa liikuntaa. Myös tasa-arvon osalta on Suomalaisen liikuntakulttuurin vielä kehitettävää, jotta päästään miesten ja naisten osalta yhdenvertaisiin päämääriin. (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 17.)

Kunnan liikuntapalveluiden tehtävänä on tuottaa ja mahdollistaa liikuntapalveluita kaikille kuntalaisille, ikään, sukupuoleen tai sosioekonomiseen taustaan katsomatta. Kunnan tehtävänä on järjestää terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa omassa elinympäristössä ja yhteisössä. (Kuntaliitto 2020a.)

3 Sastamalan kaupunki kuntalaisten liikuttajana

Sastamalan kaupungissa on laaja liikuntapaikkaverkosto, joka kattaa niin sisä- kuin ulkoliikuntapaikkoja ympäri vuoden. Sastamalan kaupungissa on yhteensä yli 150 liikuntapaikkaa ja liikkua voi yksin, perheen kanssa, omatoimisesti tai ohjatusti. Sastamalassa toimii yhteensä yli 30 urheiluseuraa. (Sastamalan kaupunki 2020a.)

3.1 Sastamalan kaupungin hyvinvointikertomus

Terveystieteiden tutkimuksessa on määritetty, että kunnan tulee tehdä oma hyvinvointikertomus kunnan hyvinvointipolitiikan työvälineeksi. Hyvinvointikertomukseen tulee sisällyttää yhtenä osana myös liikuntaa koskevia tietoja ja kunnan tehtävänä on koota ja seurata kuntalaisten liikunta-aktiivisuutta. (Kuntaliitto 2020a.)

Sastamalan kaupungin valtuusto on hyväksynyt hyvinvointisuunnitelman vuosille 2018–2021. Hyvinvointisuunnitelmasta selviää tärkeimmät painopiste alueet, joita valtuusto kauden aikana pyritään kehittämään kaupunkilaisten hyvinvoinnin osalta. Hyvinvointisuunnitelman pääpainopiste alueena on elintapaohjauksen vahvistaminen teemana Terve ja Liikkuva Sastamala. (Sastamalan hyvinvointikertomus 2018.) Sastamalan kaupungin strategias-
sa mainitaan mitkä ovat kaupungin arvoja. Näitä ovat rohkea realismi, osaava uudistuminen ja yhteistyön voima. (Sastamalan kaupunki 2019.)

Sastamalan kaupungin hyvinvointikertomuksessa on nimettynä muutama hyvinvointiin liittyviä investointeja vuosille 2018–2021: Päiväkotien piha-alueiden kunnostus liikuntaan kannustavaksi ja mahdollistavaksi, leikkipuistojen kunnostukset ja rakentaminen, Varilan koulu, koulujen piha-alueiden kunnostusta liikuntaan kannustavaksi ja mahdollistavaksi, liikuntapaikkojen kunnostukset ja rakentaminen, rakennettavat kadut ovat esteettömiä, kevyen liikenteen väylien rakentaminen. Sastamalan hyvinvointikertomuksessa korostetaan kuntalaisten ja asukkaiden ottamista palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen. (Sastamalan hyvinvointikertomus 2018.)

3.2 Sastamalan kaupungin väestörakenne

Väestörakenteen ikääntymistä on tapahtumassa Suomessa sekä kaikkialla Euroopassa. Ikääntyvien osuus kasvaa ja samanaikaisesti aikuisten työtä tekevien ja lasten ja nuorten väestön osuus pienenee. (Kuntaliitto 2019a.) Ikääntyneitä liikkujia on yhä enemmän ja yli

65-vuotiaiden osuus väestöstä on kasvamassa. Kuntien liikuntapalveluiden osalta painopiste on siirtynyt enemmän ikääntyneiden liikunnan huomioimiseen. (Valtioneuvosto 2018, 7.)

Sastamalan kaupungin pinta-ala on yhteensä 1532 neliökilometriä. 31.12.2020 väestötietojen perusteella Sastamalan kaupungin asukasluku on 24 052 asukasta ja asukastieheys on 16,8 asukasta neliökilometriä kohti. Sastamalan kaupungin asukkaiden keski-ikä on 47,9 vuotta ja 65-vuotta täyttäneitä ja yli asukkaita on 30,2 % asukkaista. (Sastamalan kaupunki 2020b.)

Vertailukohteeksi valitsimme Nokian kaupungin, joka sijaitsee Sastamalan kaupungin vieressä. Nokia on pinta-alaltaan pienempi kaupunki, mutta asukasluvultaan suurempi kaupunki kuin Sastamala. Nokian pinta-ala on yhteensä 348 neliökilometriä. 31.12.2020 tilastojen mukaan, Nokian kaupungin asukasluku on yhteensä 34 493. Asukkaita Nokialla on 117 neliökilometriä kohti. Yli 65- vuotiaita asukkaita Nokian kaupungilla on 20,8 % asukkaista. (Nokian kaupunki 2020.)

Suomessa käytettävä nettokustannus liikuntaan ja ulkoiluun asukasta kohden on koko maan keskiarvolta 115 € asukas per vuosi. Pirkanmaan keskiarvo asukasta kohden on 116 € asukas. Vertailuna käytämme kuntaliiton tilastoja Sastamalan, Nokian ja Lempäälän kuntien kustannusrakenteista. (Kuntaliitto 2020b.)

Kuten, taulukosta huomataan (taulukko 1) Sastamalan kaupungissa käytettävä summa liikuntaan ja ulkoiluun asukasta kohden on noin 20–30 euroa vähemmän, kuin verrokki kunnissa Lempäälässä sekä Nokialla. Myös Pirkanmaan keskiarvosta Sastamalan kaupunki jää yli 30 € asukas.

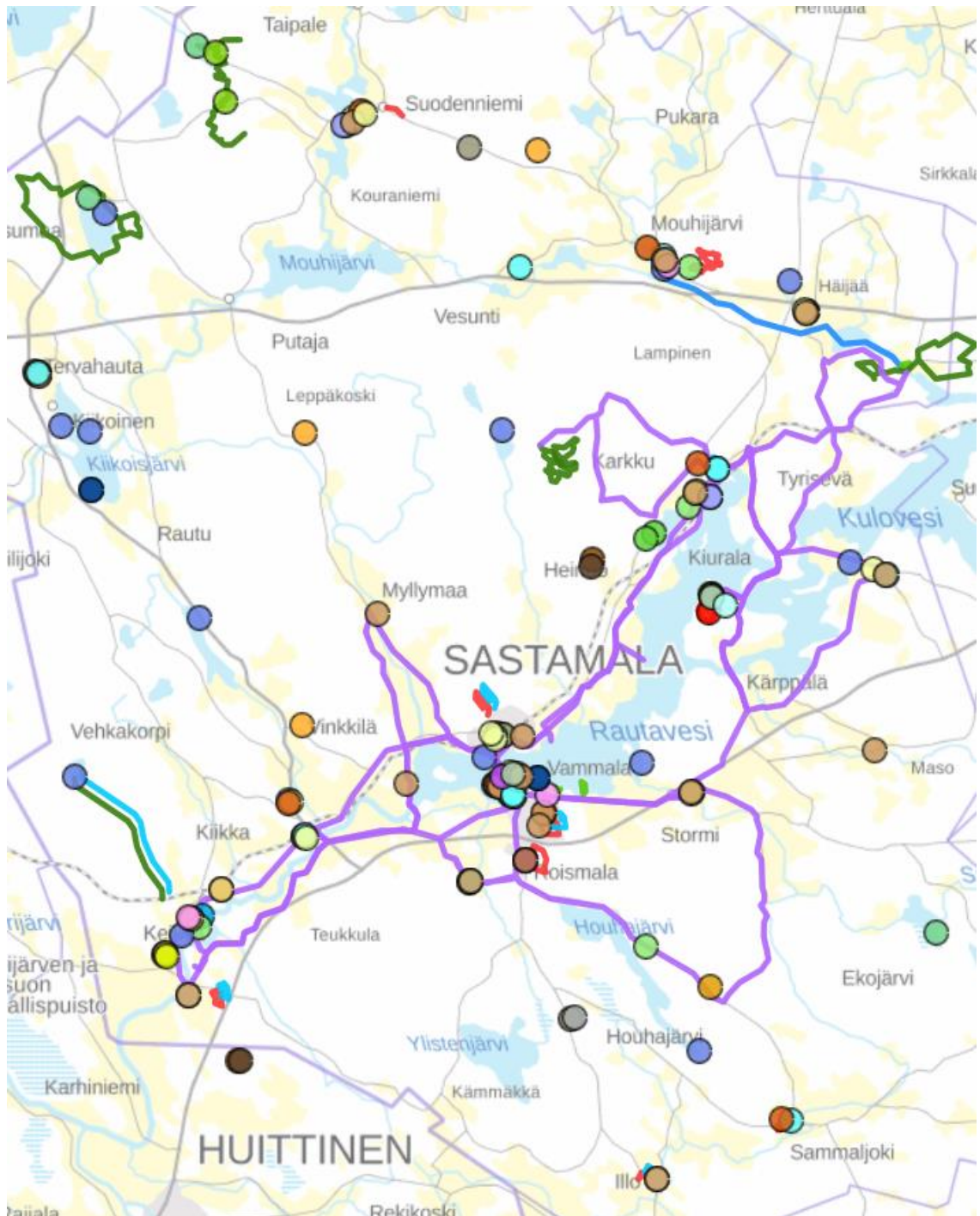
Taulukko 1. (Kuntaliitto 2020b.)

Lempäälä	Nokia	Sastamala
106 € /as	110 € /as	82 € /as

3.3 Sastamala liikuntakaupunkina

Sastamalan kaupungin ylläpitämiä sisä- ja ulkoliikuntapaikkoja on yhteensä noin 150. Sastamala tarjoaa asukkailleen monipuoliset puitteet liikuntaan ja liikkumiseen harrastamiseen. Näitä ovat mm. urheilukentät, ulkoilualueet, kuntosalit, jäähalli, koulujen liikuntasalit.

Kuvassa on kuvattuna (kuva 1) Sastamalan kaupungin liikuntapaikat Lipas-järjestelmän avulla. Kuten kuvasta näkee Sastamalan kaupunki on laaja kunta ja liikuntapaikat sijaitsevat hyvin laajalla alueella.

Kuva 1. Sastamalan kaupungin liikuntapaikat (Lipas 2021)

Kaikilla kuntalaisilla on mahdollisuudet hyödyntää liikuntapaikkoja ja palveluita. Ulkoliikuntaa voi harrastaa omatoimisesti, perheen kanssa tai porukassa. Sastamalassa ohjattua toimintaa järjestävät monet tahot kuten, urheiluseurat, harrastajaporukat, yhdistykset, yksityiset toimijat ja kaupunki. Käyttövuoroja liikuntapaikoista voivat hakea niin yhdistykset, yksityiset, yritykset, yhteisöt kuin yksityishenkilötkin. (Sastamalan kaupunki 2020a.)

Sastamalan kaupungin omat ulkoliikuntapaikat ovat maksuttomia ja kaikkien kuntalaisten vapaassa käytössä, pois lukien urheiluseurojen varaukset koskien urheilu- ja pallokenttiä. Sastamalan kaupungin sisäliikuntapaikkojen käyttömaksuissa on huomioitu lastenliikunnan tukeminen. Sastamalan kaupunki huomioi käyttömaksuissa myös eläkeläiset, opiskelijat, varusmiehet ja työttömät. Eläkeläisille Sastamalan kaupungin kuntosalit ovat maksuttomia. Sastamalan kaupungin liikuntapalvelut vastaa liikuntapaikkojen käyttövuoroista ja kamisesta niin seuroille kuin muillekin toimijoille, vakiokäyttöön tai yksittäisiin vuoroihin. Käyttövuoroja eri toimijat pystyvät hakemaan sähköisenlomakkeen avulla. (Sastamalan kaupunki 2020c.)

Alla olevassa taulukossa (taulukko 2) on listattuna Sastamalan kaupungin liikuntapaikat ja määrät syksyn 2020 määrien perusteella.

Taulukko 2. Sastamalan kaupungin liikuntapaikat ja määrät syksy 2020

Liikuntapaikat	Määrä
Beachvolley-kentät	8
Frisbeegolfradat	3
Jäähalli	1
Kuntoradat- ja ladut	32
Kuntosalit	4
Koulujen liikuntasalit	13
Liikuntapuistot	2
Luistelukentät ja kaukalot	26
Monitoimiareenat	8
Rantasaunat	5
Retkeilyreitit	5
Tenniskentät	5
Uimarannat	21

Urheilu- ja pallokentät	19
Vexve Areena	1
Vinkin vapaa-aikakeskus	1

Sastamalan kaupungin liikuntapaikkojen kunnossapidosta ja huollosta vastaavat Sastamalan kaupungin liikuntapaikkahoitajat, sekä heidän lisäksi monet eri yhteistyötahot. Sastamalan laajan pinta-alan sekä runsaan liikuntapaikkojen määrän vuoksi yhteistyösopimuksia on runsaasti. Suhteutettuna ylläpidettäviin paikkoihin on liikuntapaikkahoitajien määrä hyvin pieni. Sastamalan kaupungilla vakituksena liikuntapaikkahoitaja työskentelee yhteensä 5 henkilöä. Liikuntapaikkahoidon (sis. henkilöstön sekä koneet ja laitteet) liikuntapalvelut ostaa yhdyskuntatekniikalta. (Aho 1.4.2021) Yhteistyösopimuksia liikuntapaikkojen hoidosta ja kunnossapidosta Sastamalan kaupungilla on yhteensä 26 kappaletta. Kolme näistä sopimuksista sisältää useiden liikuntapaikkakohteiden kunnostus- ja huolto toimenpiteet. Näitä alueita ovat Suodenniemen, Kiikan ja Keikyän kunnossapitosopimus sekä usean ladun kunnostus ja huoltosopimukset. Näiden kolmen ison yhteistyösopimuksen hinta Sastamalan kaupungille on yhteensä 95 000 vuodessa. Sopimuskumppaneina Sastamalan kaupungilla on monien eri tahojen kanssa, kuntien yritysten, urheiluseurojen, kyläseurojen ja partiolaisten. (Aho 1.4.2021)

Sastamalan kaupunki on laatinut kävelyn ja pyöräilyn edistämishojelman, joka tukee Sastamalan kaupungin strategiaa. Kävelyn ja pyöräilyn edistämishojelman tavoitteena on lisätä kuntalaisten liikuntaa ja luoda kuntalaisille liikuntamahdollisuuksia. Kävely- ja pyöräreitit tulisi rakentaa ja kunnostaa niille alueille, missä niille on eniten käyttäjiä, siksi tässä ohjelmassa keskitytään kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen kaupungin keskustassa. Sastamalan kaupunki maaseutuineen ja vesistöineen tarjoaa miellyttävän ympäristön vapaa-ajan liikkumiseen niin kävellen kuin pyöräillen. (Sastamalan kaupunki 2020d.) Sastamalan kaupunki on koonnut kahdeksan eri mittaista pyöräilyreittiä ympäri Sastamalaa. Reitit ovat noin 20–40 km mittaisia, reittejä millä pääsee tutustumaan Sastamalan maisemiin ja kauliiseen vesistöön. Yksityisiä palveluntarjoajia Sastamalassa ovat mm. Ellivuori Resort ja Ellivuori Skicenter, Lakeside golf, Motio, Vuorisport, sekä yksityiset kuntosali yrittäjät. (Visit Sastamala 2021.)

Sastamalassa on yli 30 urheiluseuraa, aina shakkikerhosta lentopalloon. Harrastajamäärät seuroissa vaihtelevat 15:sta - yli 400 harrastajan välillä. Suurimmilla seuroilla on yli 20

vuorua viikossa. Sastamalan kaupungin liikuntapalvelut tukee seurojen toimintaa ja tekevät yhteistyötä eri seurojen kanssa. Liikuntapalvelut järjestävät seuroille seurafoorumin sekä seuraparlamentin muutamana kertana vuodessa, jossa eri seurojen toimijat kokoontuvat keskustelemaan mm. Sastamalan kaupungin liikunnan kehittämisestä sekä seuroja puhuttavista asioista mm. käyttövuoroista. (Aho 1.4.2021)

3.4 Sastamalan kaupungin liikuntapaikkojen kävijämäärät

Sastamalan kaupungin liikuntapaikkojen kävijämäärät ovat suuntaa antavia, sillä tarkkoja kävijämäärätilastoja ei ole muuta kuin Sastamalan kaupungin kuntosalien osalta. Vexve Areenan, koulujen liikuntasalien, Vinkin vapaa-aikakeskuksen, jäähallin sekä ulkokenttien tilastot perustuvat käyttöasteisiin, joka perustuu seurojen varauksiin. Tilastoinnissa on käytetty vuoden 2019 käyttöaste tilastoja, vuoden 2020 covid-19 pandemian sulkutilojen vuoksi.

Taulukossa (taulukko 3) on kuvattuna Sastamalan kaupungin liikuntapaikkojen käyttöasteita vuodelta 2019. Taulukosta nähdään, että sekä sisä- ja ulkoliikuntapaikkojen käyttöasteet vaihtelevat suuresti. Isompien ja uusimpien kohteiden käyttö on aktiivista, kun taas pienempien liikuntapaikkojen käyttöaste jää vähäisemmäksi. Liikuntapalveluiden hallinnoima käyttöajankohta liikuntasalien osalta on arkisin klo 16:00-22:00 sekä viikonloppuisin koko aikaisesti, muuna aikana liikuntasalit ovat koulujen käytössä. Ulkoliikuntapaikkojen osalta Hopun tekonurmi on käytössä ainoastaan talvikaudella, muut kentät ovat käytössä kesäkuukausina. (Aho 1.4.2021)

Taulukko 3. Sastamalan kaupungin muutamien liikuntapaikkojen käyttöasteita vuodelta 2019

Liikuntapaikka	Käyttöaste
Vexve Areena	88,8 %
Sylvään koulun sali	55,4 %
Mouhijärven koulun sali	43,5 %
Karkun koulun sali	16,3 %
Hopun tekonurmi	68,6 %
Keskuskenttä	52,3 %
Mouhijärven urheilukenttä	51,7 %

Suodenniemen urheilukenttä	14 %
----------------------------	------

Taulukko 4. Kuntosalin kävijämäärätilasto 2019

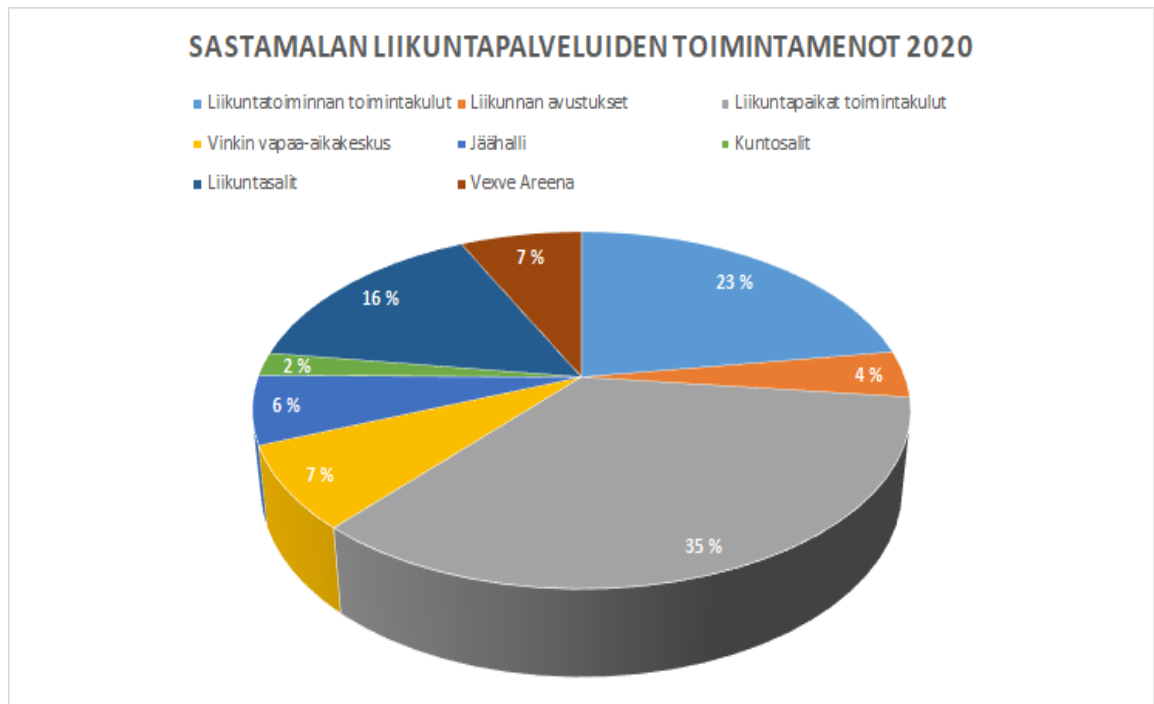
Kuntosali	Kävijämäärät
Vinkin vapaa-aikakeskus	22 866 hlöä
Mouhijärven kuntosali	7879 hlöä
Puuhalan kuntosali	12 581
Kiikoisten kuntosali	4320
Suodenniemi	ei kulunvalvonta järjestelmään (maksuton kuntosali)

3.5 Sastamalan kaupungin liikuntapaikkojen talous

Sastamalan kaupungin tilakeskus vastaa kaupungin rakennusomaisuudesta sekä uudis- ja peruskorjausrakentamisesta. Sastamalan kaupungin liikuntapaikkojen rakennukset omistaa tilakeskus, joista Sastamalan kaupungin liikuntapalvelut maksaa sisäistä vuokraa. Tilakeskus vastaa rakennusten kunnossapidon määrärahoista sekä liikuntapaikkojen kunnossapitotarpeista ja uudisrakentamisesta. (Haronoja 1.3.2021)

Sastamalan kaupungin liikuntapalvelut ostaa yhdyskuntatekniikalta liikuntapaikkojen kunnossapidon kattaen mm. henkilöstön sekä laitteet. Yhdyskuntatekniikka vastaa ulkoliikuntapaikkojen korjaus- ja rakentamismäärärahoista sekä esimerkiksi isompien kohteiden rakentamisesta ja korjaustoimenpiteistä. Sastamalan kaupungin liikuntapalveluilla on vuosittain käytössä 100 000 euroa investointeihin yhdyskuntatekniikan määrärahoista, koskien pienten kohteiden uudisrakentamista sekä peruskorjausta. (Aho 1.4.2021)

Sastamalan kaupungin liikuntapalveluiden toimintakulut kaudella 2020 ovat yhteensä reilu 2,1 miljoonaa euroa. Huomioitavaa on, että vuoden 2020 toimintakulut ovat covid-19 epidemian takia hieman erilaiset verrattuna normaaliin toimintakauteen, esimerkiksi henkilöstökuluihin vaikuttaa henkilöstön työskentely muissa tehtävissä vuoden 2020 aikana. Oheisesta kuvasta (kuva 2) ilmenee, että 35 % Sastamalan liikuntapalveluiden toimintamenoista on liikuntapaikkojen toimintakuluja. Tämä on suurin menoerä Sastamalan liikuntapalveluiden toimintamenoista.

Kuva 2. Sastamalan kaupungin liikuntapalveluiden toimintamenot 2020 (Intime talousarvio-ohjelma)

Alla käsitellään Sastamalan kaupungin liikuntapalveluiden toimintamenoja 2020, kyseiset tiedot ovat koottuja Intime talousarvio-ohjelman tilinpäätöksestä.

Liikuntapaikkojen toimintakulut olivat kaudella 2020 yhteensä 739 300,00 (35 %), joka sisältää sisäiset ostot kuten esim. rakennusten ja huoneistojen vuokrat, koneiden ja laitteiden vuokrat, kunnossapidon ja huollon. Liikuntapaikkojen toimintakulut sisältävät myös liikuntapaikkojen sähkön, puhtaanapito ja pesulapalvelut sekä rakennusten ja alueiden kunnossapito ja huoltopalvelut. Liikunnan avustukset kaudella 2020 yhteensä 90 000 euroa (4 %). Liikuntapalvelut jakaa urheiluseuroille ja yhdistyksille liikunta-avustuksia.

Liikuntatoiminnan toimintakulut kaudella 2020 yhteensä 482 700,00 (23 %). Toimintakulut sisältävät mm. henkilöstökulut, ict-palvelut, huoltotarvikkeet, liikuntavälineet, kalusto. Liikuntasalien toimintakulut kaudella 2020 yhteensä 332 800,00 (16 %). Liikuntasalien toimintakulujen suurimpana eränä on sisäisten rakennusten ja huoneistojen vuokra. Tämän lisäksi toimintakulut koostuvat mm. puhtaanapidosta ja kalustosta.

Vinkin vapaa-aikakeskuksen toimintakulut kaudella 2020 olivat yhteensä 160 600 euroa (7 %), josta suurimpana menoeränä sisäinen vuokra. Vinkin vapaa-aikakeskuksen toimintakulut sisältävät mm. henkilöstökulut, ict-palveluja, puhtaanapito ja pesulapalvelut sekä kaluston. Vexve Areenan toimintakulut kaudella 2020 yhteensä 152 600 euroa (7 %), tämä summa on lähes kokonaisuudessa sisäistä vuokraa. Jäähallin toimintakulut kaudella 2020 yhteensä 132 200 euroa (6 %). Tästä summasta suurimpana eränä on rakennuksen vuokra. Tämän lisäksi jäähallin toimintakulut sisältävät puhtaanapito ja pesulapalvelut koneiden, laitteiden, kaluston ja rakennuksen kunnossapidon ja huollon. Kuntosalien osalta toimintakulut kaudella 2020 olivat yhteensä 45 200 euroa (2 %). Tämä summa sisältää puhtaanapito ja pesulapalvelut, kalusto ja liikunta välineistön sekä rakennusten vuokran sisäisenä ostonä.

4 Kehittämistyön toteuttaminen

4.1 Kehittämistyön tavoite

Opinnäytetyön tavoitteena on tehdä Sastamalan kaupungille liikuntapaikkaselvitys ja selvityksen pohjalta luoda kehittämis ehdotukset varsinaista liikuntapaikkasuunnitelmaa varten. Selvityksen lähtökohtana on selvittää Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen nykytilanne. Tämän lisäksi liikuntapaikkaselvityksen tarkoitus on selvittää mitä mieltä kuntalaiset sekä seurat ovat liikunta- ja ulkoilupaikkojen nykytilasta sekä heidän näkemyksensä kehittämiskohteista tulevaisuudessa. Näitä kokonaisuuksia tullaan selvittämään teoriaosuuden, käyttöasteiden, erilaisten kyselyiden sekä asiantuntijahaastatteluiden avulla.

Kehittämistyön tarkoituksena on saada mahdollisimman laaja näkemys siitä, miten Sastamalan liikunta- ja ulkoilupaikkojen käyttäjät (kuntalaiset) kokevat liikunta- ja ulkoilupaikkojen nykytilanteen Sastamalassa nyt ja tulevaisuudessa. Opinnäytetyön pohjalta laaditaan liikuntapaikkasuunnitelma Sastamalan kaupungille vuosille 2021–2026, jossa tullaan huomioimaan kuntalaisten toiveet ja tarpeet Sastamalan liikuntapaikoista. Tavoitteena palvelujen ja käytänteiden kehittäminen ja tuottaminen on lähtökohtana työelämän tutkimukseen (Vilkka 2021, 19).

Sastamalan kaupungin liikuntapaikkojen runsas määrä yhdistettynä niukkeneviin kaupungin resursseihin on haastava yhdistelmä, tämän vuoksi on tarpeen laatia kokonaisvaltainen liikuntapaikkaselvitys. Liikuntapaikkaselvityksestä saatujen tietojen pohjalta tehdään kehittämis ehdotukset, jotka toimivat pohjana varsinaiselle liikuntapaikkasuunnitelmalle. Liikuntapaikkasuunnitelma vuosille 2021–2026 ohjaa jatkossa Sastamalan kaupungin liikuntapaikkojen hoitoa, kunnossapitoa ja rakentamista. Työelämän tutkimuksen pohjana on myös luoda yhteinen kieli, käsitteet- ja keskustelukulttuuri eri toimijoiden ja tekijöiden välille (Vilkka 2021, 19).

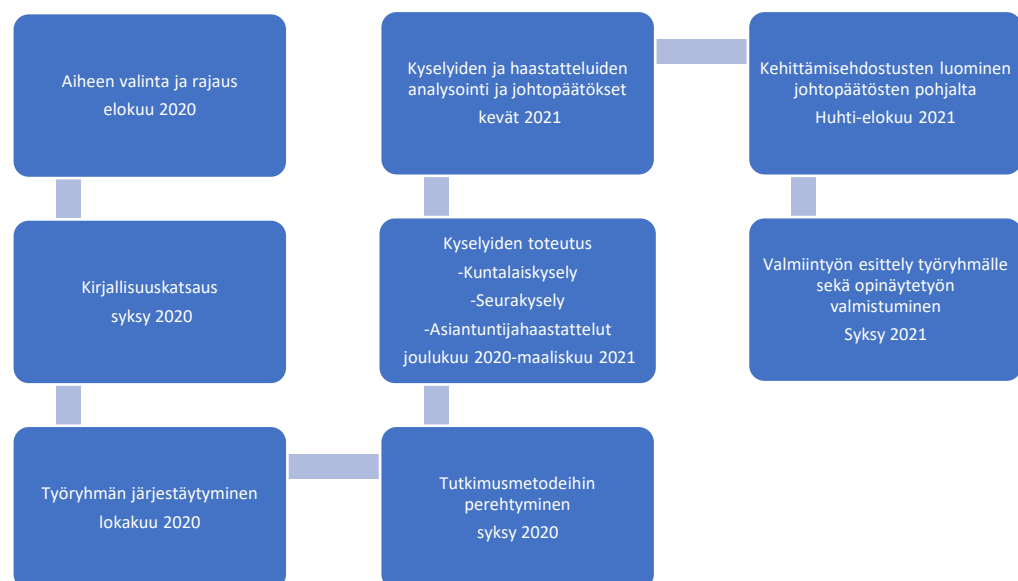
Teemme saumatonta yhteistyötä 9 hengen liikuntapaikkasuunnitelman työryhmän kanssa, jonka moniammatillisuutta ja ammattitaitoa saamme työssämme hyödyntää. Työryhmä koostuu Sastamalan kaupungin henkilökunnasta, sekä seura edustajasta ja sivistyslautakunnan puheenjohtajasta. Sastamalan kaupungin henkilökunnasta työryhmään valikoitui niin liikuntapalveluiden edustajia, yhdyskuntatekniikan edustajia, tilakeskuksen edustajana

toimii tekninen isännöitsijä, Sastamalan kaupungin puutarhuri, seuraedustaja, sivistyslautakunnan edustaja ja Sastamalan kaupungin kasvatusjohtaja. Kun ratkaisujen ja päätöksenteko monialaisten toimijoiden kesken perustuu tutkimuksen avulla tuotettuun tietoon, on yhteisten asioiden päätökset helpompia ja niihin sitoudutaan (Vilkkä 2021, 20).

Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen määrärahat ovat liikuntapalveluilla, tilakeskuksella sekä yhdyskuntatekniikan alla. Liikuntapalvelut vastaavat pienistä investointi- sekä korjaustoimenpiteiden määrärahoista, tilakeskus vastaa liikuntarakennusten ja -rakentamisen investointi- ja kunnostusmäärärahoista ja yhdyskuntatekniikka vastaa taas ulkoliikuntapaikkojen kunnostus- ja investointimäärärahoista. Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen määrärahat ovat sijoitettuna monen eri tahon alle. Tämän vuoksi onkin erityisen tärkeää, että liikuntapaikkasuunnitelman työryhmä koostuu näistä eri toimijoista, jotka vaikuttavat Sastamalan liikunta- ja ulkoilupaikkojen kunnossapitoon ja kehittämiseen.

4.2 Kehittämistyön eteneminen

Alla olevassa kuvassa (kuva 3) esittelemme opinnäytetyön eri vaiheita kehittämistyön etenemisen osalta. Tekstiosuudessa avaamme tarkemmin, miten kehittämistyö etenee teorian, kyselyiden sekä kehittämisehdotusten osalta.

Kuva 3. Kehittämistyön eteneminen.

Kehittämistyö lähti käyntiin laaja-alaisella kirjallisuuskatsauksella. Ensiksi perehdyttiin teoriaan, koskien esimerkiksi Valtion liikunnanohjausta, liikuntalakia, kuntalakia, turvallisuutta. Tämän jälkeen lähdettiin kartoittamaan Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilu-paikkoja ja niiden nykytilannetta ja käyttöasteita. Lisäksi kartoitettiin, minkälainen Sastamalan kaupunki on liikuntakaupunkina.

Tämän jälkeen liikuntapaikkasuunnitelman työryhmä järjestäytyi ensimmäisen kerran. Työryhmä kokoontuu noin kerran kuussa ja käsiteltävät asiat valmistelimme jokaiseen kokoukseen. Kokouksen päätteeksi oli aina tiedossa, miten edetään seuraavaa vaihetta kohti. Työryhmältä saatiin laajasti erilaisia näkökulmia, joiden avulla kokonaisuus nivoutui yhteen.

4.2.1 Kuntalais- sekä seurakysely

Yksi käytetyimmistä tiedonkeruumenetelmistä on kysely. Kyselyn perinteisin toteutustapa on paperinen kyselylomake, mutta tämän lisäksi nykyään käytetään sähköistä kyselyä, jonka voi toteuttaa helposti esimerkiksi sähköpostin välityksellä tai verkkosivuilla. (Valli 2015, 84–85.) Kysely on nopea ja helppo tapa kerätä tietoa ja tutkimusaineistoa suurelta määrältä ihmisiä. Kyselyt tuottavat usein numeroihin perustuvaa tietoa, joiden käsittely onnistuu helposti tilastollisesti. (Ojasalo, Moilanen, Ritalahti 2014, 121.)

Kyselyiden avulla saadaan tietoa, kuntalaisten ja seurojen näkemyksistä Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen nykytilanteesta sekä kehittämiskohteista. Kyselyiden tarkoituksena oli osallistaa kuntalaisia sekä urheiluseuroja ja Sastamalan opistoa liikuntapaikka selvityksen tekemiseen. Tämän lisäksi selvisi kuntalaisten ja seurojen mielipiteet ja ajatukset Sastamalan kaupungin liikuntapaikkojen nykytilasta sekä toiveet tulevaisuudelle. Kuntalaiskysely (liite 1) avattiin Sastamalan kaupungin liikuntapalveluiden nettisivulle 9.12.2020 ja kysely oli auki vuoden loppuun asti. Kyselyn toteuttamiseen käytimme Webropol-ohjelmaa. Kyselyä markkinoitiin kahdessa paikallislehdessä liikuntapaikkasuunnitelmasta koskevan jutun yhteydessä, sekä somekanavilla ja verkostoilla.

Seurojen sekä Sastamalan opiston mielipiteet ja ajatukset Sastamalan kaupungin liikuntapaikkojen nykytilasta sekä tulevaisuudesta, oli tarkoitus selvittää ideointityöpajan avulla. Ideointityöpaja on yksi ongelmanratkaisu menetelmistä. Ideointityöpaja lähtee liikkeelle esivaiheesta, jossa rajataan ja asetetaan työpajan tavoitteet. Seuraavana on lämmittelyvaihe, jonka tarkoituksena on päästää irti mieltä rajoittavista tekijöistä. Ideointivaiheessa

on vapaata ideointia, jossa ei ole tarkoitus sen kummemmin ideoita perustella tai arvoitella. Valintavaiheessa lähdetään vasta purkamaan ajatuksia ja arvioimaan ideoita. (Ojasalo ym. 2014, 160.)

Kuitenkin vallitsevan Covid-19 pandemian vuoksi, seuroille järjestettävä työpaja jouduttiin peruuttamaan ja seurojen sekä Sastamalan opiston kuuleminen toteutettiin kyselyn (liite 2) avulla. Kysely toteutettiin Webropol-ohjelman avulla ja kyselyn vastausaika oli 29.1.-7.2.2021. Kyselyyn vastasi yhteensä 21 Sastamalan seuraa ja Sastamalan opisto.

Kyselyn laatimisessa tulee olla tarkkana kysymysten muotoilussa, jotta kysely onnistuu. Kysymysten muotoilu, sanamuodot ja kyselyn rakentaminen tulee olla hyvin suunniteltu, jotta kyselyistä on hyötyä kyselyn tekijälle tutkimuksessa. Tutkimusongelmat tulee olla selkeästi tiedossa, ennen kun aineistoa aletaan keräämään. Näin tiedetään mitä tutkimuksella ja kysymyksillä todella halutaan selvittää. (Valli 2015, 84–85.) Nettikyselyn vahvuuksia visuaalisuus, nopeus sekä taloudellisuus (Valli 2015, 109). Kyselytutkimuksen huonoja puolia ovat mm. tiedon pinnallisuus (Ojasalo ym. 2014, 121). Liikuntapaikkaselvitystä varten tehtyä kyselyä suunniteltaessa oli pohdittava tarkoin olennaisia kysymyksiä ja miten saadaan tietoa aihealueesta parhaalla mahdollisella tavalla. Kun nämä tiedot olivat selvillä, lähdettiin miettimään miten, saadaan suunniteltua toimiva kysely ja innostettua kuntalaiset sekä seurat vastaamaan siihen. Lehdistö pyydettiin paikalle tekemään juttua koskien liikuntapaikkaselvitystä ja jutussa kerrottiin tulevasta kyselystä. Näin saatiin myös markkinoitua kyselyä kuntalaisille sekä seuroille.

Kyselylomakkeen kysymykset voivat sisältää sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä ja sekamuotoisia kysymyksiä (Vilkkä 2021, 106). Kuntalaiskyselyyn valikoitui sekä monivalintakysymyksiä, että avoimia kysymyksiä ja samat valinnat valikoituivat myös seurojen kyselyyn. Kysymysten muotoilu kannattaa toteuttaa siten että se on vastaajille mahdollisimman tuttu (Vilkkä 2021, 106). Nettikyselyn osalta avointen kysymysten määrä tuotti haastetta, koska otannasta ei siinä vaiheessa ollut tietoa. Lisäksi kysymysten maltillinen määrä kyselyssä olisi ollut eduksi, mutta osaksi työelämän tavoitteet asettivat lisäkysymyksiä kuntalaiskyselyn sekä seurojen kyselyn osalta. Kyselylomake tulee testata aina ennen varsinaista käyttöä (Vilkkä 2021, 108). Kuntalais- sekä seurakyselyiden hahmotelmat sekä varsinaiset kyselyt lähetettiin työryhmälle tarkastettavaksi ennen julkaisua. Näin saatiin palautetta kyselyistä sekä testattua kyselyn toimivuutta ennen kyselyn avaamista kuntalaisille sekä seuroille. Kyselyihin vastaaminen kesti noin 10 minuuttia ja kuntalaiskyselyn kannustimeksi arvottiin kolme palkintolahjakorttia.

Toimiva kyselylomakkeen tulee olla kohtuullisen mittainen sekä ulkoasultaan selkeä. Myöskin kysymykset ja vastaukset tulee asetella niin, etteivät ne jätä kysymysmerkkejä vastaajalle. Lomake tulee aloittaa kysymyksillä, johon vastaajan on helppo vastata ja kysymysten tulisi edetä loogisessa järjestyksessä. (Menetelmäopetuksen tietovaranto 2010.) Kyselylomakkeessa asioita voidaan selvittää usealla tavalla. Näitä tapoja ovat esimerkiksi, avoimet kysymykset, valmiit vastausvaihtoehdot tai järjestysasteikon käyttäminen. Kysymyksen muotoilu ratkaisee, sen mitä mitta-asteikkoa käytetään ja miten vastauksista saatua aineistoa analysoidaan. (Valli 2015, 98.) Kyselyssä käytettiin valmiita vastausvaihtoehtoja sekä avoimia kysymyksiä, jotta saadaan mahdollisimman kattavasti tietoa selvitystä varten. Kyselyissä oli mukana saatekirje, jossa kerrottiin, miksi kysely tehdään ja miten vastauksista saatua tietoa tullaan hyödyntämään. Kuntalaiskyselyyn (liite 1) vastasi yhteensä 729 ja seurojen sekä opiston kyselyyn (liite 2) yhteensä 21 seuraa.

Kyselytutkimuksessa käytettiin sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusta. Kuntalaisille tehtiin kaikille avoin kysely, jossa tarkoitus oli kerätä mahdollisimman laaja näkemys siitä, miten Sastamalaiset näkevät liikunta- ja ulkoiluapaikkojen nykytilan sekä tulevaisuuden. Kyselystä saatiin iso otanta, jota pystyttiin käyttämään selvityksen pohjatietona. Kuntalaiskysely sisälsi enemmän kvantitatiivista tutkimusta, mutta myös kvalitatiivista tutkimusta, sillä kysely sisälsi avoimia kysymyksiä sekä kehitysideoita, jotka toivat meille enemmän yksityiskohtaista tietoa sekä Sastamalan kaupungin alueellista erottelua. Näiden avoimien kysymysten sekä kehitysideoiden avulla saatiin syvempää aineistoa kuntalaisten toiveista ja tarpeista koskien Sastamalan kaupungin liikuntapaikkojen nykytilaa sekä tulevaisuutta. Avointen kysymysten avulla tutkija antaa vastaajille mahdollisuuden ilmaista itseään omin sanoin ja antaa vastaajan kertoa, mikä hänen mielipiteensä todella on tutkittavaan aiheeseen. Avoimet kysymykset haastavat tutkijaa, sillä vastaukset ovat sisällöltään kirjavaa ja sitä on vaikea käsitellä. (Hirsjärvi, Remes, Salavaara 2004, 190.)

Kvantitatiivinen tutkimus on määrällinen tutkimus, jossa keskeisessä osassa ovat aikaisemmat teoriat sekä johtopäätökset tutkimuksista, määrällinen ja numeraalinen mittaaminen, aineiston esittäminen tilastointien avulla (Hirsjärvi ym. 2004, 130). Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus perustuu tilastollisten menetelmien käyttöön, jossa tutkijan rooli on tarkastella tutkittavaa aihetta ulkopuolelta. Tutkimustulokset esitetään usein täsmällisesti numeraalisesti ja tätä menetelmää käytetäänkin usein, kun halutaan vaikuttaa esimerkiksi kunnallisiin päätöksentekijöihin. (Hakala 2018, 19–23.)

Seuroille tehty kysely sisälsi myöskin kvantitatiivista, että kvalitatiivista tutkimusta. Kohde-ryhmä oli tarkemmin rajattu, kysely lähetettiin Sastamalan urheiluseurojen puheenjohtajille sekä kyselyssä kartoitettiin yksityiskohtaisesti juuri kyseisen seuran mielipiteitä liikunta- ja ulkoilupaikkojen nykytilasta sekä toiveita tulevaisuuden osalta. Kyselyssä kartoitettiin myös seuran jäsenten määrää, sekä seuran käyttämiä liikuntapaikkoja. Kvalitatiivinen tutkimus on laadullinen tutkimus, jossa pyritään hankkimaan tietoa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2004, 151–155.) Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa ydin on yhdistää aineiston keruu sekä käsittely toisiinsa. Tutkijan tulisi osata analysoida tutkimustuloksia jo aineistonkeruu vaiheessa. Kvalitatiivisen tutkimuksen onnistumisen perustana ei ole aineiston määrä vaan ennemminkin tulosten analysointi, eli se mitä tutkija saa aineistosta ilmi ja minkälaisiin johtopäätöksiin tulkinnot yltävät. (Hakala 2018, 20.)

4.2.2 Asiantuntijahaastattelu

Haastattelun ideana on selvittää mitä joku ajattelee jostakin asiasta ja näin ollen haastattelu on usein juuri tehokkain tapa selvittää mitä toinen ihminen ajattelee/haluaa. Haastattelu on ikään kuin, joka toimii haastattelijan ehdoilla, mutta pyrkimyksenä tässä on saada hyvä vuorovaikutustilanne haastattelijan ja haastateltavan välille. (Eskola, Vastamäki 2015, 27.)

Haastattelussa haastateltavalle tarjoutuu mahdollisuus tuoda esille omat mielipiteensä ja omat kokemuksensa. Teemahaastattelussa aihepiirit on etukäteen rajattu, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. Haastattelijan varmistaa, että haastateltava tietää etukäteen teema-alueet sekä haastattelijalla on apunaan listaus käsiteltävistä asioista. (Eskola, Vastamäki 2015, 227–230.)

Teemahaastattelu (liite 3) toteutettiin asiantuntijoille koskien Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen nykytilaa sekä tulevaisuuden kehittämiskohteita maaliskuussa 2021. Haastateltaviksi valikoitui Sastamalan kaupungin liikuntapaikkamestari Jari Ahon sekä Sastamalan kaupungin yhdyskuntatekniikan päällikkö Pasi Lähteenmäen. Kuntalais- sekä seurakyselyn vastausten perusteella saadun tiedon pohjalta valittiin asiantuntijahaastatteluun kyseiset henkilöt heidän asiantuntijuutensa vuoksi. Koimme, että saamme lisää tarkentavaa tietoa juuri näiltä asiantuntijoilta, sillä heidän asiantuntijuutensa linkittyi jo esiin tulleisiin tuloksiin. Haastatteluista lähetettiin etukäteen aihepiirit ja teemat, jotta haastateltavat pystyivät etukäteen valmistautumaan haastattelun teemoihin. Haastattelut

toteutettiin Teams-yhteyden välityksellä. Teemahaastattelun ideana on tutustua ja perehtyä niin aihepiiriin kuin haastateltaviin, jotta haastattelun kohdentaminen onnistuu parhaalla mahdollisella tavalla. Tärkeää on huomioida haastattelun sisältö ja huolellinen perehtyminen aiheeseen. Teemahaastatteluun tulee valikoida haastateltaviksi sellaisia ihmisiä, joilla on asiantuntijuus kyseiseen teemaan liittyen. (Yhteiskuntatieteellinen tietarkisto 2021)

Asiantuntijahaastattelu oli kvalitatiivinen tutkimus, sillä tarkoituksena oli syventää tutkimustietoa asiantuntija näkökulmasta, jolloin saadaan hyvin yksityiskohtaista ja asiantuntevaa tietoa tutkitusta asiasta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkijan pyrkimyksenä on tuoda esille syvemmin tutkimusaiheesta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan ihmistä tiedon lähteenä, esimerkiksi haastattelut, keskustelut sekä havainnoinnit. (Hirsjärvi ym. 2004, 155.) Laadullisen tutkimusmenetelmän osalta on hyvä tuntee kohderyhmä, toimintaympäristö ja kulttuurin tuntemus, jolloin ihmisten käsitykset ja kokemusten tuntemus on helpompaa (Vilkka 2014,130.) Haastateltavien valinnassa pitää miettiä mitä ollaan tutkimaan ja kenellä on asia osalta riittävä asiantuntemus sekä kokemusta tutkittavasta asiasta (Vilkka 2014,135).

Haastatteluaineiston muuttaminen tekstimuotoon auttaa tutkimusaineiston analyysi vaiheessa, tutkimusaineiston läpikäynti, aineiston ryhmittely sekä luokittelua (Vilkka 2014, 137). Kirjasimme haastattelun tekstimuotoon helpottaaksemme aineiston läpikäyntiä. Haastattelut aukikirjoitettiin ja jäsenneltiin teemoittain. Tämän avulla saatiin tuloksia ja johtopäätöksiä paremmin hyödynnettyä.

4.3 Luotettavuus, analyysi ja etiikka

Niin kvalitatiivisessa kuin myös kvantitatiivisessa tutkimuksessa tulisi pitää kirkkaana peruskriteerinä aineiston ja tutkimuksen luotettavuus. Tutkimuksen ja aineiston luotettavuutta voidaan arvioida kahdella eri tavalla: sisäisellä luotettavuudella sekä ulkoisella luotettavuudella. Sisäisellä luotettavuudella tarkoitetaan sitä, miten tutkimuksesta saadut tiedot kuvaavat juuri sitä mikä oli tutkimuksen kannalta olennaista ja ulkoinen luotettavuus tarkoittaa taas sitä, miten tutkijan on onnistunut etukäteen pohtimaan käytettyjen menetelmien toimivuutta, jotta aineistojen pohjalta on mahdollista tehdä yleisiä päätelmiä. (Hakala 2018, 23–24.)

Sisäisen luotettavuuden kannalta tarkasteltiin ennen tutkimusten tekoa tavoitteita ja rajausta. Näin saadaan mahdollisimman selkeästi esille olennaiset tiedot kattavasti. Tähän auttoi selvitystyön kannalta olennaisten kysymysten terävöittäminen ja kehittämistyön tutkimuksen kääntely usealta kantilta. Pyöriteltiin valmiita kysymyksiä, käytiin tutkimukset ennen lähettämistä työryhmän kanssa lävitse, pyydettiin kommenttia ja korjattiin kyselyitä. Kyselyyn tuli muutamia kysymyksiä, jotka eivät olleet kehittämistyön tutkimuksen kannalta niin merkityksellisiä, mutta olivat merkityksellisiä työnantajallemme ja opinnäytetyön tilaajalle Sastamalan kaupungille.

Ulkoisen luotettavuuden kannalta, selvitys ja kehittämistyö aloitettiin perehtymällä teoriaan, olemassa oleviin tutkimuksiin sekä aineistoihin ja toteutettiin useampi kysely, jotta saatiin mahdollisimman laajan käsityksen liikuntapaikkaselvitystä varten Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen nykytilanteesta sekä tulevaisuudesta. Teorian pohjalta saatiin varmistusta siitä mikä on kunnan ja valtion rooli koskien liikuntapaikkojen ylläpitämisessä. Näitä asioita pohdiskelemalla ja tarkastelemalla saatiin kattava tieto selvityksen ja kehittämisehdotusten tekoon.

Tutkimuksen ydinasia, johon jo tutkimusta aloitettaessa tähdätään, on tutkimuksessa ke-
rättyjen aineistojen analyysi, tulkinta ja johtopäätökset. Analyysivaihe kertoo tutkijalle min-
kälaisia vastauksia hän saa tutkimusongelmiin. Etenkin kvantitatiivisessa tutkimuksessa,
tutkimuksen analyysi tehdään aineiston keruun ja järjestelyn jälkeen, kun taas kvalitatiivi-
ssä tutkimuksessa analysointia tehdään tutkimusprojektin aikana. (Hirsjärvi ym. 2004,
209–211.)

Analysointivaiheessa apuna oli Webropol-ohjelma, jolla kyselyt toteutettiin. Webropol-oh-
jelman avulla pystyttiin saamaan monivalintakysymyksiin taulukot ja tilastoinnit suoraan,
joka helpotti kyselyn analysointia. Kyselyiden vastausten analysoinnin haasteena oli kun-
talaiskyselyn avoimet kysymykset, sillä vastaajia kuntalaiskyselyssä oli yli 700 ja avoimia
kysymyksiä kyselyssä oli kaksi. Näin laajan avointen kysymysten analysointi tuotti haas-
teita ja tässä käytettiin apuna Excel-taulukointia. Kaikki vastaukset kategorioitiin omiin
kohteisiin ja näin saatiin tehtyä huolellista ja tarkkaa työtä analysointivaiheessa.

Tutkimuksen analysoinnin jälkeen tutkimuksen tulokset tulkitaan, eli tutkija pohtii analyysin
tuloksia ja näiden tulosten pohjalta tekee omia johtopäätöksiä. Tulkintalla selkiytetään ai-
neistosta saatua merkityksellistä tietoa ja pohdintaa. Tulkinnassa pohditaan, miten esi-
merkiksi tutkittavien kielelliset ilmaisut merkitsevät tulosanalyysissä sekä miten tutkijan

oma ilmaisu on vaikuttanut saatuihin tuloksiin sekä miten tutkija on ymmärtänyt haastattelutilanteissa. (Hirsjärvi ym. 2004, 213–214.) Tutkimuksen analysoineista tulisi laatia synteesejä, eli koota yhteen pääseikat, jotka vastaavat kirkkaasti ongelmiin. Synteesien avulla laaditaan johtopäätökset, joissa tulisi pohtia mikä on saatujen tulosten merkitys sekä mikä tutkimustulosten laajempi merkitys voisi olla. (Hirsjärvi ym. 2004, 214.)

Analysoinnin jälkeen tuloksista tehtiin johtopäätöksiä sekä kehittämisehdotuksia Sastamalan kaupungin liikuntapaikkasuunnitelmaa varten. Sastamalan kaupungin liikuntapaikkasuunnitelman työryhmä tekee liikuntapaikkaselvityksen ja kehittämisehdotusten pohjalta liikuntapaikkasuunnitelman Sastamalan kaupungille vuosille 2021–2026. Sastamalan kaupungin liikuntapaikkasuunnitelman työryhmä toivoi, että tutkittu tieto on mahdollisimman aluekohtaista. Kyselystä on tehty alueellista vertailua työryhmälle, jotta selvisi mitä laajassa kaupungissa Sastamalassa ihmiset toivovat liikunta- ja ulkoilupaikoilta aluekohtaisesti.

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta tutkimuksessa käytetyt menetelmät kuvataan selkeästi ja yksityiskohtaisesti (Hirsjärvi ym. 2004, 242). Liikuntapaikkaselvityksen ja kehittämisehdotusten osalta on tärkeää selvittää tutkimuksen kannalta yksityiskohtaisesti käytetyt menetelmät, tutkimuskohteet, tutkimusvälineistö sekä tutkimusten kulun ja aineistojen analysointimenetelmät.

Hyvän tieteellisen tutkimuksen pitää noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä sekä tutkimusetiikkaa noudattaen eettisen hyväksyttävyyden, luotettavuuden sekä tulosten uskottavuuden varmistamiseksi. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Opinnäytetyön kannalta on tärkeää, että kyselyvastauksia ja muita tuloksia tarkastellaan objektiivisesti sekä puolueettomasti. Tutkijoiden omat mielipiteet eivät saa vaikuttaa tuloksiin. Tulosten analysointivaiheessa tuloksiin on suhtauduttu puolueettomasti, emmekä antaneet esimerkiksi työn kautta saatujen tietojen vaikuttaa tulosten analysointiin ja esittämiseen.

Tutkimusetiikka on rinnastettavissa pelisääntöjen luomiseen, mikä on ollut tärkeää kehittämistyön alusta alkaen. Yhteistyö työryhmän kanssa kuuluu olennaisena osana kehittämistyön sisältöön. Sovitut käytänteet selvityksen ja kehittämisehdotusten etenemisen osalta olivat selvillä alusta asti. Median osalta tulokset esiteltiin yhteistyössä työryhmän puheenjohtajan sekä sivistyslautakunnan puheenjohtajan kanssa. Selvityksen ja kehittämistyön tiedonhankintamenetelmät ja tutkimusmenetelmät ovat eettiseltä pohjalta tarkoin harkittuja ja oman alaan liittyviä tietolähteitä. Lisäksi kyselyidenttulosten ja haastattelun vastausten

esittämisessä tehtiin tarkkaa ja johdonmukaista työtä. Kunnioitus lähteitä sekä muuta tutkittua tietoa kohtaa oli olennainen arvo tutkimus- ja kehittämis ehdotuksia tehdessä. Tehtäväjaon kannalta olennaista oli, että työryhmä tiedostaa alusta alkaen mitä ja miten tulemmme liikuntapaikkaselvitystä ja kehittämis ehdotuksia tekemään. Selvitystyö ja kehittämis ehdotukset perustuvat liikunnanohjauksen ammattikorkeakoulututkinnon perusteisiin, päättötöyön aihe rajautuu sen mukaan.

5 Tulokset

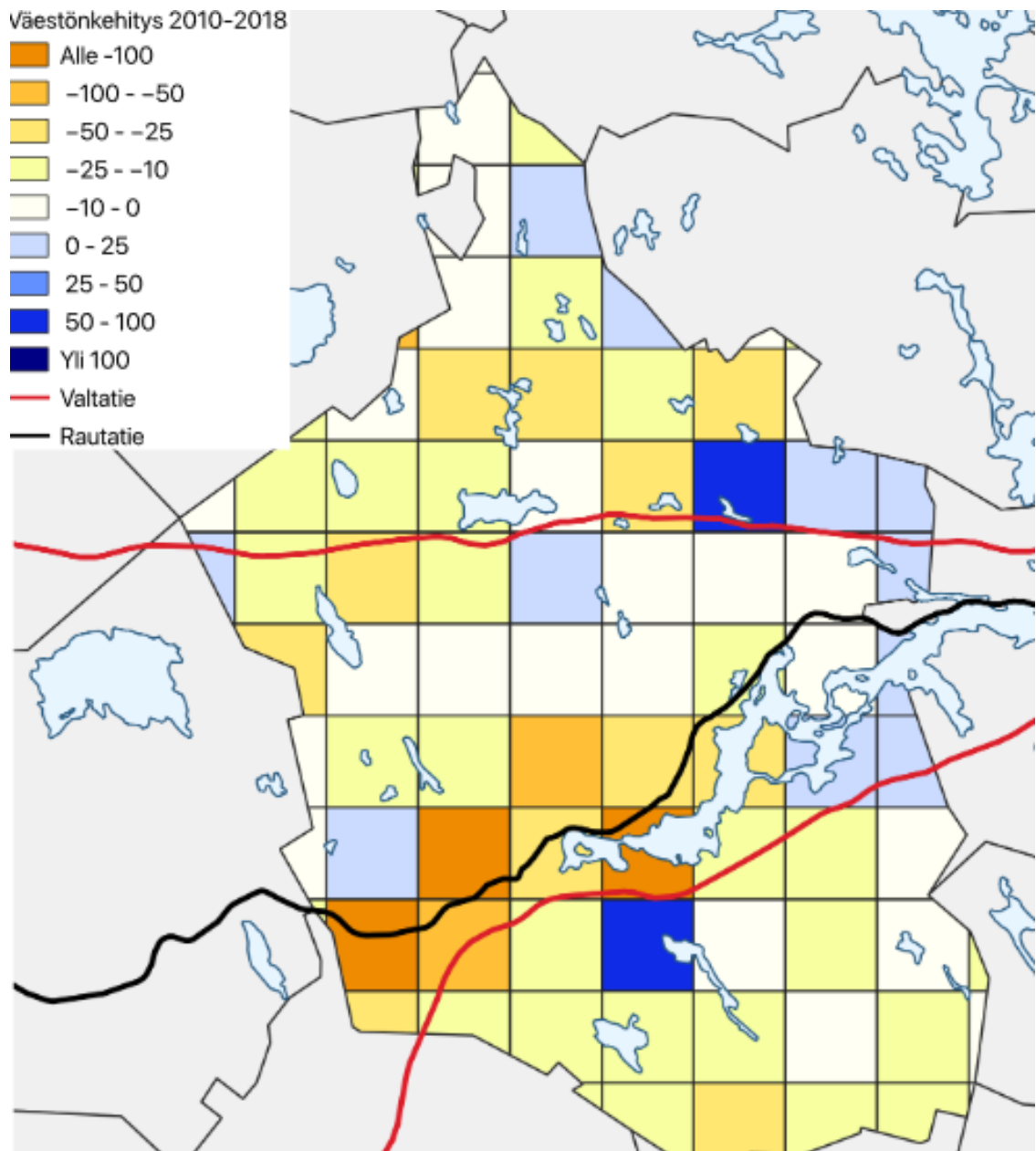
Tässä luvussa käsitellään liikuntapaikkaselvityksen kyselyiden tuloksia liikuntapaikkojen nykytilan sekä liikuntapaikkojen kehittämisen osalta. Tulokset koostuvat niin kuntalais- ja seurakyselyn sekä asiantuntijahaastattelun tuloksista.

5.1 Liikuntapaikkojen nykytila

Kuntalaiskysely (liite 1) sekä seurojen ja Sastamalan opiston kysely (liite 2) toteutettiin Webropol-ohjelmalla. Kyselyissä kysyttiin sekä avoimia ja strukturoituja kysymyksiä. Kuntalaiskyselyyn vastasi yhteensä 729, joista naisia oli 63 % ja miehiä 37 %. Eniten vastaajista oli 30–49-vuotiaita (52 %) ja vähiten vastaajia oli yli 65-vuotiaiden ikäryhmässä (10%).

Sastamalan urheiluseurojen ja opiston kyselyyn vastasi yhteensä 21 seuraa. Suurin osa vastaajista koostui puheenjohtajista sekä seuran hallituksesta. Vastanneista seuroista harrastajien määrä vaihteli 15:sta–400 harrastajan välillä.

Kuvassa (kuva 4) esitetään Sastamalan kaupungin sisäinen väestönkehitys vuosina 2010–2018. Kuten alla olevasta kuvasta huomataan, on Sastamalan kaupungin väestönkehitys negatiivista, jonka taustalla on hyvin voimakkaasti vaikuttamassa kaksi asiaa: kasvava kuolleiden määrä sekä voimakkaasti heikentynyt syntyvyys. Väestön kasvu on alentunut suuresti etenkin osassa Vammalan keskustaa, Kiikan ja Keikyän aluetta. Vähäisempää väestön alenemista havaitaan alueilla, jotka sijaitsevat lähempänä Tamperetta. Houhajärven lähellä oleva alue sekä Häijään alueella väestö on jopa kasvussa. (Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI 2020, 6–10.)

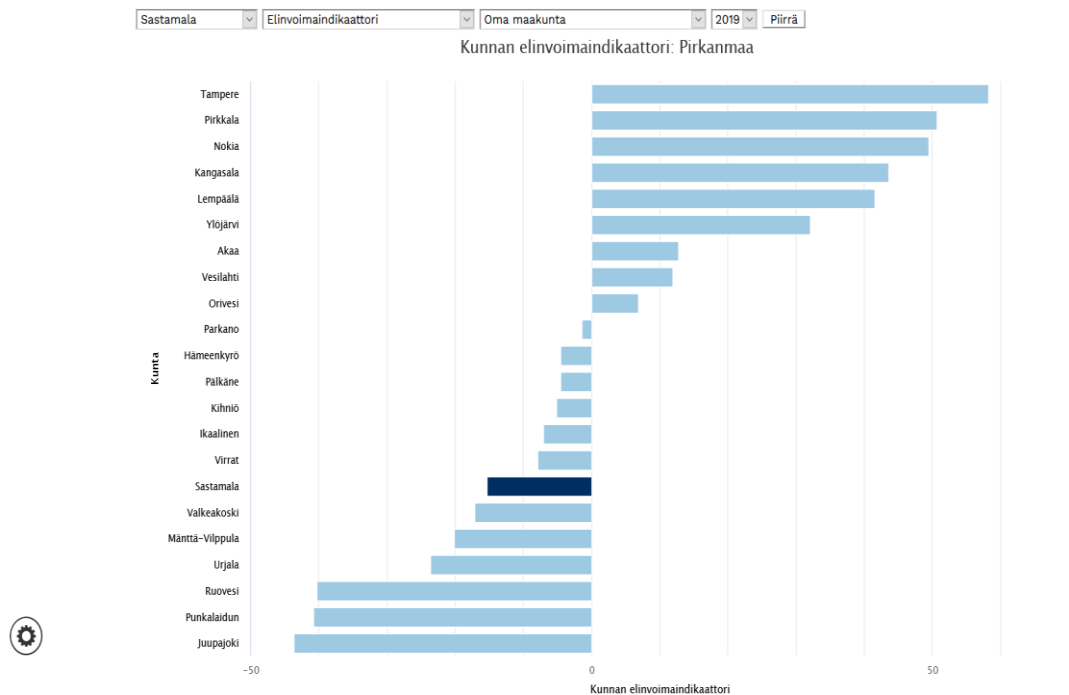

Kuva 4. Sastamalan kaupungin sisäinen väestönkehitys vuosina 2010–2018. (Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI 2020, 6–10.)

Kuvassa (kuva 5) on kuvattuna Pirkanmaan elinvoimaindikaattoria. Elinvoimaindikaattorin avulla voidaan tarkastella kunnan elinvoimaisuutta verrattuna muihin naapurikuntiin. Elinvoima on laskettu koulutus- väestön- ja työpaikkojen muutoksesta. Elinvoimaindikaattorin arvo on joko positiivinen tai negatiivinen kunnan suunnasta riippuen. (Kuntaliitto 2019b.)

Kuvasta (kuva 5) voidaan todeta, että Sastamalan elinvoimaindikaattori on huomattavasti negatiivisempi, kuin esimerkiksi verrokkikunnan Nokian arvo, joka on selvästi positiivinen.

Myös toisen verrokkikunnan Lempäälän tulos on huomattavasti Sastamalaa positiivisempi.

Kuva 5. Elinvoimaindikaattori. (Kuntaliitto 2019b)

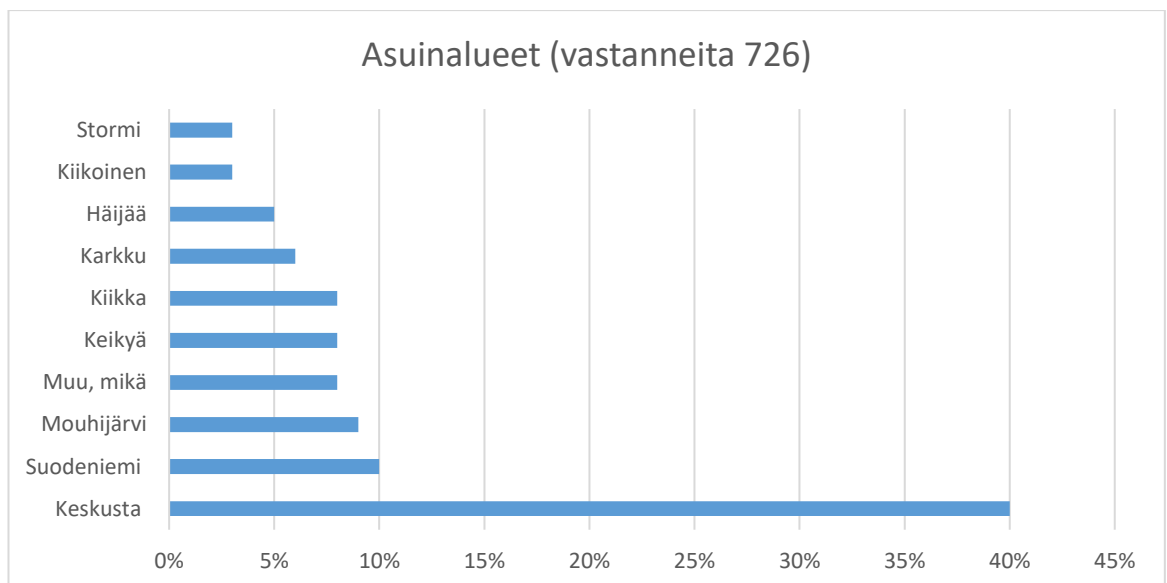
Sastamalan kaupungin väestön kehityksestä on tehty selvitys vuonna 2020 ja siihen liittyvät väestöennusteet on tehty koskien eri Sastamalan alueita. Sastamalan kaupungin väestöä tarkasteltiin tutkimuksessa koulualueiden osalta. Saimme arvokasta tietoa jokaisen alueen kohdalta nykyisten liikuntapaikkojen osalta sekä kehittämisehdotusten näkökulmasta. Alla olevassa taulukossa (taulukko 5) on koottuna vuoden 2020 joulukuun tiedoilla väestön osuudet eri alueiden osalta. Taulukosta nähdään myös väestöennuste tuleville vuosille.

Taulukko 5. Sastamalan kaupungin väkiluku koulupiirien mukaan sekä väestöennuste vuosille 2018–2040. (Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI 2020, 6–10 & Sundqvist 2021.)

Alue	Väkiluku	Väestöennuste välille 2018–2040
Häijää	1055	(ei tietoa)
Karkku	1141	- 162 asukasta
Keskustan alue	10156 asukasta	- 409 asukasta
Keikyä	2317	- 276 asukasta

Kiikka	1759	- 568 asukasta
Kiikoinen	1145	- 183 asukasta
Mouhijärvi	1969	- 44 asukasta
Stormi	1722	(ei tietoa)
Suodenniemi	1119	- 46 asukasta

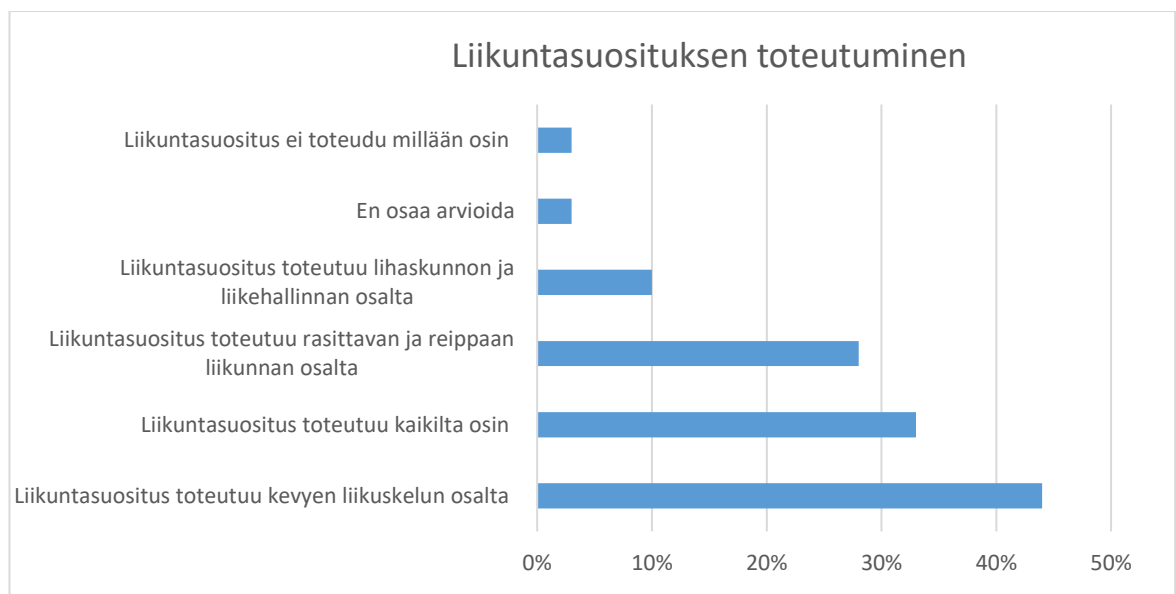
Alla olevassa kuvassa (kuva 6) esitetään millä asuinalueella kuntalaiskyselyn vastaajat asuvat. Tilastoinnit esitetään prosenttilukuina. Kysymykseen vastasi yhteensä 726. Suurin osa vastaajista asuu keskustan alueella 40 % eli yhteensä 293. Toiseksi eniten vastaajia asuu Suodenniemellä 10 % vastaajista eli yhteensä 70 vastaajaa ja kolmanneksi eniten Mouhijärvellä 9 % vastaajista eli yhteensä 66 kyselyyn vastannutta. Stormin sekä Kiikoisten alueelta vastattiin vähiten, kumpaankin 3 %, joka tarkoittaa Stormi 22 ja Kiikoinen 24 vastannutta.

Kuva 6. Kuntalaiskyselyn vastaajien asuinalueet

Kuten kuvasta (Kuva 6) nähdään, keskustan alueelta vastanneita oli yhteensä 2,9 % keskustan asukkaista, Suodenniemeltä vastasi yhteensä 6,3 % asukkaista ja Mouhijärven vastausprosentti oli 3,4 % alueen asukkaista. Stormin alueelta vastasi 1,3 % asukkaista ja Kiikoisissa 2,1 % alueen asukkaista. Tästä voidaan todeta, että keskusta alueen vastausprosentti jää alhaiseksi ja Suodenniemen vastausprosentti oli korkein. Suodenniemen vastausprosenttiin vaikutti varmasti osittain Suodenniemen liikuntatilan sulkeminen yllättäen syksyllä 2020.

Kuntalaiskyselyssä tiedusteltiin kuntalaisten liikunta-aktiivisuutta liikuntasuosituksien mukaan (kyselyssä kuva liikuntasuosituksesta.) Alla olevassa kuvassa (kuva 7) esiteltynä vastanneiden oma arvio liikuntasuosituksen toteutumisesta. Vastauksista voidaan päätellä, että lähes puolella vastaajista toteutuu liikuntasuosituksen mukainen kevyt liikuskelu. Vastaajista kolmasosa kokee liikkuvansa liikuntasuosituksen mukaisesti kaikilta osin. Vähän liikkuvien määrä (liikuntasuosituksen mukaan) on 3 %, joka vastaa 21 kyselyyn vastannutta. Tästä voimme todeta, että kuntalaisten liikunta-aktiivisuutta tulisi lisätä ja kehittää kunnassa.

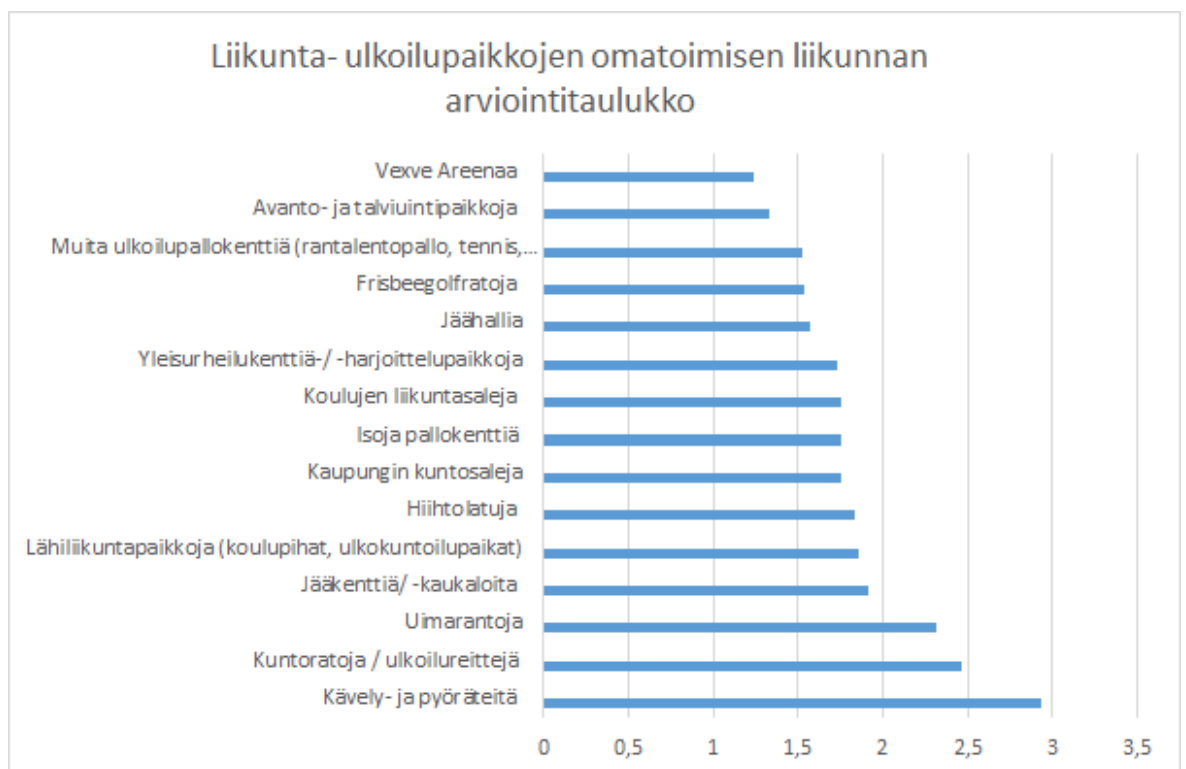
Kuva 7. Kuntalaiskyselyyn vastanneiden oma arvio liikuntasuosituksen toteutumisesta.

Kuntalaiskyselyssä selvitettiin, myös miksi kuntalaisten liikuntasuositus ei toteudu. Suurimmaksi syyksi nousi ajanpuute sekä oman motivaation puute. Muita esille nousseita syitä olivat sopivan liikuntatarjonnan puute sekä korona. Vastaajat, joiden osalta liikuntasuositus ei toteudu miltei osin toivoivat kehittämiskohteeksi uimahallin rakentamista, lähiliikunta- ja ulkokuntosali olosuhteisiin panostamista ja näiden kohteiden rakentamista, sekä pururatojen kehittämistä.

Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen nykytilan selvityksessä selvisi, että kuntalaiset käyttävät eniten matalan kynnyksen liikuntapaikkoja omatoimiseen liikkumiseen. Kuvassa (kuva 8) on kuvattuna kuinka paljon kuntalaiset käyttävät Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkoja omatoimisen liikkumisen näkökulmasta. Asteikolla 1–5 erittäin vähän, en lainkaan – erittäin paljon, viikoittain. Eniten käytettyjä matalan kyn-

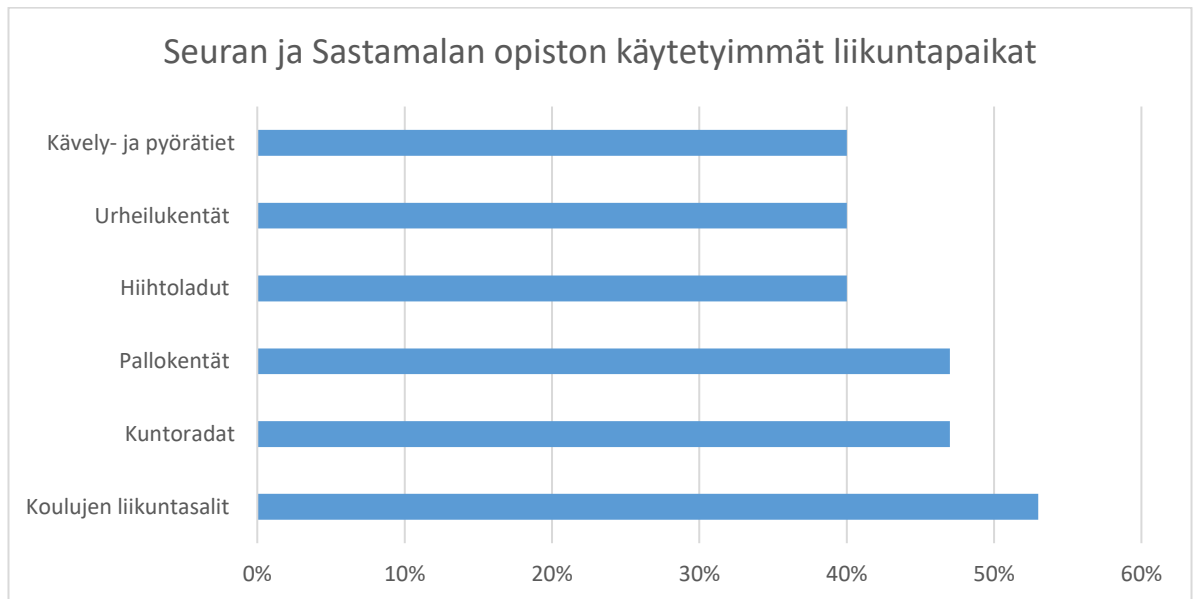
nyksen liikuntapaikkoja ovat kävely- ja pyörätiet, kuntoradat ja ulkoilureitit sekä uimarannat. Kuntalaiskyselyn perusteella kuntalaiset ovat tyytyväisimpiä frisbeegolfratoihin, uimarantoihin, Vexve Areenaan sekä avanto- ja talviuintipaikkoihin ja vähiten tyytyväisiä kyselyyn vastanneet olivat koulujen liikuntasaleihin, hiihtolatuihin, kaupungin kuntosaleihin, jääkenttiin ja kaukaloihin.

Kyselystä selvisi, että vähiten omatoimiseen liikkumiseen liikuntapaikoista käytetään Vexve Areenaa ja avanto- ja talviuintipaikkoja sekä ulkopallokenttiä (rantalentopallo, tennis, koris ym.) (Kuva 8) Vexve Areena on pääosin seurojen käytössä, joten omatoimisen liikkumisen mahdollisuus on suhteellisen pieni.

Kuva 8. Kuntalaiskyselyn liikunta- ja ulkoilupaikkojen omatoimisen liikunnan käytön arviointi

Seurojen- sekä Sastamalan opiston kyselystä selvisi, että seurat ja opisto käyttävät eniten ohjattuun liikuntaan / harrastustoimintaa koulujen liikuntasaleja ja liikuntatiloja 53 %, kuntoratoja 47 % ja pallokenttiä 47 %. Vähiten seurat käyttivät harrastustoimintaan jäähallia. (Kuva 9) Seuran ja opiston kyselyssä jäähallin osuus jäi pieneksi, sillä yksi seura ainoastaan käyttää jäähallia, Vaps-jääliikunta. Vaps-jääliikunta on kuitenkin harrastusmäärältään yksi Sastamalan suurimmista seuroista.

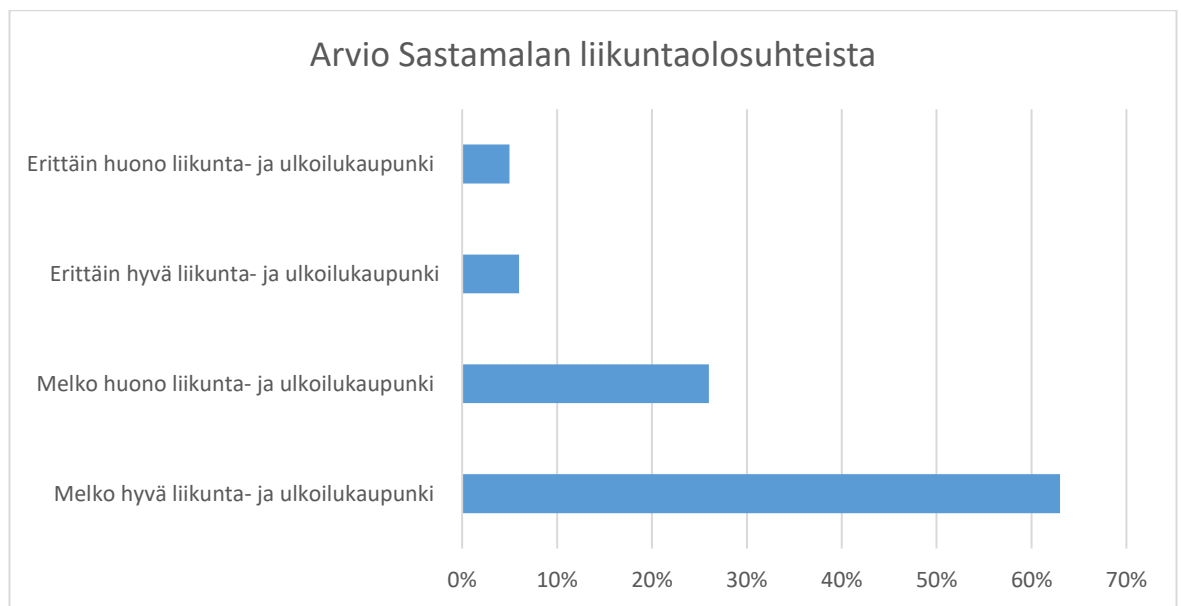
Kuva 9. Seuran ja Sastamalan opiston eniten käyttämät liikuntapaikat

Kuntalaiskyselyssä kysymykseen paljonko käytät omatoimiseen liikunnan harrastamiseen lähikuntien tarjoamia liikunta- ja ulkoilupaikkoja. Kyselyyn vastanneista noin 10 % vastaa jista käyttää liikuntapaikkoja pääosin muualla kuin Sastamalassa, syitä tähän olivat mm. liikuntapaikkojen tarjonnan puute (esim. uimahalli). Mielekkääksi koetaan myös liikuntapaikkojen vaihtelu. Vastanneista suurin osa käyttää Sastamalan kaupungin omia liikuntapaikkoja.

Kuntalaiskyselyn kysymykseen kuinka tyytyväinen olet omatoimisen liikkumisen olosuhteisiin Sastamalassa, vastaajat kertoivat olevansa tyytyväisempiä liikuntapaikkojen käyttömaksujen tasoon, liikuntapaikkojen saavutettavuuteen sekä laatuun ja liikunta- ja ulkoilupaikkojen lukumäärään ja riittävyys. Vähiten tyytyväisiä vastaajat olivat liikunta- ja ulkoilupaikkojen saavutettavuuteen, liikunta- ja ulkoilupaikkojen kunnossapitoon ja huoltoon sekä liikunta- ja ulkoilupaikkojen monipuolisuuteen. Alueellisesti vastauksia tarkasteltuna, keskusta alueen vastaajat ovat tyytyväisiä liikuntapaikkojen saavutettavuuteen sekä lukumäärään ja riittävyys, kun taas keskustan ulkopuolisilta alueilta saadut vastaukset olivat tyytymättömyys liikunta- ja ulkoilupaikkojen saavutettavuuteen. Tämän kysymyksen vastaukset havainnollistaa hyvin kuinka pinta-alallisesti suuri kaupunki Sastamala on ja mahdollisesti myös liikuntapaikkojen keskittämisen keskusta-alueelle.

Seurojen sekä Sastamalan opiston kyselystä selvisi, että seurat ovat tyytyväisiä käyttömaksujen tasoon lähes kauttaaltaan ja tyytymättömiä enimmäkseen liikunta- ja ulkoilupaikkojen laatuun, määrään ja riittävyys sekä saavutettavuuteen.

Kuntalaiskyselyn kysymykseen miten arvioisit Sastamalan liikuntaolosuhteita kokonaisuudessaan omatoimisen liikunnan harrastamisen näkökulmasta vastaajia yhteensä vastasi 718. (Kuva 10) Kuvasta nähdään, että yli 60 % vastaajista pitävät Sastamalan kaupunkia melko hyvänä liikunta- ja ulkoilukaupunkina. Erittäin huonoksi liikunta- ja ulkoilukaupunkiksi Sastamalaa kokivat 5 % kyselyyn vastanneista.

Kuva 10. Arvio Sastamalan liikuntaolosuhteista omatoimisen liikunnan harrastamisen näkökulmasta

5.2 Liikunta- ja ulkoilupaikkojen kehittäminen tulevaisuudessa

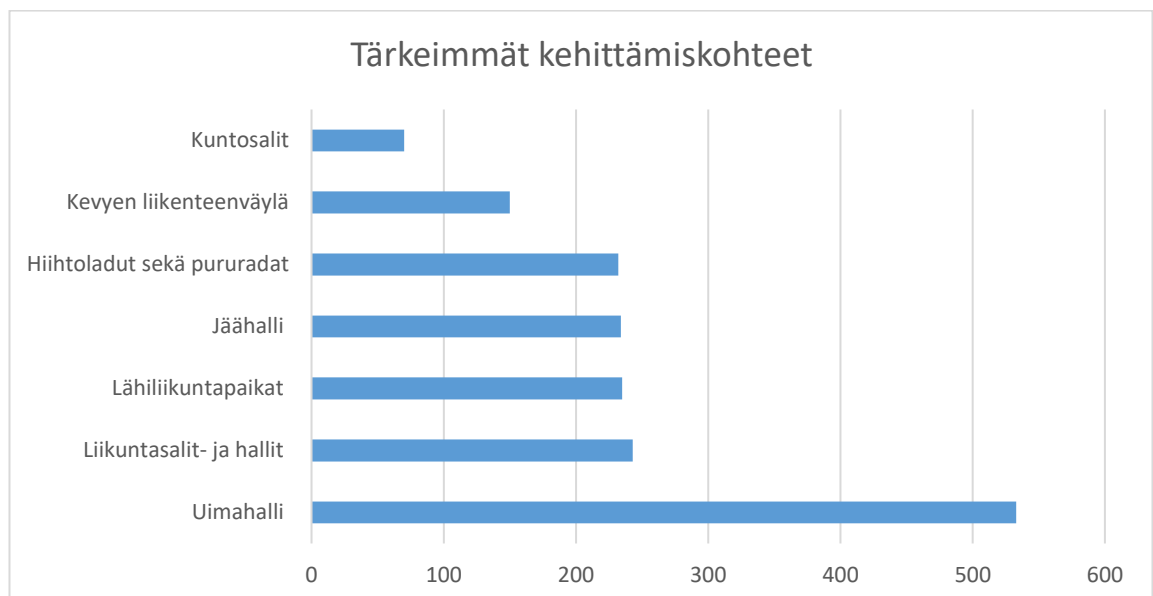
Tässä luvussa käsittelemme kuntalaiskyselyn sekä seurojen ja opiston kyselyn vastauksia koskien Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen tulevaisuutta sekä kehittämis-ehdotuksia.

Kuntalaiskyselyssä esiteltiin joitakin jo esillä olevia liikuntapaikka hankkeita / hankekokoisuuksia sekä kyseltiin kuntalaisten mielipidettä siitä, kuinka tärkeänä he pitävät näitä liikuntapaikkainvestointeja tulevaisuudessa. Kuntalaiset pitivät jo listatuista investoinneista tärkeimpänä Kaalisaaressa hyppytornin kunnostusta. Tämän jälkeen tärkeimpänä liikuntapaikkainvestoinneista pidettiin jäähallin katon kunnostusta sekä jäähallin pukuhuoneiden rakentamista. Vähiten tärkeimpänä investointina pidettiin keskuskentän paikoitusalueen asfaltointia, sekä pesäpallokentän kunnostusta ja voimistelumaton hankkimista Väreliuksen koululle.

Kuntalaiskyselyssä pyydettiin vastaajia listaamaan kolme tärkeintä kehittämiskohdetta liikunta- ja ulkoiluapaikkojen osalta Sastamalan alueella. (Kuva 11) Kuvassa tärkein kehittämiskohde sai 3 pistettä, toiseksi tärkein 2 pistettä ja kolmanneksi tärkein 1 pisteen. Kuvassa on yhteenlaskettu tulos kehittämiskohteiden mukaan.

Kuntalaiset listasivat tärkeimmäksi kehittämiskohteeksi uimahallin, liikuntasalit- ja liikuntahallit ja lähiliikuntapaikat. Etenkin keskusta-alueella asuvat kuntalaisten toiveet koskivat uimahallin rakentamista ja jäähallin kunnostamista. Kun taas toiveet liikuntasalien rakentamisesta ja kunnostamisesta tulivat taas laajalti etenkin Suodenniemeltä sekä urheiluseuroilta.

Kuntalaiset kokivat myös tärkeäksi kehittää jäähallia, kevyen liikenteenväylää, hiihto- ja pururatoja sekä kuntosaleja. Alueellisesti tuloksia tulkittaessa, Mouhijärven ja Häijään vastaajat toivoivat kevyenliikenteen väylien sekä hiihto- ja pururatojen huoltoa sekä kunnostusta. Toiveet lähiliikuntapaikkojen rakentamisesta, kunnostamisesta ja huollosta tulivat laaja-alaisesti koko Sastamalasta. Lähiliikuntapaikoilla kyselyyn vastanneet tarkoittivat kuntoportaita, ulkokuntosaleja, pururatoja sekä koulujen pihoja.

Kuva 11. Tärkeimmät kehittämiskohteet (kuntalaiskysely)

Seuroille lähetetystä kyselyssä selvitimme myös seurojen kolmea tärkeintä liikunta- ja ulkoiluapaikkojen kehittämiskohdetta tulevaisuudessa Sastamalassa. Vastauksista selvisi, että seurat nimesivät tärkeimmiksi kehittämiskohteiksi sisäliikuntatilat. Näitä ovat koulujen

liikuntasalit, jäähalli ja Vinkin vapaa-aikakeskus. Seurat kaipaavat tarpeeksi isoja ja toimivia liikuntatiloja (sisäliikuntatilat) sekä nurmi- ja pallokenttiä. (Hopun jalkapallokenttä erityisesti talvikauden osalta, Mouhijärven urheilukenttä ja Varilan pesäpallokenttä)

Kuntalaiskyselyn avoimessa kysymyksessä kysyttiin kuntalaisten mielipidettä ja toiveita Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen kehittämisestä, joita kaupungin tulisi pyrkiä lähivuosina edistämään. Vastaajat kokivat tärkeäksi Sastamalan keskustan ulkopuolisten alueiden kehittämisen, uimahallin rakentamisen, jäähallin nykyaikaistamisen, nykyisten liikuntapaikkojen kunnossapidon tärkeyden sekä ulkoliikuntapaikkojen kehittämisen (ulkokuntosalit, ulkoliikuntapuistot, kuntoportaat.) Myös muita esille nostettuja kehittämistoiveita oli mm. talviliikuntalajien turvaaminen, pururatojen kunnossapito- sekä huolto (kuten esim. valaistus, pohjatytöt, puru), turvalliset kevyen liikenteen väylät. Kuntalaiset toivovat myöskin selkeitä opasteita ja tiedotuskylttejä kaupungin liikuntapaikoille, jossa selkeästi ilmaistaan vastuutaho sekä yhteys- ja osoitetiedot. Kylttejä ja opasteita kaivataan myös ohjeistuksena itse liikuntapaikoille.

Seurakyselyn avoimessa kysymyksessä selvitettiin, mitä muuta edellä mainittujen toiveiden lisäksi seurat kokevat tärkeiksi kehittämisideoiksi/kohteiksi. Vastauksista selvisi, että seurat toivovat tulevaisuudessa panostusta kuntoratojen kunnossapitoon ja huoltoon. Esille nousi myös ulkoliikuntapaikkojen valaistuksen parantaminen (urheilu- ja pallokentät, kuntoradat, hiihtoladut). Seurat toivovat, että liikuntasalien saatavuus ja kehittäminen huomioidaan myös keskustan ulkopuolisilla alueilla.

5.3 Asiantuntijoiden mielipiteet Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen nykytilasta sekä kehittämisestä

Asiantuntija haastattelussa selvitettiin Sastamalan kaupungin liikuntapaikkamestarin Jari Ahon sekä yhdyskuntatekniikan päällikön Pasi Lähteenmäen ajatuksia Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen nykytilasta sekä tulevaisuudesta.

Haastattelusta ilmeni asiantuntijoiden mielipide siitä, että Sastamalan kaupunki on laaja pinta-ala, joka haastaa liikuntapaikkarakentamista sekä liikuntapaikkojen kehittämistä ja kunnossapitoa. Sastamalan kaupungin laajan pinta-alan vuoksi synergiaetua liikuntapaikoilla ei ole saatu hyödynnettyä eikä tätä ole myöskään kaavoituksen osalta huomioitu.

Kaupungin liikuntapaikkarakentamisen ja kunnossapidon yksi haasteista on myös yksityisten palveluntuottajien vähäisyys liikuntapaikkarakentamisen osalta. Tällä hetkellä varsinainen liikuntapaikkarakentaminen on pääsääntöisesti kaupungin vastuulla.

Asiantuntijat toivat haastattelussa ilmi, että valtaosa Sastamalan kaupungin liikuntapaikoista on rakennettu 70- ja 80- luvulla, joten moni kohde kaipaa peruskorjausta tai jopa uudelleen rakentamista. Kaikkiin liikuntapaikkoihin yksittäiset kunnostustoimenpiteet eivät enää riitä ja tulevaisuudessa tulee kiinnittää huonokuntoisten liikunta- ja ulkoilupaikkojen kunnossapidon kannattavuutta.

Asiantuntijat kokevat Sastamalan kaupungin keskustan liikuntasalien tilanteen kohtalaiseksi tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. (Keskustaan on suunnitteilla Taitotalo, joka tulee palvelemaan kuntalaisten ja seurojen tarpeita sisäliikuntatilojen osalta) Asiantuntijat toivat esille kohteiden priorisoinnin tulevaisuudessa. Mitä liikunta- ja ulkoilupaikkoja voidaan siirtää kaupungilta järjestöjen vastuulle ja mistä voidaan kokonaan luopua.

Tulevaisuudessa asiantuntijat kokevat tärkeiksi uimahallin rakentamisen, johon on selkeä tarve. Kuitenkin he mainitsevat uimahallin rakentamisen haasteina suuret rakentamiskustannukset sekä vuotuiset käyttökustannukset. Nykyisistä liikuntapaikoista asiantuntijat mainitsevat jäähallin kuntotutkimuksen ja mahdollisen peruskorjauksen tarpeen selvittämisen. Asiantuntijoiden tiedossa olevia korjauskohteita jäähallin osalta ovat jäähallin katon peruskorjaus sekä kemikaaliliuoksen uusiminen. Jäähallin pukutilojen rakentamiselle on myös selkeä tarve heidän mukaansa. Asiantuntijat peräänkuuluttavat kuntotutkimuksen tärkeyttä sekä kuntotutkimuksesta saadun tiedon perusteella pohtimista onko tarpeellista peruskorjaus vai vaihtoehtoisesti uusi jäähalli.

Haastattelussa tuotiin esille suhteellisen hyvän tilanteen Sastamalan liikuntasalien osalta tulevaisuudessa. Suodenniemen monipalvelukeskuksen rakentaminen 2021–2022, Mouhijärven yhteiskoulun liikuntasalin kuntotutkimuksen tekeminen (2021) sekä tutkimuksen raportin pohjalta mahdollinen peruskorjaus tai uudisrakentaminen. Tulevaisuudessa on myös mahdollinen Taitotalo-hanke keskustan alueelle, joka toisi keskustan alueelle lisää monikäyttöistä sisäliikuntatilaa.

Haastattelussa asiantuntija listasivat ulkokenttien tulevaisuuden kunnostustarpeista ensimmäiseksi Mouhijärven urheilukentän nurmipinnoitteen uusimisen tarpeellisuudesta 1–

2-vuoden sisällä. Nurmipinnoitteen uusiminen helpottaisi myös urheilukentän kunnossapitoa ja hoitoa. Varilan pesäpallokentän pinnoitteen uusiminen tarpeellista tulevaisuudessa. Urheilu- ja pallokenttien valaistuksen osalta tulisi keskittää toiminta jo kunnossa oleviin kohteisiin, kuten Hopun tekonurmikenttään ja siellä toimivaan valaistukseen myös tavikautena. Liikuntapaikkamestari Jari Ahon mielestä Hopun tekonurmikentän uusimisen tarve on aikaisintaan seitsemän vuoden päästä.

Yhdyskuntatekniikan päällikkö Pasi Lähteenmäki kertoi haastattelussa kevyen liikenteen väylien tilanteesta sekä tulevista hankkeista. Kyselyistäkin esille nousseet kevyen liikenteen väylien kehittämistoiveet Mouhijärvi - Häijää rinnakkaistielle sekä Mätikön alueelle, ovat jo valmistumassa/ tekeillä. Mouhijärvi - Häijää välinen väylä on jo käytössä ja lopullinen valmistumisen ajankohta on vielä auki, rakentaminen jatkuu. Mätikön kevyenliikenteen väylän osalta rakentaminen aloitetaan vuoden 2021 aikana.

Haastattelussa selvitimme asiantuntijoiden näkemyksiä kuntalaiskyselyssä esille nousseista kuntoratojen kunnosta. Asiantuntijat toivat haastattelussa ilmi, että valaistus sekä kuntoratojen kunto tulisi kartoittaa jokaisella kuntoradalla.

6 Johtopäätökset

Tässä luvussa käsitellään liikuntapaikkaselvityksen tehtyjen tutkimusten tulosten pohjalta tehtyjä johtopäätöksiä. Tutkimukset ovat kuntalaiskysely (liite 1), seurakysely (liite 2) ja asiantuntijahaastattelut (liite 3). Johtopäätöksiä käsitellään Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen nykytilan osalta sekä Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen kehittämisen osalta.

6.1 Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen nykytila

Liikuntapaikkaselvityksen tutkimuksen avulla saatiin kattavasti tietoa kuntalaisten näkemyksistä Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen nykytilasta ja tulevaisuudesta. Sastamalan kaupungissa liikunta- ja ulkoilupaikkoja on paljon, yhteensä noin 150. Liikunta- ja ulkoilupaikkojen suuri määrä Sastamalan laajalla pinta-alalla aiheuttaa ongelmia liikuntapaikkojen kunnossapidossa ja huollossa. Sastamalan kaupungin liikuntapaikkahoidosta vastaa viisi liikuntapaikkahoitajaa, joka on noin 8–10 vähemmän mitä esimerkiksi Ylöjärvellä, Nokialla ja Lempäälässä. Yhteistyösopimukset ovat elinehto Sastamalan kaupungin liikuntapaikkojen kunnossapidon ylläpitämiseksi. Yhteistyösopimuksia Sastamalan kaupungilla on yhteensä noin 26. Yhteistyösopimukset mahdollistaa Sastamalan ulkoilu- ja liikuntapaikkojen suuren määrän.

Liikuntapaikkaselvityksen perusteella voidaan todeta, että kuntalaiset käyttävät paljon matalankynnyksen ulkoliikuntapaikkoja. Sastamalan kaupunki on pinta-alaltaan laaja kaupunki, joten matalankynnyksen lähiliikuntapaikkoihin tulee panostaa ympäri Sastamalaa. Lähiliikuntapaikat ovat tarkoitettu laajalle käyttäjäryhmälle vauvasta vaariin ja niiden tulee sijaita lähellä käyttäjiä mahdollistaen niiden saavutettavuuden. Esimerkiksi lähiliikuntapaikkojen keskittäminen koulujen yhteyteen olisi Sastamalassa kannattavaa. Näin ollen lähiliikuntapaikkojen käyttö voisi lisääntyä ja kunnossapito helpottua. Hyvällä kunnossapidolla mahdollistamme virikkeellisen toimintaympäristön ja tätä kautta lisäämme kuntalaisten liikunta-aktiivisuutta. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa 2019 korostetaan liikuntapaikkojen rakentamista, etenkin lähiliikunta ja ulkoilureittien osalta. Hallitusohjelmassa painotetaan lasten, iäkkäiden ja erityisryhmien liikkumista arjen lähiympäristöissä. (Valtioneuvosto 2019.)

Seurat ja Sastamalan opisto käyttävät eniten ohjattuun liikuntaan ja harrastustoimintaansa koulujen liikuntasaleja ja liikuntatiloja, mutta myös kuntoratoja ja pallokenttiä. Käyttöaste-
taulukosta voidaan todeta, että etenkin isompien ja uusimpien liikuntatilojen ja liikuntasa-
lien käyttö on aktiivista Sastamalan urheiluseurojen ja Sastamalan opiston osalta. Myös
asiantuntija haastattelusta käy ilmi, että asiantuntijat kokevat etenkin keskusta-alueen si-
säliikuntatilojen nykytilanteen hyväksi. Sastamalan liikuntatiloista isommat ja uusimmat
ovat toimivia liikuntatiloja monen eri seuran harrastustarpeisiin sekä harrastajamääriin.
Koulujen liikuntasalit ovat yksi keskeisin liikuntaolosuhde Suomessa, sillä ne tarjoavat
loistavat harjoitusolosuhteet suurelle osalla suomalaista lajikirjoa. Huomioitavaa on, että
käyttöaste valtakunnallisella tasolla on pientä alle 300 neliön liikuntasaleissa. (Valtion lii-
kuntaneuvoston julkaisuja 2014:4, 28.)

Kuntalaiset ovat tyytyväisimpiä Sastamalan liikunta- ja ulkoilupaikkojen ”uusimpiin” kohtei-
siin, kuten frisbeegolfratoihin sekä Vexve Areenaan. Uudet nykyaikaiset kohteet kiinnosta-
vat ja innostavat kuntalaisia liikkumaan. Nämä uudet liikuntapaikat ovat hyvässä kun-
nossa, ja täten kuntalaiset mielellänsä käyttävät kyseisiä palveluita. Tulevaisuudessa tuli-
sikin keskittyä suunnitelmalliseen ja ennaltaehkäisevään turvallisuusajatteluun liikunta-
paikkojen kunnossapidossa ja huollossa. Myös uimarantojen kuntoon sekä avanto- ja tal-
viuintipaikkoihin vastaajat ovat tyytyväisiä. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa lii-
kuntapaikkarakentamisen keskiössä on ottaa huomioon turvallisuusnäkökohdat niin liikun-
tapaikka suunnittelun, rakentamisen kuin toiminnan osalta. Turvallinen liikuntapaikkojen
laatu pitää sisällään niin rakenteet ja niiden kantavuuden kuin myös sisäilman turvallisuus-
uden. (Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:4, 34.)

Alueellisesta vertailusta saatiin selville, että Sastamalan keskustassa asuvat ovat pääosin
tyytyväisiä lähiliikuntapaikkojen kuntoon ja saavutettavuuteen. Keskusta-alueella asuvien
toiveet liikuntapaikkojen tulevaisuuden osalta keskittyivätkin enemmän liikuntatilojen ra-
kentamiseen, kuten jäähallin kunnostukseen ja uimahallin rakentamiseen. Keskustan ul-
kopuolisten alueiden toiveet taas enemmän koskivat kevyenliikenteenväylien rakentamista
sekä liikunta- ja ulkoilupaikkojen kunnossapitoa ja huoltoa. Tästä voidaan todeta, että kes-
kusta-alueella liikunta- ja ulkoilupaikkojen kunnossapitoon ja huoltoon panostetaan Sasta-
malan kaupungilla enemmän, mitä reuna-alueilla. Liikuntapaikkojen kunnossa pidon ja
huollon eri toimijoilta tulee vaatia tasavertaista laatua liikuntapaikkojen kunnossa pidossa
ja hoidossa (Hyytinen 2012, 5).

Kuntalaiskyselystä ilmenee, että vastaajat ovat tyytymättömämpiä koulujen liikuntasaleihin, hiihtolatuihin, kaupungin kuntosaleihin, jääkenttiin ja kaukaloihin. Kuntalaiskyselyn mukaan näiden liikuntapaikkojen käyttö on suhteellisen aktiivista. Etenkin hiihtolatujen ja jääkenttien valaistukseen sekä kunnossapitoon kuntalaiset toivovat panostusta. Liikuntasalien suhteen oltiin etenkin tyytymättömämpiä etenkin keskustan ulkopuolisilla alueilla, kuten esimerkiksi Suodenniemi ja Mouhijärvi, jossa sisäliikuntatilat ovat joko käyttökielossa tai hyvin epäkäytännöllisiä käyttäjilleen. Asiantuntijat toivat esille, että moni liikuntapaikkakohde kaipaa peruskorjausta, sillä suuri osa Sastamalan liikuntapaikoista on rakennettu 70–80-luvulla. Valtakunnallisesti on nähtävissä, että suuri osa liikuntapaikoista tarvitsee mittavia korjaustoimenpiteitä, sillä ne ovat olleet käytössä vuosikymmeniä ja käyttöasteet ovat suuria. Liikuntapaikoissa huomioitavaa on, että rakenteilla ja järjestelmillä on tekniset käyttöikänsä. Kun tämä tekninen käyttöikä loppuu, tulee liikuntapaikka peruskorjata tai korvata uudella, jotta liikuntapaikan turvallisuus, esteettömyys, sisäilman terveellisyys säilyy. (Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:4, 23–24.)

Liikuntapaikkaselvityksen perusteella todetaan, että kuntalaiset sekä seurat ovat tyytyväisiä Sastamalan liikunta- ja ulkoilupaikkojen käyttömaksujen tasoon. Esimerkkejä Sastamalan liikunta- ja ulkoilupaikkojen käyttömaksuista: eläkeläiset pääsevät veloituksetta kaikille kaupungin kuntosaleille, hinnastossa on huomioitu erikseen lasten ja nuorten liikunnan osuus sekä Sastamalan ulkoliikuntapaikat ovat käyttäjilleen maksuttomia. (Sastamalan kaupunki 2020c.)

Liikuntapaikkaselvityksen perusteella todetaan, että niin kuntalaiset kuin seurat ovat tyytymättömiä Sastamalan sisä- ja ulkoilupaikkojen saavutettavuuteen. Seurat olivat tämän lisäksi myös tyytymättömiä liikuntapaikkojen määrään ja riittävyyteen, kun taas kuntalaiset liikuntapaikkojen kunnossapitoon ja huoltoon. Liikuntapaikkojen saavutettavuuteen tulisi panostaa, sillä se tukee liikuntapalveluiden sekä omatoimisen liikkumisen harrastamista (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 18).

6.2 Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen kehittäminen

Liikuntapaikkaselvitystä varten tehdystä kyselystä selvisi kuntalaisten toiveet etenkin matkailukäynnin liikuntapaikkojen tulevaisuuden kehittämisen sekä saavutettavuuden suhteen. Kuntalaiset kokevat tärkeäksi lähiliikuntapaikkojen turvaamisen, kunnossapidon sekä huollon. Lähiliikuntapaikkojen tulisi sijaita lähellä sekä palvella turvallisesti kaiken-

ikäisiä käyttäjiä. Näin ollen käyttäjien olisi helppoa ja vaivatonta lähteä liikkumaan liikuntapaikoille. Tämä taas mahdollistaisi kuntalaisten aktiivisen elämäntavan saavuttamisen. Kunnan tulee huomioida matalankynnyksen liikuntapaikkojen merkityksen kuntalaisten terveydessä ja hyvinvoinnissa. Ennaltaehkäisevillä toimenpiteillä on vaikutuksia terveydenhuollon kustannuksissa, liikunnalla on tutkitusti positiivisia vaikutuksia ihmisen fyysiseen kuin psyykkiseen terveyteen (UKK-instituutti 2021b).

Liikuntapaikkaselvityksen mukaan tarve Sastamalan uimahallille on suuri. Uimahalli on yksi matalankynnyksen liikuntapalvelu, joka palvelee kuntalaisia vauvasta vaariin. Myös kuntouttavan toiminnanosalta uimahallin merkitys on suuri. Kuten jo aiemmin olemme tuoneet ilmi, Sastamalan väestö on ikääntymässä ja tällä hetkelläkin Sastamalassa ikäihmisten osuus on suhteellisen suuri. Vesiliikunta on tehokas liikuntamuoto, joka soveltuu lähes kaikille, jopa niille, joilla liikkuminen on muuten hyvin rajallista. Vesiliikunnan avulla hengitys- ja verenkiertoelimistön suorituskyky paranee, liikkuvuus lisääntyy ja lihasvoima kehittyy. (UKK-instituutti 2020.)

Matalankynnyksen liikuntapaikat käsittävät myöskin kävely- ja pyörätiet, hiihto- ja pururadat, uimarannat, lähiliikuntapaikat, jääkentät ja kaukalot. Kuntalais- ja seurakyselyistä näistä kohteista esille nousi etenkin kävely- ja pyöräteiden kunnostus ja valaistus sekä pururatojen kunnostus sekä valaistus. Asiantuntijahaastattelusta saatu tieto puolsi kuntalais- ja seurakyselyn tuloksia.

Kuntalaiskyselystä sekä seurojen kyselystä tärkeäksi nousi erilaisten liikunta- ja ulkoilu- paikkojen kehittäminen. Etenkin seurat kaipaavat toiminnallisia ja tarpeeksi tilavia liikuntatiloja harrastamiseen. Näistä sisäliikuntatiloista esille nousi etenkin Suodenniemen liikuntatila, jäähallin nykyaikaistaminen sekä kunnostus ja Mouhijärven liikuntasalin remontointitarve. Ulkoliikuntakentistä esille nousi etenkin Mouhijärven urheilukentän kunnostus. Suodenniemen liikuntatila määrättiin käyttökieltoon syksyllä 2020, joka tarkoittaa, että Suodenniemen alueella ei tällä hetkellä ole toimivaa sisäliikuntatilaa. Jäähallin osalta, etenkin jäähallin katto remontti sai kehittämisehdotuksia, sillä jäähallin katossa on vuoto-kohtia. Myös asiantuntijoille tehdystä haastattelusta nousi esille jäähallin kuntotarkastuksen tarve ja sen pohjalta toimiminen. Jäähallin pukutilojen uudistamista pidettiin tärkeänä, johtuen jäähallin pukutilojen nykytilanteesta. Tällä hetkellä jäähallin pukutilat sijaitsevat jäähallin ulkopuolella. Myös asiantuntijahaastattelusta kävi ilmi, että asiantuntijat peräänkuuluttavat jäähallin kuntotutkimuksen tarvetta. Teknologian tutkimuskeskuksen mukaan

suuri osa jäähalleista kaipaa peruskorjausta, sillä jäähallien rasitteena on ilmankuivausjärjestelmän puuttuminen, joka aiheuttaa rasitetta rakenteisiin. Monissa jäähalleissa on edessä jäähdytysjärjestelmän uusiminen. (Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:4, 25.)

Mouhijärven liikuntasali on käyttäjilleen pieni ja epäkäytännöllinen, joka tuli ilmi etenkin seurojen kyselystä. Mouhijärven urheilukentän osalta toiveet koskivat nurmipinnan kunnostamista, nykyinen nurmipinta on haasteellinen ja korjaustarve ilmeinen. Asiantuntija haastattelusta saadut tulokset puolsivat Mouhijärven urheilukentän tilannetta, tarve nurmipinnan kunnostamiselle on merkittävä tulevaisuudessa, sillä nurmipinnoitteen uusiminen helpottaisi myöskin kunnossapitoa ja huoltoa.

7 Kehittämisehdotukset

Liikuntapaikkaselvityksen tutkimusten ja johtopäätösten pohjalta on koottu kehittämissuositukset Sastamalan kaupungin liikuntapaikkasuunnitelman työryhmälle. Kehittämissuositukset ovat vuosille 2021–2026. Kehittämissuositusten pohjalta liikuntapaikkasuunnitelma työryhmä tekee varsinaisen liikuntapaikkasuunnitelman Sastamalan kaupungille 2021–2026. Lopullinen liikuntapaikkasuunnitelma etenee sivistyslautakunnan päätettäväksi vuosien 2021–2026. Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen kehittäminen etenee sivistyslautakunnan päätösten mukaisesti, ottaen kantaa rakentamiseen, kunnossapitoon ja liikuntapaikkojen kehittämiseen.

Investointilistauksessa olevat kehittämissuositukset on listattu suurten-, keski suurten- ja pienten hankkeiden mukaisesti alla oleviin taulukoihin. Listalta löytyy myös kehittämissuositukset koskien liikunta- ja ulkoilupaikkojen vuosittaista huolto ja- kunnossapitosuunnitelmaa sekä ennaltaehkäiseviä toimintoja turvallisuuden takaamiseksi, esimerkiksi turvallisuussuunnitelma.

Kunnan liikuntapalveluiden tehtävänä on turvata ja tuottaa kuntalaisille mahdollisuuksia niin arki liikkumiseen kuin kilpaurheiluun. Lähtökohtana palveluiden tuottamisessa tulisi olla arvopäämäärien määrittäminen, millaisia palveluita kuntalaisille tuotetaan. (Smart-sport 2020, 6.)

Taulukko 6. Suuret hankkeet

Kohde	Toteuttamisajankohta	Vastuutaho
Uimahallin rakentaminen		Uusi valtuusto linjaa
Suodenniemen liikuntasali	2021–2022	Sastamalan kaupungin Tilakeskus
Jäähallin kuntotutkimus - jäähallin kattoremontti - jäähallin kemikaaliliuos - jäähallin pukutilat	Jäähallin kuntotutkimus tehdään vuoden 2022 aikana, raportin perusteella linjataan kattoremontin, kemikaaliliuoksen sekä pukutilojen korjaustarve sekä aikataulu	Sastamalan kaupungin Tilakeskus

Kevyen liikenteen väylä, Mouhijärvi-Häijää	2021–2023. Väylä jo osittain käytössä liikenteelle, tienpäälystys sekä jatkokunnostus vielä kesken.	Sastamalan kaupungin yhdyskuntatekniikka
Kevyen liikenteen väylä, Mätikkö	2021–2022	Sastamalan kaupungin yhdyskuntatekniikka
Mouhijärven urheilukenttä	2022	Sastamalan kaupungin yhdyskuntatekniikka

Liikuntapaikkaselvityksestä saadun tiedon perusteella kuntalaiset kokevat tärkeäksi uimahallin rakentamisen Sastamalaan. Uimahallille olisi todellinen tarve Sastamalassa, sillä uimahalli on matalan kynnyksen liikuntapalvelu, joka soveltuu kaikenikäisille ja kuntoisille. Uimahallin rakentaminen sekä vuotuiset ylläpitokustannukset ovat suuret, joten uimahallin rakentamista tulee tarkoin miettiä varsinkin tässä taloustilanteessa. Kuitenkin uimahallin merkitystä voidaan miettiä terveydenhuollon kannalta merkittävä satsauksena asiakkaiden hyvinvointiin. Tuleva valtuusto tulee ratkaisemaan uimahallin rakentamisen kohtalon tulevaisuudessa. Uimahallia on suunniteltu ja kaavoitettu Sastamalan kaupungin keskusta, joka elävöittäisi keskusta-alueita. Tällä hetkellä Sastamalan kaupungin keskustan elävöittäminen on puhuttanut niin päättäjiä kuin kuntalaisia. Uimahalli olisi varmasti keskustan elävöittämisenkin kannalta merkittävä investointi.

Liikuntatilat- ja liikuntapaikat nousivat liikuntapaikkaselvityksessä kehittämistä vaativiksi kohteiksi Sastamalassa. Etenkin Suodenniemen liikuntahalli nousi liikuntapaikkaselvityksessä vahvasti esille. (Tähän syyksi nousi Suodenniemen liikuntahallin käyttökieltoon asettaminen syksyllä 2020, liikuntapaikkaselvityksen tekeminen aloitettiin joulukuussa 2020). Suodenniemen liikuntahallille on selkeä tarve, sillä tällä hetkellä esimerkiksi koulu- ja harrastajille ei ole Suodenniemellä sisäliikuntatiloja. Uuden liikuntahallin rakentaminen ajoittuu vuosille 2021–2022, joten helpotusta Suodenniemen liikuntatilan puutteeseen on tulossa.

Suodenniemen liikuntahallin lisäksi liikuntapaikkaselvityksessä ilmeni liikuntapaikan osalta jäähallin peruskorjaus ja kunnostus. Sastamalan jäähalli on rakennettu vuonna 1988, joten kuntotarkastuksen tarve on ilmeinen. Kuntotarkastus on tarkoitus toteuttaa vuonna

2022. Liikuntapaikkaselvityksestä esille nousi kuntalaisten sekä asiantuntijoiden huoli jäähallin katon kunnosta, jäädytysjärjestelmän liuoksen uusimisesta sekä pukutilojen uudisrakentamisesta. Kuntotarkastuksen pohjalta tulisikin tehdä linjaukset jäähallin mahdollisesta peruskorjauksesta / uudisrakentamisesta.

Kevyen liikenteen väylien osalta rakennustoimenpiteet ovat jo käynnissä ja osittain valmiit. Liikuntapaikkaselvityksessä huomataan, että kuntalaiset toivovat jo vireillä olevia hankkeita, joka pisti meidät miettimään tiedottamisen puutteellisuutta kuntalaisille. Tiedottamiseen olisikin syytä panostaa tulevaisuudessa, jotta epäselviltä tilanteilta välttyttäisiin. Kunnan liikuntapalveluiden tavoitteena tulisi olla tiedottamisesta huolehtiminen ja mahdollisimman monen kuntalaisen tavoittaminen. Tiedottamista tulisi tapahtua niin paikan päällä kuin eri medioita hyödyntäen. (Hyytinen 2012, 14.) Kevyen liikenteen väylät ovat olennainen osa matalankynnyksen liikuntapalveluita, näiden kunnossapitoon ja uudiskohteiden rakentamiseen tulisikin jatkossa panostaa huolella. Kuten jo aikaisemminkin mainitsimme, Sastamalan hyvinvointisuunnitelmassa korostetaan kevyenliikenteen käytön merkityksestä kuntalaisten terveydelle ja hyvinvoinnille. Hyvä olisikin kartoittaa, onko esimerkiksi Sastamalan liikuntapaikoille turvalliset kevyenliikenteen väylät.

Mouhijärven urheilukenttä nousi esille, niin kuntalaiskyselyssä, kuin seuroille ja asiantuntijoille tekemissämme tutkimuksissa. Mouhijärven urheilukentän käyttö on Sastamalan urheilukenttien käyttöasteen mukaan kolmanneksi suurinta. Mouhijärven urheilukentän nurmipinnoitteen kunto on hyvin huono ja kaipaa kunnostustoimenpiteitä nopealla aikataululla. Tässä kohtaa olisikin hyvä miettiä minkälainen tuleva pinnoite on.

Taulukko 7. Keskisuuret hankkeet

Kohde	Toteuttamisajan-kohta	Vastuutaho
Kuntoradat (kartoitus)	6/2021	Sastamalan kaupungin Liikuntapalvelut & Sastamalan kaupungin yhdyskuntatekniikka
Ulkokuntosalit	2023–2026	Sastamalan kaupungin Liikuntapalvelut
Jääkaukaloiden valaistus (kartoitus)	2021	Sastamalan kaupungin Liikuntapalvelut & Sastamalan kaupungin yhdyskuntatekniikka

Liikuntapoliittisen selonteon mukaan aikuisväestön suosituin liikuntamuoto on omatoiminen liikunta, ja se on vielä lisääntymään päin. Havaittavissa on omatoimisen liikunnan merkityksen lisääntymisen kasvu. Valtion liikuntapolitiikan näkemyksenä on lisätä omatoimisen liikunnan mahdollisuuksia monipuolisesti kunnassa. (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 28.) Lähiliikuntapaikat, kuten esimerkiksi kuntoradat, kentät sekä ulkokuntoilusalit mahdollistavat vapaa-ajan liikkumisen lisääntymisen. Turvallisuuden parantamiseksi tulee huomioida lähiliikuntapaikkojen valaistus, auraus sekä hiekoitus. Esteettömyyden kannalta tarpeelliset toimenpiteet tulee huomioida, kuten esimerkiksi taukopenkit puisto- ja liikunta-alueilla. (Tuki- ja liikuntaelinliitto ry 2021.)

Lähiliikuntapaikoista etenkin toiveet kuntoratojen kehittämisestä ja huollosta nousivat liikuntaselvityksessä esille. Sastamalan kuntoradoista etenkin Suodenniemen, Mouhijärven sekä Karkun kuntoratojen kunto huolestutti kuntalaisia. Lähiliikuntapaikkojen merkitys korostuu pinta-alaltaan suuressa kaupungissa, missä etäisyydet ovat suhteellisen isot. Kuntoradat liikkuttavat kaikenikäisiä kuntalaisia sekä kesä- että talvikautena. Kehittämisehdotuksenamme on tehdä kuntoradoille kartoitus, josta selviää valaistuksen sekä kuntoradan pohjan kunto. Näemme tärkeänä kuntoratojen merkityksen kuntalaisille niin saavutettavuuden kuin kunnossapidon ja huollon kannalta. Mitä paremmin huollettu ja kunnossapidetty kuntorata, sen enemmän se kuntalaisia kannustaa liikkumaan. Kuntoratojen kartoituksen pohjalta tulee laatia kunnossapitosuunnitelma kuntoratojen kunnostamiseksi.

Kuntalaisten kiinnostus ulkokuntosaleja kohtaan nousi selkeästi esille liikuntapaikkaselvityksessä. Korona-ajan kuntosalien sulut ja liikuntatilojen välttäminen innostaa kuntalaisia liikkumaan ulkona. Ulkokuntosali on lähiliikuntapaikka, jossa voi harjoittaa niin lihas- kuin kestävyyskuntoaakin. Ulkokuntosalit olisivatkin hieno lisä Sastamalan kaupungin liikuntapaikkoihin. Kuitenkin olisi hyvä miettiä mihin ulkokuntosaleja tulisi sijoittaa, jotta saavutamme mahdollisimman laajan käyttäjäryhmän. Ulkokuntosalien sijoittaminen olisikin syytä miettiä, niin että käyttö palvelisi laaja-alaisesti. Täytyy huomioida kustannusten resurssit, joka kylään ei ole mahdollista rakentaa omaa ulkokuntosalia, mutta sijoittaa kaupunkiin esimerkiksi kolme ulkokuntosalia mahdollisimman keskeisille paikoille. Ulkokuntosalien rakentaminen tulisi tapahtua 2023–2026 vuosittain uudelle alueelle, hyödyntäen jo olemassa olevia tai suunnitteilla olevia rakennushankkeita. Kuten esimerkiksi Mouhijärven yhteiskoulun remontti ja taitotalohanke Sastamalan keskustaan. Koulujen yhteyteen rakennetut ulkokuntosalit palvelisivat mielestämme mahdollisimman laajaa käyttäjäryhmää.

Liikuntapaikkarakentaminen kunnissa tulisi tapahtua yhteistyössä kunnan asukkaiden kanssa. Jokaisella kunnalla tulisi olla laadittuna analyysi, mistä selviää kunnan liikuntapaikkojen nykytila. Liikuntapaikkarakentamisessa sekä suunnittelussa tulisi huomioida koulun ja liikuntapaikkojen välinen yhteistyö, jotta käyttöaste koulujen liikuntapaikoilla nousisi vapaa-ajalla. (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 31.)

Kaukaloiden osalta tulisi tehdä kartoitus, jossa ilmenisi valaistuksen mahdolliset puutteellisuudet. Näkisimme tärkeäksi nopean reagoinnin talviliikunta olosuhteiden luomiseen. (esim. ulkokenttien jäädytys ja kunnossapito, hiihtoladut.) Ennen kauden alkua olisi syytä olla tiedossa valaistuksen mahdolliset puutteet, jotta harrastaminen liikuntapaikoilla olisi mahdollista ja mielekästä käyttäjille. Liikunnalla on tärkeä tehtävä mielekkään elämän tukemiseen ja liikunta on merkittävässä asemassa väestön kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin osalta (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 17). Hyvät liikuntaolosuhteet tukevat ja kannustavat liikkumaan ja tätä kautta tukee yksilön kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Taulukko 8. Pienet hankkeet

Kohde	Toteuttamisajan-kohta	Vastuutaho
Kuntoportaat	2021–2022	Sastamalan kaupungin Liikuntapalvelut
Kyltit ja opasteet liikuntapaikoille	2021–2022	Sastamalan kaupungin Liikuntapalvelut

Pienten hankkeiden osalta liikuntapaikkaselvityksestä kävi ilmi kuntalaisten ja seurojen toiveet kuntoportaiden rakentamisesta niille alueille, joissa ei vielä kuntoportaita ole. Kuntoportaat ovat yksi matalankynnyksen lähiliikuntapaikka, jossa kestävyys- ja lihaskunnan harjoittaminen onnistuu mukavalla tavalla. Kuntoportaita Sastamalassa on entuudestaan kolme, jotka ovat sijoitettuna kuntoratojen yhteyteen, jotka palvelevat monen ikäistä liikkujaa. Tulevina vuosina olisikin hyvä rakentaa lisää kuntoportaita kuntakeskuksiin.

Liikuntapaikkaselvityksessä ilmeni kuntalaisten epätietoisuus liikuntapaikka kohteista sekä liikuntapaikkojen sijainnista. Kuntalaiset olivat harmissaan kylttien ja opasteiden puutteellisuudesta Sastamalan kaupungin liikuntapaikoilla. Sastamalan kaupungilla on yli 150 liikuntapaikkaa, mutta vain osassa liikuntapaikassa on kyltit ja opasteet kunnossa. Kylttien ja opasteiden merkitys on suuri niin kuntalaisten tietoisuuden, viihtyvyyden sekä eritoten

turvallisuuden kannalta. Liikuntapaikoilta pitää löytyä vastuutaho sekä yhteys- ja osoitetiedot. Sastamalan kaupungin liikuntapalveluiden tulisi laatia tulevana vuosina toimivat ja selkeät kyltit ja opasteet kaikille liikuntapaikoille.

Taulukko 9. Kehittämissuositukset koskien liikunta- ja ulkoilupaikkojen kunnossapitoa- ja huoltoa sekä turvallisuustoimenpiteitä

Kohde	Kehittämissuositus	Vastuutaho
Liikunta- ja ulkoilupaidat	Vuosittainen kartoitus, turvallisuusperiaatteet huomioon	Liikuntapalvelut
Alueellinen kehittäminen	Kuntalaisen kuuleminen, kirjaus	Liikuntapalvelut
Ostopalveluiden hankinta	Laadun ja turvallisuuden varmistaminen vuosittain	Liikuntapalvelut
Kunnossapito- sekä huoltosuunnitelma	Suunnitelman laatiminen, kirjaus ja omavalvonta	Liikuntapalvelut
Liikunta- ja ulkoilupaidat	Liikuntapaikkojen määrän tarkistaminen, laadun turvaaminen	Liikuntapalvelut, liikuntapaikkasuunnitelman työryhmä
Yhteistyö kunnan eri sektoreiden kanssa	Yhteistyön vahvistaminen ja vastuiden jakaminen	Liikuntapalvelut, yhdyskuntateknikka, tilakeskus

Liikunnan osuus kuntien elinvoimatekijänä on nousussa, ja täten liikuntalain osalta nähdään merkitykselliseksi paikallistason liikunnanedellytysten luominen. Lajikirjo on lisääntynyt ja omatoimisen liikkumisen osuus on noussut. (Valtion liikuntaneuvosto 2018.) Kunnan elinvoimaisuuden kannalta näkisimme tärkeäksi hyvin hoidettujen liikuntapaikkojen olevan valttikortti myös Sastamalan kaupungin markkinoinnin näkökulmasta.

Kuntien kivijalan muodostavat erilaiset matalankynnyksen liikuntapaikat sekä -palvelut, joiden tulee olla kuntalaisten helposti saatavilla ja lisätä houkuttelevuutta. Matalankynnyksen liikuntapaikat ovat kuntalaisten terveyden kannalta olennaisessa roolissa ja näiden kunnossapito ja -huoltosuunnitelma tulisi olla merkittävässä roolissa, jotta matalankynnyksen liikuntapaikat houkuttelisivat kuntalaisia liikkumaan terveytensä ja hyvinvointinsa eteen. (Smartsport 2020, 6.) Myös tutkimuksestamme ilmeni, että kuntalaiset kaipaavat hyvin hoidettuja liikuntapaikkoja. Kunnan liikuntapalveluiden tehtävänä on taata asiakkaiden turvallisuus, ennaltaehkäisevien toimenpiteiden osalta (Hyytinen 2012, 4). Näiden asioiden valossa, näkisimme tarpeelliseksi Sastamalan liikuntapalveluiden laatia vuosittainen

liikuntapaikkojen huolto- ja kunnossapitosuunnitelma, kartoittaa vuosittain liikunta- ja ulkoilupaidat sekä niiden riskit. Erilaisia riskejä tulee arvioida ennalta suunnitelmallisesti ja pyrkiä välttämään kaikki tapaturmat. Ennaltaehkäisevää toimintaa turvallisuuden takamiseksi ei ole tapaturmiin reagointi tai asiakaspalautteen myötä tehtävät toimenpiteet (Hyytinen 2012, 4). Liikuntapaikkojen riskit tulee olla tiedostettuja ja niitä tulee systemaattisesti vähentää korjaavilla toimenpiteillä. Riskejä tulee arvioida säännöllisesti ja liikuntapaikkojen suuren määrän vuoksi kannattaa riskien arviointi suunnitella tehtäväksi 1–2 kertaa vuodessa (Hyytinen 2012, 11).

Kuntalaiskyselystä ilmeni, että kuntalaiset toivovat voivansa osallistua alueelliseen liikuntapaikkojen suunnitteluun sekä kehittämiseen. Liikuntalain lähtökohtana on edistää tasarvoa, yhdenvertaisuutta sekä yhteisöllisyyttä. Kuntalaisten kuulemisella ja osallistamisella liikuntapaikkojen alueelliseen kehittämiseen saamme liikuntalain peruseriaatteet toteutettua. Tämän lisäksi tulisi huomioida käyttäjien (kuntalaisten) todelliset tarpeet liikuntapaikkojen kehittämisessä. Kunnan tulee kuulla asukkaitaan keskeisissä päätöksissä liikunnan osalta (Kuntalaki 10.4.2015/410 1§).

Sastamalan kaupungilla on ostopalveluna monia huolto- ja kunnossapito sopimuksia eri järjestöjen osalta. Kokonaisuuden hallinnan osalta on hyvin tarkkaan mietittävä laadun, sekä turvallisuuden säilyminen sopimuskohteissa. Ulkoistamisen käyttöä ei voida perustella pelkästään taloudellisen säästämisen näkökulmasta, vaan tulee arvioida myös laadulliset kriteerit sekä osaamisen taso sekä näyttöjä turvallisuuden varmistamiseksi. Ostopalveluiden tuottavien tahojen toimintaa tulee tarkastella sekä arvioida vuosittain ja luoda periaatteet arviointiin. (Hyytinen 2012, 6.) Jotta Sastamalan kaupungin liikuntapalvelut pystyy tuottamaan laadukasta ja yhtenäisiä liikuntapalveluja, tulisi vuosittain arvioida ostopalveluiden laatua, turvallisuutta ja osaamisen tasoa.

Sastamalan kaupungilla on tällä hetkellä 150 liikuntapaikkaa ja uusia liikuntapaikkoja on tulossa sekä suunnitteilla. Mielestämme tulevaisuudessa tulisi kriittisesti pohtia liikuntapaikkojen määrää suhteessa laatuun sekä olemassa oleviin resursseihin, jotta liikunta- ja ulkoilupaidkojen turvallisuuskriteereistä ei tarvitsisi tinkiä. Turvallisuusasiakirjoissa tulisi olla tarkoin kirjattuna kunkin tahon tehtävät ja vastuut. Näin ollen eri toimijoiden välillä olisi selvillä, kenen tehtäviin tai vastuualueisiin tehtävä kuuluu. Vuosittaisten liikunta- ja ulkoilupaidkojen kartoituksen avulla sekä käyttöasteiden pohjalta tulisi miettiä alueellisia liikuntapaikka määriä. Saavutettavissa olevat hyvin hoidetut liikuntapaikat houkuttelevat varmasti

enemmän kuntalaisia liikkumaan kuin suurempi määrä heikommin hoidettuja liikuntapaikkoja. Kunnan liikuntatoimen tehtävänä on vastata poikkihallinnollisesta yhteistyöstä ja sen toteuttamisesta kunnan sisällä. Poikkihallinnollinen yhteistyö on avainasemassa hyvinvoinnin ja terveydenedistämisessä. (Valtion liikuntaneuvosto 2018, 17.)

Näiden kehittämissuositusten lisäksi koemme tärkeäksi Sastamalan kaupungin arvopäämäärien luomisen, jotka ohjaisivat ja toimisivat pohjana kunnan liikunta- ja ulkoilupaikkojen kunnossapitoa- ja huoltoa sekä rakentamista. Kuten jo teoriaosuudessa olemme maininneet arvopäämäärät ohjaavat kunnan liikunta- ja ulkoilupaikkojen olosuhdekategorioita. Arvopäämääriä pohtiessa kunnan tulisi miettiä minkälaiset liikuntaolosuhteiden määritykset ovat ja miten niitä pyritään kunnassa edistämään (Smartsport 2020, 6).

8 Pohdinta

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilu- paikkojen nykytilanne sekä selvittää kuntalaisten sekä seurojen näkemykset liikunta- ja ulkoilu- paikkojen nykytilasta sekä kehittämiskohteista tulevaisuudessa. Selvityksen perusteella teimme kehittämis ehdotukset koskien liikunta- ja ulkoilu- paikkojen nykytilaa ja tulevaisuutta. Liikuntapaikkaselvitys ja kehittämis ehdotukset toimivat pohjana Sastamalan kaupungin liikuntapaikkasuunnitelmalle vuosille 2021–2026. Lisäksi opinnäytetyömme on työelämän kehittämistyö, joka kuuluu olennaisena osa työhömmme. Kehittämistyöhön tulisi tulevaisuudessa kuntien liikuntapalveluiden panostaa huomattavasti enemmän.

2000-luvun yksi liikuntapoliittinen tavoite on ollut saada liikunnan asema osaksi kuntien strategiaa ja hyvinvointi- ja terveystoimien toimenpiteitä. Liikunnan osuus kuntien strategiassa on 2010-luvulla noussut. Kuitenkin vain joka kolmannelta kunnasta löytyy voimassa oleva liikuntapaikkasuunnitelma. Suurimmissa osassa kuntia käsitellään liikuntapaikkoja vain investointisuunnitelman kautta. Kunnissa kerätään edelleen puutteellisesti tietoa kuntalaisten mielipiteistä osana liikuntapaikkojen- ja palveluiden kehittämistä ja vain viidesosa kunnista toteuttaa kuntalaisten kuulemistilaisuuksia. Tähän yksi syy on se, että kunnissa ei ole systemaattista palautteenantokanavaa, vaan kunnissa pidetään riittävänä palautteen antoa suoraan viranhaltijalle. Liikuntalaissa määrätään, että kunnan tulee kuulla asukkaitaan liikuntaa koskevissa päätöksissä sekä arvioida kuntalaistensa liikuntaaktiivisuutta. Kunnan tulee huomioida myös seurojen ulkopuolella olevien liikkujien tarpeet (Valtion liikuntaneuvosto 2014, 35–36.) Koemme, että opinnäytetyön tekeminen Sastamalan kaupungille on aidosti merkityksellinen, sillä jokaisesta kunnasta tulisi löytyä voimassa oleva liikuntapaikkasuunnitelma, joka ohjaa liikuntapaikkojen ja -palveluiden kehittämistä kokonaisuudessaan. Kokonaisuus pitää sisällään tietopohjaan perustuvan katsauksen Sastamalan liikuntapaikkojen nykytilasta ja tulevaisuudesta kuntalaisten tarpeet huomioiden. Yksi keskeisimmistä teemoista opinnäytetyössämme on ollut saada aidosti esille kuntalaisten, seurojen ja asiantuntijoiden mielipiteet Sastamalan liikuntapaikkojen nykytilasta ja kehittämisestä.

Opinnäytetyömme oli laaja, koskien niin teoriaosuutta kuin itse liikuntapaikkaselvitystä sekä niiden pohjalta tehtyjä kehittämis ehdotuksia. Liikuntapaikkaselvitystä varten teimme tutkimuksia, jotka toivat omat haasteensa tulosten tulokinnassa sekä niistä koostetuista johtopäätöksissä ja kehittämis ehdotuksista. Etenkin kuntalaiskyselyn osalta huomasimme, että laajan kyselyn analysointi on haastavaa. Kuntalaiskyselyyn vastasi yli 700 kuntalaista

ja kyselyssä osa kysymyksistä oli avoimia kysymyksiä. Näiden avoimien kysymysten analysointi ja läpikäyminen oli aikaa vievää ja tarkkaa puuhaa. Kuntalaiskyselyssä myöskin kaikki kysymykset eivät suoranaisesti liittyneet opinnäytetyöhömmе, vaan osa kyselyn kysymyksistä oli työnantajamme kannalta merkityksellistä tietoa. Kyselyiden analysoinnissa ja raportoinnissa tulikin tarkasti miettiä mikä on oleellista tietoa työnantajallemme ja mikä taas opinnäytetyömme kannalta. Kuntalaiskyselyn haasteena oli saada innostettua liikkumattomat kuntalaiset vastaamaan kyselyyn. Kuntalaiskyselyyn vastasi yli 700 kuntalaista ja heistä 322 kertoi liikuntasuosituksen toteutuvan vain kevyen liikuskelun osalta, joten koemme, että saimme tutkimustietoa myös vähän liikkuvien osalta riittävästi. Seuroille teet tämän kyselyn yksinkertaistimme, joka helpotti suunnattomasti analysointia ja tulkintaa.

Alkuperäinen ajatuksemme oli toteuttaa seurojen ja Sastamalan opiston kuuleminen työpajatyypisellä ideoinnilla, näin seurat olisivat saaneet olla vuoropuhelussa toisten seurojen toimijoiden kanssa, ja tätä kautta, ehkä näkemykset Sastamalan liikuntapaikkojen nykytilasta ja kehittämisestä olisivat olleet mahdollisesti enemmän avarakatseisempia ajattelun Sastamalan kaupungin liikuntapaikkoja. Kyselyn osalta tämä seurojen välinen vuoropuhelu ei toteutunut, jolloin jokainen seura ajatteli vain oman seuransa tarpeita. Työpajan jouduimme perumaan covid-19 epidemian vuoksi.

Koemme kuitenkin, että saimme kattavasti tietoa liikuntapaikkaselvitystä varten tehdyistä tutkimuksista ja onnistuimme mielestämme hyvin peilaamaan teoriaa sekä saatuja tutkimustuloksia yhteen. Tämän pohjalta onnistuimme rakentamaan kehittämis ehdotukset Sastamalan kaupungin liikuntapaikkasuunnitelmaa varten, jossa kulkevat rinnakkain teoriatieto ja tutkimuksellinen puoli.

Olemme tehneet koko opinnäytetyöprojektin ajan moniammatillista yhteistyötä liikuntapaikkasuunnitelma työryhmän kanssa. Työryhmän kanssa olemme käyneet läpi tutkimuksiamme, ja selvitystyötämme vaihe vaiheelta läpi ja saaneet ideoita ja kehittämis ehdotuksia liikuntapaikkaselvityksen työstöä varten. Liikuntapaikkaselvityksen ja kehittämis ehdotusten osalta olemme myös valmistelleet työryhmän kanssa tulevaa liikuntapaikkasuunnitelmaa, joka valmistuu syksyllä 2021. Liikuntapaikkasuunnittelu työryhmän kanssa yhteiset palaverit ovat olleet idearikkaita ja olemmekin saaneet tukea ja kannustusta työryhmältämme. Olemme liikuntapaikkaselvitystyön ajan pitäneet kuntalaiset tietoisina liikuntapaikkaselvityksen/suunnitelman etenemisestä, ennen kuntalaiskyselyä toteutimme medialle infotilaisuuden missä kerroimme, mihin liikuntapaikkasuunnitelma tähtää ja myös markkinoimme kuntalaiskyselyä. Tutkimuksista saadun tiedon pohjalta pidimme medialle

kuulemistilaisuuden koskien kyselyiden tuloksia. Näin ollen kuntalaiset ovat olleet prosessin vaiheista tietoisia.

Opinnäytetyössämme olemme toteuttaneet tieteellistä käytäntöä ja tutkimusetiikkaa noudattaen eettisen hyväksyttävyyden ja luotettavuuden tulosten uskottavuuden takaimiseksi. Koemme, että opinnäytetyömme on luotettava myöskin sen osalta, että olemme työstäneet opinnäytetyötä yhdessä parina ja näin ollen olemme saaneet vuoropuhelua ja keskustelua aiheen osalta. Yhteistyö on lisännyt myös tutkimuksen objektiivisuutta ja olemme haastaneet itseämme ja toinen toisiamme tutkimuksen osalta. Työskentelymme on ollut avointa ja olemme yhteistyöllä saavuttaneet opinnäytetyömme tavoitteet ja työn tarkoituksen. Työilmapiiri ollut luotettava ja meillä on ollut yhteneväiset tavoitteet koko projektin ajan.

Tekemämme Sastamalan kaupungin liikuntapaikkaselvitys sekä kehittämis ehdotukset ja niiden pohjalta tehtävä Sastamalan kaupungin liikuntapaikkasuunnitelma sekä investointilistat vuosille 2022–2026 valmistuu lokakuussa 2021 ja etenee sivistyslautakunnan sekä Sastamalan kaupungin kunnanvaltuuston päätettäväksi.

Liikuntapaikkaselvitys sekä selvityksen pohjalta tehdyt kehittämis ehdotukset olivat ajankohtaisia ja merkityksellisiä toteuttaa, sillä Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoiluolosuhteiden nykytila osoittautui haastavaksi ja täten investointilista vuosille 2021–2026 on melko laaja ja sisältää isoja kokonaisuuksia. Investointien toteuttaminen vaatii panostusta liikuntapaikkojen kunnostamiseen sekä kehittämiseen tuleville vuosille, joka tässä kunnan taloustilanteessa on varmasti haastava yhdistelmä.

Lähteet

Aaltola, J., Aarnos, E., Eskola, J., Grönfors, M., Hakala, JT., Heikkinen, L.T., Kiviniemi, K., Niikko, A., Perkkilä, P., Ropo, E., Saarela-Kinnunen, M., Saloviita, T., Syrjälä, L., Valli, R., Wallin, A., Vastamäki, J., Åhlberg, M. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. PS-kustannus.

Aaltola, J., Aarnos, E., Eskola, J., Grönfors, M., Hakala, JT., Heikkinen, L.T., Kiviniemi, K., Niikko, A., Perkkilä, P., Ropo, E., Saarela-Kinnunen, M., Saloviita, T., Syrjälä, L., Valli, R., Wallin, A., Vastamäki, J., Åhlberg, M. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. PS-kustannus.

Aho, J. 22.3.2021 & 1.4.2021. Liikuntapaikkamestari. Sastamalan kaupunki. Haastattelu. Sastamala

Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI. 2020. Sastamalan väestöennuste vuosille 2018-2040

Luettavissa: https://www.sastamala.fi/sastamala/liitetiedostot/editori_materiaali/35720.pdf?name=Sastamalan_vaestoennuste_vuosille_2018-2040

Luettu: 30.8.2021

Haronoja, T. 1.3.2021. Liikunta- ja nuorisopäällikkö. Sastamalan kaupunki. Haastattelu. Sastamala.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Salavaara, P. 2004. Tutki ja Kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hyytinen, T. 2012. Kunnan liikuntatoimen turvallisuuden johtaminen. Tampereen teknillinen yliopisto.

Luettavissa: https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/128269/hyytinen_kunnan_liikuntatoimen_turvallisuuden_johtaminen.pdf?sequence=1

Luettu: 10.1.2021

Intime talousarvio-ohjelma. Kevät 2021.

Kuluttajaturvallisuuslaki 920/2011 2.7§.

Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110920>

Luettu: 23.9.2021

Kuntalaki 365/1995 27 §.

Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/1995/19950365>

Luettu: 20.10.2020

Kuntalaki 10.4.2015/410 1§.

Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410>

Luettu: 20.8.2021

Kuntaliitto 2019a. Väestörakenne.

Luettavissa: <https://www.kuntaliitto.fi/tilastot-ja-julkaisut/kuntakuvaajat/vaesto>

Luettu: 18.8.2021

Kuntaliitto 2019b. Elivoimaindikaattori.

Luettavissa: <https://www.kuntaliitto.fi/tietotuotteet-ja-palvelut/analyysit-ja-tietoaineistot/elinvoimaindikaattori>

Luettu: 7.8.2021

Kuntaliitto 2020a. Liikuntapalvelut.

Luettavissa: <https://www.kuntaliitto.fi/opetus-ja-kulttuuri/liikuntapalvelut>

Luettu: 16.7.2021

Kuntaliitto 2020b. Kustannusrakenne.

Luettavissa: <https://www.kuntaliitto.fi/tietotuotteet-ja-palvelut/analyysit-ja-tietoaineistot/kustannusrakenne>

Luettu: 23.1.2021

Liikuntalaki 390/2015

Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150390>

Luettu 18.8.2020

Lipas 2021. Sastamalan kaupungin liikuntapaikat.

Luettavissa: <https://lipas.fi/liikuntapaikat>

Luettu 11.11.2020

Lähteenmäki, P. 27.3.2021. Yhdyskuntatekniikan päällikkö. Sastamalan kaupunki. Haastattelu. Sastamala

Nokian kaupunki 2020. Tilastotietoa.

Luettavissa: <https://www.nokiankaupunki.fi/kaupunki-ja-hallinto/nokia-tietoa/tilastotieto/#0508b334>

Luettu: 20.6.2021

Ojasalo, K., Moilanen, T., Ritalahti, J. 2020. Kehittämistyön menetelmät. Sanoma Pro Oy.

Saksi, J. 2020. Arvovalta. Kauppakamari. E-kirja. Luettu: 2.1.2021.

Sastamalan kaupunki 2019. Sastamalan kaupungin strategia.

Luettavissa: https://www.sastamala.fi/sivu.tmpl?sivu_id=3059

Luettu: 1.9.2020

Sastamalan kaupunki 2020a. Ulkoliikuntapaikat.

Luettavissa: https://www.sastamala.fi/sivu.tmpl?sivu_id=3159

Luettu: 10.10.2020

Sastamalan kaupunki 2020b. Tilastoja.

Luettavissa: https://www.sastamala.fi/sivu.tmpl?sivu_id=3223

Luettu: 1.9.2020

Sastamalan kaupunki 2020c. Hinnasto.

Luettavissa: https://www.sastamala.fi/sastamala/liitetiedostot/editori_materiaali/36785.pdf?name=Hinnasto_2020

Luettu: 1.9.2020

Sastamalan kaupunki 2020d. Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma.

Luettavissa: https://www.sastamala.fi/sastamala/liitetiedostot/editori_materiaali/36839.pdf?name=Kävelyn_ja_pyöräilyn_edistämishjelma

Luettu: 29.5.2021

Sastamalan kaupunki 2020e. Liikuntatilojen haku- ja toimintaohjeet sekä jakoperusteet.

Luettavissa: https://www.sastamala.fi/sivu.tmpl?sivu_id=10254

Luettu: 1.9.2021

Sastamalan kaupunki - Hyvinvointikertomus - suunnitelma 2018 – 2021.

Luettavissa: https://www.sastamala.fi/sastamala/liitetiedostot/editori_materiaali/31015.pdf?name=Hyvinvointikertomus_-_suunnitelma_2018_-_2021_Sastamala

Luettu: 21.8.2020

Smartsport 2020. Liikuntaolosuhteiden strateginen kehittäminen kunnissa.

Luettavissa: https://www.smartsport.fi/uploads/1/2/1/5/121595256/strateginen_olosuhdety%C3%B6_kunnissa_loppuraportti.pdf

Luettu: 8.8.2020

Sundqvist, T., 2021. Paikkatietoinsinööri. Sastamala. Sähköpostihaastattelu.

Terveystieteiden laaki 1326/2010 12 §.

Luettavissa: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>

Luettu: 10.9.2020

Tuki- ja liikuntaelinliitto ry 2021.

Luettavissa: <https://suomentule.fi/ratkaisut-kohti-tuki-ja-liikuntaelinterveytta-edistavaa-yhteiskuntaa/1-tule-terveytta-edistetaan-aktiivisesti-yhteiskunnan-kaikilla-sektoreilla/>

Luettu: 21.8.2021

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2020a.

Luettavissa: <https://tukes.fi/tuotteet-ja-palvelut/kuluttajille-tarjottavat-palvelut/kuntoliikunta-ja-ulkoilu>

Luettu: 20.1.2021

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2020b.

Luettavissa: <https://tukes.fi/tuotteet-ja-palvelut/kuluttajille-tarjottavat-palvelut/uinti-ja-muut-vesilajit>

Luettu: 20.1.2021

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.

Luettavissa: https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Luettu:12.12.2020

UKK-instituutti 2015. Istu vähemmän- voi paremmin.

Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74517/STM_esite_210x210_Kansalliset%20suositukset%20istumisen%20v%C3%A4hent%C3%A4miseksi_sisus_net_jpg..pdf?sequence=1&isAllowed=y
(Luettu 23.9.2021)

UKK-instituutti 2019. Aikuisen liikkumisen suositus

<https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/aikuisten-liikkumisen-suositus/>
(Luettu 21.9.2021)

UKK-instituutti 2020. Vesiliikunta on helppoa ja tehokasta

Luettavissa: <https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikuntalajit-ja-liikkumismuodot/vesiliikunta/>
Luettu 17.7.2021

UKK-instituutti 2021a. Lasten- nuorten liikkumissuositus

<https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/lasten-ja-nuorten-liikkumissuositus/>
(Luettu 21.9.2021)

UKK-instituutti 2021b. Liikkumisen vaikutukset.

Luettavissa: <https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-vaikutukset/>
Luettu 17.7.2021

Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:4

Luettavissa: https://minedu.fi/documents/1410845/4286743/www_liikuntapaikkarakentamisen_suunta_paivitetty.pdf/5bc04046-4804-4e6e-ac95-65f8fa233090/www_liikuntapaikkarakentamisen_suunta_paivitetty.pdf
Luettu: 8.10.2020

Valtion liikuntaneuvosto 2018. Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta.

Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/VNS_6+2018.pdf
Luettu:8.9.2020

Valtioneuvosto 2019. Hallitusohjelma.

Luettavissa: <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/kulttuuri-nuoriso-ja-liikunta-asiat>

Luettu: 8.9.2020

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018. Toim. Vasankari T. & Kolu P. Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnon yhteiskunnalliset kustannukset

Luettavissa: https://ukkinstituutti.fi/wp-content/uploads/2020/10/E5c_liite2_Liikkumattomuuden-lasku-kasvaa-3297-TiivistelmaVNK.pdf

Luettu: 15.8.2020

Vilkka, H. Tutki ja kehitä. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu.

Visit Sastamala 2020. Sastamalan kaupungin kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma.

Luettavissa: <https://www.visitsastamala.fi/pyoraily-sastamalassa/>

Luettu: 2.5.2021

Visit Sastamala 2021. Aktiviteetit.

Luettavissa: <https://www.visitsastamala.fi/category/nae-ja-koe/aktiviteetit/>

Luettu 2.5.2021

World Health Organization 2018.

<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/272722/9789241514187-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Luettu: 6.9.2021

World Health Organization 2020.

<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/physical-activity>

Luettu: 6.9.2021

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Menetelmäopetuksen tietovaranto.

Luettavissa: KvaliMOTV - 6.3.2 Teemahaastattelu (tuni.fi)

Luettu: 1.2.2021

Liitteet

Liite 1. Kuntalaiskysely

Kuntalaiskysely Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikoista

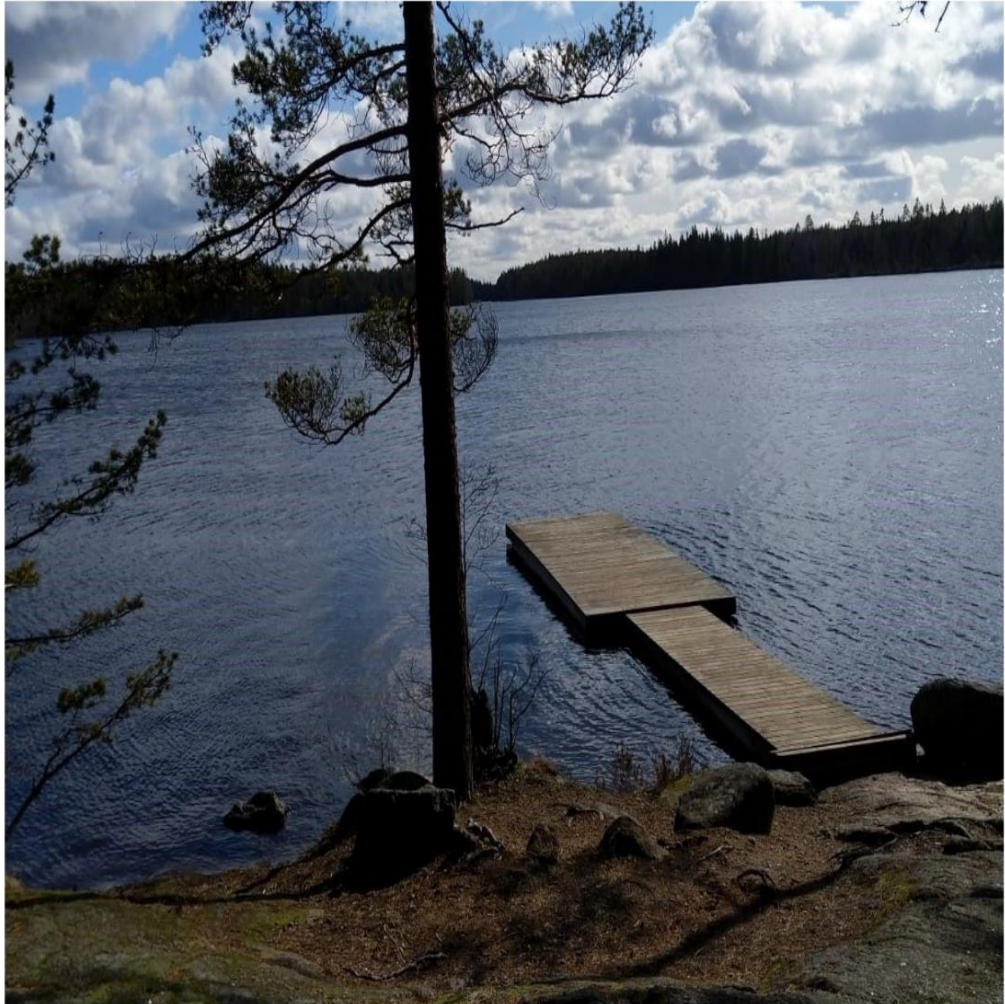
Sastamalan kaupunki laatii liikuntapaikkasuunnitelmaa vuosille 2021-2026. Liikuntapaikkasuunnitelman tarkoituksena on saada kokonaiskuva liikuntapaikkojen nykytilasta sekä tulevaisuudesta. Liikuntapaikkasuunnitelman lähtökohtana on kuntalaisten näkemysten ja toiveiden huomioiminen osana suunnittelua. Kyselyyn vastaamalla sinulla on mahdollisuus saada äänesi kuuluville ja vaikuttaa millainen liikuntakaupunki Sastamala voi olla tulevaisuudessa.

Liikuntapaikkasuunnitelma toteutetaan ammatikorkeakoulun opinnäytetyönä yhteistyössä liikuntapaikkasuunnitelmatyöryhmän kanssa. Tämän kyselyn avulla pyrimme selvittämään kuntalaisten mielipiteitä ja kehittämisideoita koskien Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoiluolosuhteita.

Kysely on avoinna 9.-31.12.2020 ja on tarkoitettu yli 18-vuotiaille. Kyselyyn vastaaminen kestää korkeintaan 10 min ja vastaukset käsitellään anonyymisti. Kyselyyn vastanneiden kesken arvotaan kolme 50 € lahjakorttia paikalliseen urheiluliikkeeseen. Voittajille ilmoitetaan henkilökohtaisesti tammikuun aikana.

Lisätiedot:

Liikuntaneuvoja Maria Liuksiala-Tuomisto maria.liuksiala@sastamala.fi
Liikuntakoordinaattori Mirva Saarinen mirva.saarinen@sastamala.fi

1. Mihin ikäryhmään kuulut?

- ☐ 18-29v
- ☐ 30-49v
- ☐ 50-65v
- ☐ yli 65v

2. Mikä on sukupuolesi?

- ☐ Nainen
- ☐ Mies
- ☐ Muu

3. Millä Sastamalan alueella asut?

- ☐ Häijää
- ☐ Karkku
- ☐ Keskustan alue
- ☐ Keikyä
- ☐ Kiikka
- ☐ Kiikoinen
- ☐ Mouhijärvi
- ☐ Stormi
- ☐ Suodenniemi
- ☐ Muu, mikä

**4. Asuuko kanssasi samassa taloudessa päiväkot- tai kouluikäisiä lapsia?
(Voit valita useamman vaihtoehdon)**

- ☐ Ei ole alle 16v. lapsia samassa taloudessa
- ☐ Kyllä päiväkot-ikäisiä lapsia on samassa taloudessa
- ☐ Kyllä kouluikäisiä lapsia on samassa taloudessa

Aikuisväestön nykyinen liikuntasuositus voidaan tiivistää:

- Lihaskuntoa ja liikehallintaa 2 krt/vk
- Rasittavaa liikkumista 1t 15 min/vk tai reipasta liikkumista 2t 30 min/vk
- Kevyttä liikuskelua mahdollisimman usein

Viikoittainen liikkumisen suositus 18–64-vuotiaille

 UKK-instituutti

5. Arvioi toteutuuko yllä oleva liikuntasuositus osaltasi normaaliviikkoina. Liikunnalla tarkoitetaan tässä yhteydessä arkiliikkumista sekä varsinaista liikunnan harrastamista omatoimisesti tai ohjatusti. (Voit tarvittaessa valita useamman vaihtoehdon)

- ☐ Liikuntasuositus toteutuu osaltani kaikilta osin
- ☐ Liikuntasuositus toteutuu osaltani lihaskunnan ja liikehallinnan osalta (vaaleansininen osuus)
- ☐ Liikuntasuositus toteutuu osaltani rasittavan ja reipaan liikunnan osalta (vihreä osuus)

- ☐ Liikuntasuositus toteutuu kevyen liikuskelun osalta (keltainen osuus)
- ☐ Liikuntasuositus ei toteudu miltään osin
- ☐ En osaa arvioida

6. Mistä syystä suosituksen mukainen liikuntamäärä ei toteudu? (Voit tarvittaessa valita useamman vaihtoehdon)

- ☐ Terveystelliset syyt
- ☐ Taloudelliset syyt
- ☐ Ajan puute
- ☐ Oman motivaation puute
- ☐ Sopivan liikunnantarjonnan puute
- ☐ En osaa sanoa
- ☐ Jokin muu syy (voit täydentää oheen mikä syy)

Liikunta- ja ulkoilupaikkojen käyttöä tarkastellaan seuraavissa kysymyksissä ainoastaan **omatoimisen liikumisen** näkökulmasta. Älä huomioi vastauksissasi ohjattua liikuntaa, esim. ryhmäliikuntatunnit tai seurojen harrastetoimintaa.

Liikuntapaikkojen käyttöaste huomioiden vuodenaajat / käyttömahdollisuudet, esim. uimarannat käytössä kesäaikaan, jolloin käyttö voi olla viikoittaista.

7. Paljonko käytät omatoimiseen liikkumiseen Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkoja?

	Erittäin paljon (viikoittain)	Melko paljon (joitakin kertoja / kk)	Melko vähän (satunnaisesti)	Erittäin vähän / en lainkaan	En osaa arvioida
Kävely- ja pyöräilyteitä	☐	☐	☐	☐	☐
Hiihtolatuja	☐	☐	☐	☐	☐
Kuntoratoja / ulkoilureittejä	☐	☐	☐	☐	☐

	Erittäin paljon (viikoittain)	Melko paljon (joitakin kertoja / kk)	Melko vähän (satunnaisesti)	Erittäin vähän / en lainkaan	En osaa arvioida
Uimarantoja	☐	☐	☐	☐	☐
Avanto- ja talviuintipaikkoja	☐	☐	☐	☐	☐
Jääkenttiä/ -kaukaloita	☐	☐	☐	☐	☐
Isoja pallokenttiä	☐	☐	☐	☐	☐
Muita ulkopallokenttiä (rantalentopallo, tennis, koripallo yms.)	☐	☐	☐	☐	☐
Yleisurheilukenttiä- / -harjoittelupaikkoja	☐	☐	☐	☐	☐
Frisbeegolfraitoja	☐	☐	☐	☐	☐
Lähiliikuntapaikkoja (koulupihat, ulkokuntoilupaikat)	☐	☐	☐	☐	☐
Kaupungin kuntosaleja	☐	☐	☐	☐	☐
Vexve Areenaa	☐	☐	☐	☐	☐
Koulujen liikuntasaleja	☐	☐	☐	☐	☐
Jäähallia	☐	☐	☐	☐	☐

8. Kuinka paljon käytät omatoimisen liikunnan harrastamiseen lähikuntien tarjoamia liikunta- ja ulkoilupaikkoja?

- ☐ En ollenkaan
- ☐ Hyvin vähän / satunnaisesti
- ☐ Jonkin verran (pääosa liikuntakerroista kuitenkin Sastamalan liikuntapaikoilla)
- ☐ Paljon (pääosa liikuntakerroista muualla kuin Sastamalassa)

9. Miksi käytät Sastamalan kaupungin ulkopuolella olevia liikuntapaikkoja? (Voit halutessasi valita useamman vaihtoehdon)

- ☐ Liikuntaharrastukseni edellyttää liikuntapaikkoja / -olosuhteita, joita ei ole tarjolla Sastamalassa

- ☐ Tarvitsemani liikuntapaikat ovat helpommin saatavissa muualla kuin Sastamalan kaupungin alueella
- ☐ Tarvitsemani liikuntapaikat ovat laadukkaampia (esim. paremmin ylläpidettyjä) muualla kuin Sastamalassa
- ☐ Tarvitsemani liikuntapaikat ovat hinnaltaan edullisempia muualla kuin Sastamalassa
- ☐ Jokin muu syy, mikä

10. Kuinka tyytyväinen olet Sastamalan liikunta- ja ulkoiluapaikkojen nykytilaan omatoimisen liikkumisen näkökulmasta?

	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön	En osaa arvioida
Kävely- ja pyöräilytiet	☐	☐	☐	☐	☐
Hiihtoladut	☐	☐	☐	☐	☐
Kuntoradat / ulkoilureitit	☐	☐	☐	☐	☐
Uimarannat	☐	☐	☐	☐	☐
Avanto- ja talviuintipaikat	☐	☐	☐	☐	☐
Jääkentät / -kaukalot	☐	☐	☐	☐	☐
Isot pallokentät	☐	☐	☐	☐	☐
Muut ulkopallokentät (rantalentopallo, tennis, koripallo yms)	☐	☐	☐	☐	☐
Yleisurheilukentät	☐	☐	☐	☐	☐
Frisbeegolfradat	☐	☐	☐	☐	☐
Lähiliikuntapaikat (koulupihat, ulkokuntoilualueet yms.)	☐	☐	☐	☐	☐
Kaupungin kuntosalit	☐	☐	☐	☐	☐
Vexve Areena	☐	☐	☐	☐	☐
Koulujen liikuntasalit	☐	☐	☐	☐	☐
Jäähalli	☐	☐	☐	☐	☐

11. Kuinka tyytyväinen olet Sastamalan päiväkotij- ja koulupihoihin sekä leikkipaikkoihin?

	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön	En osaa arvioida
Päiväkotipihat	☐	☐	☐	☐	☐
Koulupihat	☐	☐	☐	☐	☐
Leikkipihat / -kentät	☐	☐	☐	☐	☐

12. Kuinka tyytyväinen olet omatoimisen liikkumisen olosuhteisiin Sastamalassa?

	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön	En osaa arvioida
Liikunta- ja ulkoilupaikkojen lukumäärä / riittävyys	☐	☐	☐	☐	☐
Liikunta- ja ulkoilupaikkojen laatu	☐	☐	☐	☐	☐
Liikunta- ja ulkoilupaikkojen monipuolisuus	☐	☐	☐	☐	☐
Liikunta- ja ulkoilupaikkojen saavutettavuus (esim. etäisyydet liikuntapaikoille)	☐	☐	☐	☐	☐
Liikunta- ja ulkoilupaikkojen esteettömyys (esim. käytettävyys erityisryhmille)	☐	☐	☐	☐	☐
Liikunta- ja ulkoilupaikkojen kunnossapito ja huolto	☐	☐	☐	☐	☐
Liikuntapaikkojen käyttömaksujen taso	☐	☐	☐	☐	☐

13. Miten arvioisit Sastamalan liikuntaolosuhteita kokonaisuudessaan omatoimisen liikunnan harrastamisen näkökulmasta?

- ☐ Erittäin hyvä liikunta- ja urheilukaupunki
- ☐ Melko hyvä liikunta- ja urheilukaupunki

- ☐ Melko huono liikunta- ja urheilukaupunki
- ☐ Erittäin huono liikunta- ja urheilukaupunki

14. Mitä liikuntapaikkoja Sastamalan tulisi kehittää lähitulevaisuudessa?

Tärkein kehittämiskohde

Toiseksi tärkein kehittämiskohde

Kolmanneksi tärkein kehittämiskohde

15. Seuraavassa on jo esitettyjä liikuntapaikkahankkeita. Kuinka tärkeinä pidät niitä lähitulevaisuudessa?

	Erittäin tärkeä	Melko tärkeä	Ei kovinkaan tärkeä	Ei lainkaan tärkeä	En osaa sanoa
Varilan pesäpallokenttä, hiekkatekonurmi	☐	☐	☐	☐	☐
Kaalisaaren ja Pororannan huoltorakennus	☐	☐	☐	☐	☐
Kaalisaaren hyppytorin säilyttäminen (hyppypaikan ruoppaus sekä hyppytorin laiturin kunnostaminen)	☐	☐	☐	☐	☐
Pororannan uimarannan laituriin hankinta	☐	☐	☐	☐	☐
Voimistelumatto ja säilytysvaunut Vareliukseen	☐	☐	☐	☐	☐
Keskuskentän juoksuradan ja suorituspaikkojen kunnostaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Keskuskentän ja jäähallin pukuhuoneet	☐	☐	☐	☐	☐
Keskuskentän paikoitusalueen asfaltointi	☐	☐	☐	☐	☐
Jäähallin kattoremontti	☐	☐	☐	☐	☐

16. Onko sinulla Sastamalan liikunta- ja ulkoilupaikkoihin liittyviä kehittämistoiveita, joita kaupungin tulisi pyrkiä lähivuosina edistämään?

17. Panostaako Sastamalan kaupunki tarpeeksi liikuntapaikkojen kehittämiseen?

☐ Kyllä

☐ Ei

18. Mikäli haluat osallistua palkintoarvontaan. Ilmoita alle yhteystietosi. Henkilötietoja ei käytetä selvityksen tulosraportoinneissa.

Etunimi	
Sukunimi	
Matkapuhelin	
Sähköposti	

Liite 2 Seurakysely

Kysely Sastamalan liikunta- ja ulkoilupaikoista urheiluseuroille sekä opistolle

Sastamalan kaupunki laatii liikuntapaikkasuunnitelmaa vuosille 2021-2026. Liikuntapaikkasuunnitelman tarkoituksena on saada kokonaiskuva liikuntapaikkojen nykytilasta sekä tulevaisuudesta.

Liikuntapaikkasuunnitelman lähtökohtana on kuntalaisten näkemysten ja toiveiden huomioiminen osana suunnittelua. Lisäksi haluamme kuulla seurojen ja Sastamalan opiston näkemykset nykytilasta sekä kehittämisideat tulevaisuuden osalta. Kyselyyn vastaamalla sinulla on mahdollisuus tuoda seurasi näkemykset sekä kehittämisideat julki.

Liikuntapaikkasuunnitelma toteutetaan ammatikorkeakoulun opinnäytetyönä yhteistyössä liikuntapaikkasuunnitelmatyöryhmän kanssa. Tämän kyselyn avulla pyrimme selvittämään seurojen ja opiston mielipiteitä ja kehittämisideoita koskien Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoiluolosuhteita.

Kysely on avoinna 28.1.-7.2.2021. Kyselyyn vastaaminen kestää korkeintaan 10 min. Toivomme, että vastauksissanne otatte huomioon ns. normaalin kauden. Pandemiaan liittyvien rajoitteiden ja suositusten tuomista ajatuksista on erillinen kysymys kyselyn lopussa.

Lisätiedot:

Liikuntaneuvoja Maria Liuksiala-Tuomisto maria.liuksiala@sastamala.fi

Liikuntakoordinaattori Mirva Saarinen mirva.saarinen@sastamala.fi

Mitä seuraa edustat?

- ☐ Ellivuori Skiteam ry
- ☐ Fc Vapsi ry
- ☐ FC-57 ry
- ☐ Honkolan ratsastusseura ry
- ☐ Illon Jytinä ry
- ☐ Jokilaakson Hevosystävät ry
- ☐ JunnuVaLePa
- ☐ Kallialan Vesa ry
- ☐ Karkun Isku ry
- ☐ Keikyän Yritys ry
- ☐ Kiikan Riento ry

- ☐ Kiikoisten Kirma ry
- ☐ Kiikoisten Ratsastajat ry
- ☐ KT-Ratsastajat ry
- ☐ Liikuttavat ry
- ☐ Länsi-Mouhijärven Kiisket ry
- ☐ Mouhijärven Urheilijat ry
- ☐ Myllymaan Urheiluseura Lähtö ry
- ☐ Roismalan Ponnistus ry
- ☐ Salokunnan urheilijat ry
- ☐ Sastamalan Autourheilijat ry
- ☐ Sastamalan Kumuri ry
- ☐ Sastamalan opisto
- ☐ Sastamalan Taekwon-do Seura ry
- ☐ Stormin Teräs ry
- ☐ Suodenniemen Urheilijat ry
- ☐ Suunta-Sepot ry
- ☐ Tyrvään Juro ry
- ☐ Tyrvään Petanque ry
- ☐ VaLePa ry
- ☐ Vammalan Kuntourheilijat ry
- ☐ Vammalan Moottorikerho ry
- ☐ Vammalan Naisvoimistelijat ry
- ☐ Vammalan Reserviläiset ry
- ☐ Vammalan Retkeilijät ry
- ☐ Vammalan Seudun Ampujat ry
- ☐ Vammalan Seudun Voima ry
- ☐ Vammalan Shakkikerho ry
- ☐ Vaps Jääliikunta ry

- ☐ Voimistelu- ja urheiluseura Mouhijärven Malli ry
☐ Äetsän Jousiampujat ry
☐ Äetsän Kunto 81 ry
☐ Muu Sastamalassa toimiva seura

Kyselyn vastauksissa on huomioitu seuraavien tahojen näkemykset:

- ☐ Puheenjohtaja
☐ Sihteeri / rahastonhoitaja
☐ Valmennuspäällikkö
☐ Valmentajat
☐ Joukkueenjohtajat
☐ Huoltajat
☐ Seuran hallitus
☐ Seuran jäsenet
☐ Suunnitelmiaopettajat
☐ Ohjaajat
☐ Muu, mikä:

Montako liikunnan harrastajaa seurassanne / opistossa on?

Harrastajamäärä

Mitä liikuntalajeja / -lajeja seurassanne / opistossa harrastetaan?

Montako harrastusvuoroa seurallanne / opistolla on viikossa (aktiivikaudella)?

- ☐ 1 - 2
- ☐ 3 - 5
- ☐ 6 - 10
- ☐ 11 - 15
- ☐ 16 - 20
- ☐ yli 20

Mitä Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkoja seuranne / opisto käyttää?

- ☐ Kävely- ja pyöräteitä
- ☐ Koulujen liikuntasaleja
- ☐ Vexve Areenaa
- ☐ Kuntoratoja
- ☐ Jäähallia
- ☐ Vinkin vapaa-aikakeskusta
- ☐ Urheilukenttiä
- ☐ Hiihtolatuja
- ☐ Pallokenttiä
- ☐ Beach Volley -kenttiä
- ☐ Uimarantoja
- ☐ Rantasaunoja
- ☐ Vaellusreittejä
- ☐ Lähiliikuntapaikkoja (ulkokuntosalit, päiväkotien sekä koulujen pihat)

☐ Kuntosaleja

☐ Muu, mitä

Kuinka tyytyväinen seuranne / opisto on käyttämienne Sastamalan kaupungin liikuntapaikkojen nykytilaan?

	Erittäin tyytymätön	Melko tyytymätön	Melko tyytyväinen	Erittäin tyytyväinen
Liikuntapaikkojen käyttömaksujen taso	☐	☐	☐	☐
Liikunta- ja ulkoilupaikkojen määrä / riittävyys	☐	☐	☐	☐
Liikunta- ja ulkoilupaikkojen esteettömyys (esim. käytettävyys erityisryhmille)	☐	☐	☐	☐
Liikunta- ja ulkoilupaikkojen laatu	☐	☐	☐	☐
Liikunta- ja ulkoilupaikkojen saavutettavuus (esim. etäisyydet liikuntapaikoille)	☐	☐	☐	☐
Liikunta- ja ulkoilupaikkojen monipuolisuus	☐	☐	☐	☐
Liikunta- ja ulkoilupaikkojen kunnossapito ja huolto	☐	☐	☐	☐

Mitä Sastamalan kaupungin liikuntapaikkoja seurasi / opiston kannalta tulisi kehittää?

Tärkein kehittä-
miskohde

Toiseksi tärkein
kehittämiskohde

Kolmanneksi tär-
kein kehittämis-
kohde

Mitä Sastamalan kaupungin liikuntapaikkojen kehittämisideoita / -toiveita

Liite 3. Asiantuntijahaastattelut

- Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen nykytila
- Sastamalan kaupungin liikunta- ja ulkoilupaikkojen tulevaisuus ja kehittäminen
- Jäähallin tilanne?
- Kevyen liikenteen väylien tilanne?
- Liikuntahallit ja salit, tilanne?
- Uimahallin rakentaminen?
- Kuntoradat, pohjat + valaistus?
- Ulkokentät?